شاهه ايليا

وليئم شيڪسپيئر

مترجم: شمس العلماء ميرزا قليچ بيگ

سنڌي ادبي بورڊ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شاھ ايليا

مترجم

شمس العلماء ميرزا قليچ بيگ

سنڌي ادبي بورڊ
ڄامشورو سنڌ
2006ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

[هن ڪتاب جا سڀ حق ۽ واسطا سنڌي ادبي بورڊ وٽ محفوظ آهن]

ڇاپو پهريون	سال 1959ع	تعداد ٻه هزار
ڇاپو ٻيو	سال 2006ع	تعداد هڪ هزار

قيمت: ستر رپيا
[Price Rs. 70-00]

خريداريءَ لاءِ رابطو:
سنڌي ادبي بورڊ ڪتاب گهر
تلڪ چاڙهي، حيدرآباد سنڌ
(Ph: 022-2633679, Fax: 022-2771602)
Email Address: sindhiab@yahoo.com
Website: www.sindhiab.com

هن ڪتاب کي اين ٽي ايف گرافڪس حيدرآباد مان اعجاز احمد منگي
سيڪريٽري سنڌي ادبي بورڊ ڇپائي پڌرو ڪيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڇپائيندڙ پاران

سنڌي ادبي بورڊ جي شروع کان اهائي ڪوشش ۽ جاکوڙ رهي آهي تہ پڙهندڙ حضرات جي پسند ۽ مزاج موافق پنهنجين اشاعتي رٿائن ۾ اهڙا ڪتاب رکرائي، جيڪي پڙهندڙن جي لاءِ دلچسپيءَ ۽ ڇاڻ کان خالي نہ هجن، جنهن ۾ پڙهندڙ جي شعوري ۽ فڪري حواسن جي نشونما بہ ٿئي. ڪتاب 'شاهہ ايليا' ان سلسلي ۾ پنهنجي هڪ جداگانہ اهميت رکي ٿو، توڻي جو هيءُ ڪتاب اڳ ۾ ڇپجي چڪو آهي، پر پوءِ بہ سندس اهميت برقرار آهي. 'شاهہ ايليا' اصل ۾ جڳ مشهور شاعر ۽ ناٽڪ نويس وليم شيڪسپيئر جي لکيل انگريزي ناٽڪ: "King lear" جو سنڌي ترجمو آهي. هيءُ ترجمو، سنڌي ادب جي محسن شمس العلماء ميرزا قليچ بيگ سنہ 1900ع ۾ ڪيو ۽ بورڊ هن ڪتاب جو پهريون ڇاپو سنہ 1959ع ۾ ڇپيو. هيءُ نئون ڇاپو سنہ 2006ع ۾ ڇاپي، لائق پڙهندڙن جي خدمت ۾ پيش ڪيو ويو آهي ۽ اميد ڪجي ٿي، تہ ادب جي شاهڪار صنف 'ناٽڪ' ۾ هيءُ ڪتاب خاصي دلچسپي رکندڙ حضرات لاءِ مفيد ثابت ٿيندو.

هن ڪتاب جو انگريزي ڇاپو 17 صدي عيسويءَ جي شروع ۾ لکجي پڌرو ٿيو هو. ان دور جي حالات ۽ واقعات کان متاثر ٿي وليم شيڪسپيئر هيءُ ناٽڪ تيار ڪيو. ليڪ ان دور جا اهي تاريخي حالات اهڙي، تہ ڪاريگريءَ ۽ فن سان قلمبند ڪيا آهن، جو پڙهندڙ مطالعي دوران پاڻ کي اُن دور ۾ بيٺل ڏسي ٿو. هڪ ڪامياب ۽ وڏي رائيٽر جي اها ئي خوبي آهي. شمس العلماء ميرزا قليچ بيگ صاحب بہ هن ڪتاب جي ترجمي تي وڏي محنت ڪئي آهي، ڪٿي ڪٿي اهڙا تہ ٺيٺ سنڌي محاورا ۽ لفظ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

استعمال ڪيا آهن، جو گمان ئي نہ ٿو ٿئي، تہ هيءُ ڪتاب انگريزي ڪتاب تان ترجمو ڪيو ويو آهي. ٻولي سلوڻي ۽ آسان فهم استعمال ڪئي وئي آهي. اها خوبي هڪ ڪامياب ۽ لائق مترجم ۾ ئي هُجي ٿي. شمس العلماء ميرزا قليچ بيگ جا هونئن تہ سنڌي ادب تي وڏا احسان آهن پر انهن ۾ هيءُ ڪتاب بہ سنڌي ادب تي هڪ وڏيڪ احسان سمجهڻ گهرجي.

چام شورو، سنڌ

چنڇر ٨- رجب المرجب ١٤٢٧هہ

بمطابق 5- آگسٽ 2006ع

اعجاز احمد منگي

سيڪريٽري

سنڌي ادبي بورڊ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

مُـنڍ

’شيڪسپيئر‘، مشهور انگريزي شاعر ۽ نـاٽڪ نويس، جي ناٽڪن مان هڪڙو مون اڳي ئي سنڌيءَ ۾ لکيو آهي، جنهن جو نالو”حُسنا دلدار“ رکيل آهي، هاڻي وري هي سندس ٻيو ناٽڪ، ”ڪِـنگ لـيئر“ (King Lear) سنڌيءَ ۾ لکيو اٿم. انهيءَ ڪتاب جو مون ڪوشش ڪري اهڙو ترجمو ڏنو آهي، جنهن ۾ اصلوڪي شاعر جا نـه رڳو سڀ خيال اچي ويا آهن، پر گهڻو ڪري سڀ لفظ ۽ جملا بہ اچي ويا آهن. اگرچہ ائين ڪرڻ ۾ مون کي گهڻي مشڪلات پيش آئي، تڏهن بہ، جيترو ٿي سگهيو آهي، سنڌي اصطلاح ۽ ٻوليءَ جي صفائي نظر ۾ رکي ويئي آهي. ٻي ڦيرگهير ڪانہ ڪئي ويئي آهي، سواءِ ڪن ٿورڙن جاين جي، جتي ڪي راڳ آندا ويا آهن، يا جتي ڪي لفظ سنڌيءَ ۾ ڏيڻ ناممڪن يا ڪتاب ۾ لکڻ نامناسب ڏنا ويا آهن. انگريزي نالا ڇڏي ڏنا ويا آهن، ۽ انهن جي بدران قديم تاريخي نالا ڏنا ويا آهن - هندڪا يا مسلمانڪا نالا ڄاڻي ٻجهي ڪم ۾ نـه آندا ويا آهن، جيئن ’حسنا دلدار‘ ۾ ڪيو ويو آهي. اُميد آهي تہ ڪتاب پڙهندڙن ۽ ناٽڪ ڏسندڙن وٽ هيءُ ڪتاب قبول پوندو.

معلوم هجي تہ هيءُ ڪتاب ’شيڪسپيئر‘، انگريزي شاعر، ٻهرين سال 1606ع ۾ پڌرو ڪيو: حقيقت ڪري بادشاهہ ’ليئر‘ جو سچو تاريخي احوال حضرت عيسيٰ عليہ السلام کان 8 سؤ ورهيہ اڳي جي زماني جو آهي، ۽ ڪن ڪتابن ۾ لکيل هو، جتان ’شيڪسپيئر‘ کي هٿ آيو.

— قليچ بيگ

حيدرآباد، سنڌ،
1- آڪٽوبر 1900ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

فهرست

نمبر	عنوان	صفحو
	باب پهريون	
1.	پردو پهريون	9
2.	پردو ٻيون	21
3.	پردو ٽيون	28
4.	پردو چوٿون	29
5.	پردو پنجون	41
	باب ٻيون	
1.	پردو پهريون	43
2.	پردو ٻيون	48
3.	پردو ٽيون	55
4.	پردو چوٿون	56
	باب ٽيون	
1.	پردو پهريون	67
2.	پردو ٻيون	69
3.	پردو ٽيون	72
4.	پردو چوٿون	73
5.	پردو پنجون	79
6.	پردو ڇهون	80
7.	پردو ستون	84
	باب چوٿون	
1.	پردو پهريون	89
2.	پردو ٻيون	93

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

3. پردو ٽيون 96

4. پردو چوٿون 98

5. پردو پنجون 99

6. پردو ڇهون 101

7. پردو ستون 112

باب پنجون

1. پردو پهريون 117

2. پردو ٻيون 121

3. پردو ٽيون 121

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ويسڌاري

شاهه ايليا -	سمرون ملڪ جو بادشاهه
شاهه ادروس -	آرميه ملڪ جو بادشاهه
شاهه هاران -	قادس ملڪ جو بادشاهه
شاهه ڪالاب -	جيشان ملڪ جو بادشاهه
شاهه منسا -	جلجال ملڪ جو بادشاهه
زابلون -	شاهه ايليا جو وزير
روبيل -	شاهه ڪالاب جو امير
شمسون -	امير روبيل جو پٽ
شمعون -	امير روبيل جو جو اڳ - ڄائو پُٽ
ملڪا -	شاهه ايليا جي وڏي ڌيءِ
زُلفا -	شاهه ايليا جي وچين ڌيءِ
صُوفيا -	شاهه ايليا جي ننڍي ڌيءِ
مسخرو -	شاهه ايليا جو مسخرو
شمشاد -	شاهزاديءِ ملڪا جو نوڪر
سليم -	هڪڙو درباري

عملدار، سپاهي، قاصد ۽ نوڪر وغيره.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

باب پهريون

پردو پهريون

شاهه ’ايليا‘ جي محلات

(’زابلون‘ بيٺو ڳائي) .

[1] آهين تون نت راجا رنگي!

چـــوڏس تنهنجـــا چـــارا، تـــوان نظـــارا نظـــر آيـــا،
حيـــرت جهـــڙا حكـــم هلايـــا، عجب اشـــارا رمـــز رجهايـــا.
قـــدرت تنهنجـــي قـــادر پيـــدا، ظاهر باطن هر كنهن هنڌ،
عقـــل بنـــدي جـــو ٿيـــو ات بنـــد: مـــــالك منهنجـــــا!
تـــون كلتـــار، لهـــ كـــا ســـار، كـــر كـــا وار، ڏي آڌار،
جـــڳ جـــا جيـــار، تـــو آهـــار: آهيـــــن تــــــون........

(راڳ بس كري ٿو، تہ ’روبيل‘ ۽ ’شمعون‘ اچن ٿا.)

زابلون: مون تي پـانيو تـہ اسان جو بادشـاهہ، ’جيشان‘ جي بادشاهہ كان ’جلجال‘ جي بادشاهہ كي گهٽو ٿو گهري.

روبيل: اسان بہ ائين ٿي سمجهيو، پر هاڻ جڏهن ملك ورهايائين، تڏهن پٽيون اهڙيون توري تكي پوريون كيائين، جو پك خبر پئجي نہ سگهي تہ هنن ٻنهي مان كنهن كي زياده پسند ٿو كري.

زابلون: سائين، هي اوهان جو فرزند آهي نہ؟

(شمعون ڏي اشارو كري)

روبيل: سائين، پالي تہ مون وڏو كيـو اٿـانس، ۽ پٽ سڏيندي بہ ايترا پيرا شرم پئي كيو اٿم، جو هاڻ تہ ائين چوڻ ۾ شرم ئي كونہ ٿو ٿئيم.

زابلون: مون كي ڳالهہ برابر سمجهہ ۾ ئي نٿي اچي.

روبيل: (كلي) سائين، هن جوان جي ماءُ شادي كئي، تنهن كان اڳي هوءَ هن كي مون مان ڄڻي ويني. (زابلون كلي ٿو) سائين، البت اوهان كي انهيءَ عيب جي كري مون تي كلڻ لاءِ واجبي سبب آهي.

زابلون: نہ، سائين، اهڙي عيب تي ٻلاڇا كلبو، جنهن مان آخر ههڙو چڱو نتيجو نكتو، ۽ ههڙو چڱو صالح اولاد پيدا ٿيو!

---

[1] طرز: ”جو تو پيد جاتت، سـن همري“

روبيل: پر، سائين، مون کي حق حلال جو بہ هڪڙو پٽ آهي، جو هن کان وڏو ٿيندو، پر انهيءَ هوندي بہ هو مون کي هن کان وڌيڪ پيارو ناهي. جيتوڻيڪ هيءُ ڇوڪر، بيحيائي ڪري، اٽسڏيو هن دنيا ۾ ڪاهي آيو، تڏهن بہ ڳالهہ سچي ڇٽبي تہ هن جي ماءُ نهايت حسين هئي، ۽ مون کي موهي ڇڏيو هئائين. تنهن ڪري انهيءَ جي پٽ کي پنهنجي سڏڻ ۾ حرڪت ڪانهي.

(پٽ کي) شمعون، خبر اٿئي تہ هيءُ صاحب ڪير آهي؟

شمعون: نہ، سائين.

روبيل: بادشاهہ جو خاص مُقرب امير 'زابلون'! سندس نالو ڪين ٻڌو اٿئي؟ منهنجو معزز دوست آهي. هن کان پوءِ ڳالهہ متان وساري اٿئي!

شمعون: (سر جهڪائي) سائين، آءٌ اوهان جو نيازمند آهيان.

زابلون: آبا، تون مون کي پيارو آهين. آءٌ ڪوشش ڪري تو سان زياده واقفيت رکندس.

شمعون: سائين، آءٌ ڪوشش ڪري پاڻ کي زياده لائق ڪندس.

روبيل: هيءُ نَو ورهيہ ٻاهر گذاري آيو آهي، ۽ وري بہ ترت روانو ٿيڻو آهي. (ٻاهران قرنا جو آواز اچي ٿو) بادشاهہ سلامت اچي ٿو!

(بادشاهہ 'ايليا' پنهنجن ٽنهي ڌين سميت لنگهي اچي ٿو. ساڻس 'جيشان' جو بادشاهہ 'ڪالاب'، 'جلجال' جو بادشاهہ 'منسا'، ۽ ڪي خدمتگار بہ اچن ٿا.)

بادشاهہ: امير روبيل، وڃي 'آرميہ' جي بادشاهہ ۽ 'قادس' جي بادشاهہ کي سلام ڏي، ۽ چئينِ تہ اسين اوهان جي لاءِ منتظر آهيون. پوءِ تون بہ ساڻن گڏيو اچجئين.

روبيل: حاضر، سائين.

(روبيل ۽ سندس پٽ شمعون نڪري وڃن ٿا.)

بادشاهہ: تيستائين اسين پنهنجي ڳجهي رٿ ظاهر ڪنداسين. اهو نقشو مون کي ڏيو. (نقشو وٺي، اڳيان رکي ٿو.) اوهان کي خبر هجي تہ اسان پڪو ارادو ڪيو آهي تہ هن پيريءَ ۾ حڪومت جي ڪمن ۽ فڪرن کان پاڻ کي آزاد ڪريون، ۽ اهو ڏکيو ڪم جوانن تي رکون. اسان کي هينئر، فارغ البال ٿي، موت جي يادگيري ڪرڻ گهرجي. آبا 'ڪالاب' ۽ 'منسا'، اوهين اسان کي پٽن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

وانگي پيارا آهيو. اسان جي خواهش آهي تہ اسين پنهنجين نياڻين جو ڏاج وراهي نروار ڪريون. متان پس پيش ملڪيت تي ڪو تڪرار تي پوي. اوهان ٻنهي جي تہ صفائي تي پيئي آهي، باقي آرميہ جي بادشاهہ ۽ قادس جي بادشاهہ جي وچ ۾ فيصلو ڪرڻو آهي. جي اسان جي ننڍيءَ نياڻيءَ جي ٻانهن جا خواهان آهن، ۽ ڪن ڏينهن کان اسان وٽ مهمان آهن. (پنهنجي ڏين ڏي منهن ڪري) بابا، هاڻ جڏهن آءٌ ملڪ جي واڳ، سيني واسطن سميت، جلد ڇڏڻ وارو آهيان، تڏهن مون کي ٻڌايو تہ اوهان مان مون کي سڀ کان وڌيڪ ڪير پيار ٿي ڪري - تہ پوءِ، اُن موجب، لياقت ۽ محبت آهر حصا وراهيان ۽ جيڪا مون کي گهڻو گُهري، انهيءَ کي وڏو ڀاڱو ڏيان! ملڪا، تون سيني ۾ وڏي آهين، پهرين تون چئو.

ملڪا: بابا، جيتري منهنجي محبت اوهان سان آهي، انهيءَ جي پوريءَ طرح ظاهر ڪرڻ لاءِ زبان کي طاقت ڪانهي: اوهين مون کي پنهنجي نُور کان بہ وڌيڪ پيارا آهيو، پنهنجي سک ۽ خوشيءَ کان پيارا آهيو. دنيا ۾ ڪا بہ قيمتي يا اٽلپ شيءِ مون کي اوهان کان زياده پياري ناهي، اوهين مون کي ساهہ جي برابر آهيو. پنهنجيءَ تندرستيءَ، حسن ۽ عزت کان گهڻ پيارا ناهيو. جيترو اولاد تي مائٽ کي پيار ڪرڻ فرض آهي، ۽ جيترو پيءُ کي اولاد کان پيار جي اميد رکڻ گهرجي، اوترو آءٌ اوهان کي ڀانيان ٿي: مطلب تہ منهنجي محبت اوهان ڏي حد کان زياده آهي - ايتري قدر، جو ڳالهہ ڪرڻ کان ٻاهر آهي!

صوفيا: (منهن پاسي ڪري) ويچاري صوفيا ڪيئن ڪندي - بهتر آهي تہ سچي محبت دل ۾ رکي، ۽ زبان سان نہ ڪڇجي.

بادشاهہ: شاباس، بابا، شاباس! (نقشي تي آڱر رکي) هاڻ هي سارو پرڳڻو، هن ليڪ کان وٺي هن ليڪ تائين، تنهنجي ملڪ آهي. انهيءَ ۾ هي سڀ گهاٽا ٻيلا ۽ آباد ديهون، وهندڙ نديون ۽ ڪشادا ساوڪ وارا ميدان اچي وڃن ٿا. شل اهو ملڪ تُنهنجي ۽ شاهہ منسا جي اولاد جي هٿ ۾ گهڻي تائين آباد رهي! هاڻ، زُلفا، شاهہ 'ڪالاب' جي راڻي، تنهنجو وارو آهي - تو ڪي چا چوڻو آهي؟

زلفا: بابا، منهنجو حال بہ بلڪل اديءَ ملڪا جهڙو آهي: مون کي بہ اوهان جي محبت ايتري گهڻي آهي، جيتري اديءَ ملڪا کي آهي. هن جيڪو بيان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڏنو. سو اصل منهنجيءَ دل وٽان هو - پاڻ گهٽ چيو اٿس! حقيقت ڪري، دنيا ۾ جيڪي بہ ٻيون خوشيون آهن. سي مون کي مور پسند ناهن: جيتري خوشيءَ منهنجيءَ دل کي اوهان جي پيار ۽ محبت مان حاصل ٿي ٿئي، اوتري ڪنهن بہ ٻئي سک مان نٿي ٿئي.

صوفيا: (منهن پاسي ڪري) هيءَ ويچاري صوفيا! - پر تنهن جو ڇا آهي: مون کي يقين آهي تہ منهنجي دل جي محبت، زبان جي محبت کان گهٽ وڌيڪ آهي!

بادشاه: آفرين! (نقشي تي آڱر گهمائي) هن ساري ملڪ جو ٽيون حصو، هنن حدن اندر، توکي ۽ تنهنجن وارثن کي بخش ٿو ڪريان. جيترو تنهنجيءَ وڏيءَ ڀيڻ کي ڏنو اٿم، اُنهيءَ کان تنهنجو ڀاڱو ڪنهن بہ طرح - پکيڙ توڙي چڱائيءَ توڙي پسنديءَ ۾ - گهٽ ناهي. (صوفيا ڏي منهن ڪري) هاڻي، منهنجي پياري ڌيءَ صوفيا، تون سڀ کان ننڍي آهين، پر گهٽ پياري ناهين. تنهنجي ٻانهن جي لاءِ آرميہ جو بادشاهہ ۽ قادس جو بادشاهہ ٻئي مٿا پيا هڻن، ۽ اسان کي پيا ستائين. تنهنجي لاءِ جيڪو ٽيون حصو بچايو ويو آهي، سو تنهنجين ڀينرن جي حصن کان زياده زرخيز ۽ پيدائش وارو آهي: چؤ، اُنهيءَ جي حاصل ڪرڻ لاءِ تون ڇا ٿي چوين؟

صوفيا: ڪي بہ ڪين، بابا سائين!

بادشاه: ڇا، ڪي بہ ڪين!

صوفيا: ڪي بہ ڪين!

بادشاه: (غصي مان) ڪي ڪين مان حاصل بہ ڪي ڪين ٿيندو. ڏس، سنڀال ڪري، وري بہ چؤ تہ ڇا ٿي چوين؟

صوفيا: سائين، آءٌ ڪا اهڙي ڪم نصيب آهيان، جو مون کي پنهنجي دل آڻي زبان تي رکڻ مشڪل ٿي لڳي: جيڪي دل ۾ اٿم، سو وات سان ٻڌائي نٿي سگهان: جيترو مون تي فرض آهي، اوترو آءٌ اوهان کي پيار ڪريان ٿي - نڪي گهٽ، نڪي وڌ!

بادشاه: هي ڇا ٿي چوين، صوفيا؟ جيڪي ڳالهائين ٿي، سو ذرو سنڀالي ڳالهاءِ - متان نهي نڪي دولت هٿان وڃائين، پنهنجو چڱو نصيب پاڻ ڦٽائين!

صوفيا: والد بزرگوار، اوهان مون کي پيدا ڪيو آهي، مون کي پالي وڏو ڪيو آهي، مون کي پيارو رکيو آهي، انهيءَ جي لاءِ، جيئن مون تي فرض آهي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

تيئن، اوهان جي گهڻو شڪرگذار آهيان، اوهان جي فرمانبرداري ٿي ڪريان، اوهان جي محبت ٿي رکان، ۽ اوهان کي نهايت گهڻي عزت ٿي ڏيان. منهنجون ڀينرون ٿيون چون تہ اسين بابي کي سڀني کان زياده پيارو ٿيون چاهيون: جي ائين آهي، تہ تڏهن چو مڙس ڪيا اٿن؟ جي مون ڪنهن سان شادي ڪئي، تہ اُهو ضرور اڌ محبت جو منهنجيءَ دل مان ڇڪي ويندو، جيڪو منهنجي سر جو دعويدار ٿيندو. تنهن جي خدمت ۽ سنڀال ڪرڻ جو بہ مون تي اڌ فرض ٿيندو: آءٌ پنهنجين ڀينرن وانگي، اهڙي شادي ڪڏهن ڪين ڪنديس، جنهن ۾ رڳو پنهنجي پيءُ جي محبت دل ۾ رکنديس، ۽ نڪي مڙس جي، نڪي ڪنهن ٻئي عزيز خويش جي!

بادشاهہ: هي جيڪو چوين ٿي، سو دل سان ٿي چوين؟

صوفيا: هائو، بابا سائين، آءٌ دل سان ٿي چوان.

بادشاهہ: ههڙيءَ ننڍيءَ وهيءَ جي ۽ 'ههڙيءَ سخت دل واري؟

صوفيا: بابا، ههڙيءَ ننڍيءَ وهيءَ جي، ۽ 'هڙيءَ سچيءَ دل واري'!

بادشاهہ: تڏهن، ائين ئي چڱو: پلي تہ اها تنهنجي 'سچائي' تنهنجو ڏاج هجي! سڀني کي شاهدي هجي، - آءٌ قسم کڻي ٿو چڏيان تہ اڄ کان وٺي مون توکي لا دعوا ڪيو، ۽ منهنجا تو سان سڀ واسطا ٽُٽا - نہ آءٌ تنهنجو پيءُ، نہ تون منهنجي ڌيءُ - هن کان پوءِ، منهنجي نظر ۾ تون ست - ڌارين وانگي آهين! اُهي راڪاس، جي ٻڪ مهل پنهنجا ٻچا ڳڙڪائي ويندا آهن، تن تي مون کي رحم ايندو، تن سان گذارڻ مون کي دل چوندي، پر توتي مون کي ايترو بہ قياس نہ پوندو!

زابلون: (هٿ ٻڌي) سائين، ڪو رحم ڪريو!

بادشاهہ: (چڙ مان) بس ڪر، زابلون، چڙ مهل منهنجي اڏو نہ اچ! آءٌ هن هنيليءَ ڇوڪريءَ کي سڀ کان گهڻو گهرندو هوس، ۽ سمجهيم ٿي تہ هيءَ پيريءَ ۾ منهنجي ڏاڍي خدمت ۽ دلجوئي ڪندي، پر اها سڀ اميد منهنجي برباد ٿي ويئي... (صوفيا کي) ٽري وڃ منهنجي منهن تان! (هوءَ پاسي ٿي بيهي ٿي. ٿوري ماٺ ڪري) جڏهن هاڻ هن تان مون پنهنجي دل ڪڻئي، تڏهن آرام هلي قبر ۾ وٺبو! اچا آرميہ جو بادشاهہ ڪونہ آيو؟ سڏيوس نٿا! ڪٿي آهي قادس جو بادساهہ؟ ابا ڪالاب ۽ منساب، پنهنجين زالن جي حصن سان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

گڏ. هن منهنجيءَ ٽيءَ ڏيءَ جو حصو بہ اوهين پاڻ ۾ وراهي وٺو. هيءَ پلي وجي 'هـَـٽ' سان شادي ڪري، جنهن کي 'سچائي' سمجهي ٿي! آءٌ پنهنجي سڄي بادشاهي ۽ اختياري، دولت ۽ سارو شاهي تجمل، اوهان ٻنهي جي حوالي ٿو ڪريان - آءٌ فقط سئو سوار پاڻ سان رکندس. هڪڙو مهينو هڪڙي وٽ، ۽ ٻيو مهينو ٻئي وٽ، واري سان پيو رهندس. آءٌ رڳو 'بادشاهہ' جو نالو، ۽ ٻيا شاهي لقب پنهنجي لاءِ رکانٿو. باقي ٻي سڀ حڪومت پيدائش ۽ اختياري، اوهان پيارن پٽن کي ڏيان ٿو. (مٿي تان ڇـَـٽ لاهي) هان، هي اٿوَ منهنجو بادشاهي ڇٽ - اوهين ٻئي انهيءَ ۾ هڪجهڙا شريڪ آهيو.

(هو وٺن ٿا.)

زابلون: (اُٿي، هٿ ٻڌي) اي جهان کي پناهہ ڏيڻ وارا شاهہ، مون هميشہ اوهان کي پنهنجو بادشاهہ سمجهي مان ڏنو آهي. پنهنجو ابو سمجهي پيار ڪيو آهي، پنهنجو ڌڻي سمجهي اوهان جو حڪم پئي مڃيو آهي، ۽ پنهنجو مربي سمجهي هر وقت اوهان جي حق ۾ خير جي دعا پئي گهري آهي......

بادشاهہ: بس، زابلون، بس. تير ڪمان مان ڇٽي ويو، هاڻي اڳيان پاسي ٿي، تہ لڳي نہ وڃيئي!

زابلون: لڳي تہ لڳڻ ڏينس، ڀلي تہ دل ۾ ٿُنبجي وڃي: جڏهن ايليا جهڙو بادشاهہ مست ۽ بيسمجهہ ٿيندو، تڏهن جي زابلون جهڙو غلام بي ادب ۽ بيحيا ٿيو تہ ڪهڙي حرڪت آهي! (جوش مان) ٻـُـڍا، تو سمجهيو ڇا آهي؟ تون پاڻئين ٿو تہ ڏٽيءَ کي جيڪڏهن خوشامد پسند ايندي، تہ انهيءَ ڪري ڪو ايماندار غلام حق چوڻ کان ڊڄي ويندو ڇا؟ جڏهن بادشاهہ ٻنجي بي عقل ٿيندو، تڏهن سچ ڳالهائڻ بلڪل فرض آهي. هيءُ جيڪو فيصلو ڪرڻو اٿيئي، سو في الحال مهمل رک، ڪا سمجهہ ڌار، ۽ چڱو ويچار ڪري، هن شيطاني تڪڙ کان پاڻ کي روڪ. آءٌ پڪ ٿو ڏيانءِ تہ تنهنجي ننڍي ڌيءَ توکي ٿورو پيار نٿي ڪري - جي ائين نہ هجي، تہ مون کي مارائي ڇڏج. دهل وانگي جيڪي وڄندا آهن، تن جو هميشہ اندر خالي هوندو آهي، ۽ جيڪي گهٽي ٻڪبڪ نہ ڪندا آهن، اُنهن لاءِ هروڀرو ائين سمجهڻ نہ گهرجي تہ اندر ۾ محبت ڪانهين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاهه: زابلون. آءُ چوائين ٿو تہ بس ڪر. نہ تہ انهيءَ دم ساهه ٿو ڪڍئين!

زابلون: منهنجو ساهه ويو تہ حرڪت ڪانهي. تون تہ سلامت رهہ: مون هميشہ پنهنجو ساهه توتي صدقي ڪرڻ لاءِ ۽ تنهنجن دشمنن سان وڙهڻ لاءِ پئي سنبرايو آهي.

بادشاهه: نڪري وڃ منهنجي منهن تان!

زابلون: سائين. سنڀال ڪر. متان پوءِ پشيمان ٿين: ڇڏ تہ پلي آءُ تنهنجين اکين آڏو هجان!

بادشاهه: (ڪاوڙ ۾) هن کي ڪـٺيءَ ڪنيو آهي! آءُ قسم ٿو کڻان تہ....

زابلون: آءُ قسم ٿو کڻان تہ تون رڳيون بيهوديون ڳالهيون پيو ڪرين!

بادشاهه (ڏاڍيءَ ڪاوڙ ۾. تـرار جي ڪرڙئـي ۾ هـٿ وجهـي) بيهہ. ڪمبخت. شيطان! (ڪالاب ۽ منسا اٿي جلهينس ٿا.)

ڪالاب: سائين. معاف ڪريو!

منسا:سائين. رحم ڪريو!

زابلون: مون کي ڇا آهي - پلي پنهنجي طبيب کي ماري وجهہ. تہ تنهنجو مرض زور وٺي! ورهاڱي جو جيڪو حڪم ڪيو اٿئي. سو رد ڪر. نہ تہ جيستائين منهنجي نڙيءَ ۾ سگهہ هوندي. تيستائين آءٌ رڙيون ڪريو بہ توکي پيو چوندس تہ هيءَ بچڙي ٿو ڪرين!

بدشاهه: (ٿورو نري) ٻڌ. لعنتي. ٻڌ: تو اسان کي پنهنجي ڪيل انجام پجڻ لاءِ هيترو زور ڪيو آهي - اسان اهڙيءَ طرح اڳي ڪڏهن ڪيل حڪم نہ ڦيرايو آهي. ۽ اجائي هوڏ ۽ مغروري ڪري. تو اسان کي پنهنجي حڪم جي تعميل ڪرڻ ۾ روڪ ڪئي آهي. جنهن جي برداشت ڪرڻ اسان کي مناسب ناهي. ۽ نہ اسان جي طبيعت اهڙيءَ اجائيءَ هلت تي هريل آهي. تنهنڪري. اُنهيءَ جي بدلي ۾. تو تي هيءُ سزا جو حڪم جاري ڪريون ٿا تہ پنجن ڏينهن جي اندر پنهنجي گهرج پـلـڻ لاءِ ضروري سمر پاڻ سان کڻ. ۽ ڇهين ڏينهن اسان جي ملڪ مان نڪري وڃ: جي ستين ڏينهن اسان جي بادشاهيءَ ۾ ڪٿي بہ تون ڏسڻ ۾ آئين. تہ اُنهيءَ دم تنهنجي سسي ڌڙ کان ڌار ڪئي ويندي!... نڪر هتان. نياڳا. ڪمبخت!.... آءُ قسم ٿو کڻان. تہ اهو حڪم آءٌ ڪڏهن بہ ڪين ڦيرائيندس!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

زابلون: چڱو. سائين. نهيو. (ڳائي ٿو)

[1] آيو ڪوڙو زمانو، اي مهربانو، رهجو خبردار!
ڪري سچ جو بهانو، هر ڪو ديوانو، رهجو خبردار!
ڪوڙ ڪساڪ ڪُپت پيا دنيا ۾ ڪاهي،
گهاري سو هن ڏيهہ ۾، جيءَ جنهن جو چاهي:
نت ٿيندو ويرانو، آباد خانو - رهجو خبردار!
جيسين قسمت هئي هتي، سڀ سان ڪيو مون چاهہ.
راجا خواهہ پرجا متان، صدقي ڪيو مون ساهہ:
هاڻي ٿيان ٿو روانو، بيوس بيگانو - رهجو خبردار!

(ٿورو ماٺ ڪري، هيٺيان بيت نثر وانگي پڙهي ٿو.)

خدا حافظ، اي 'ايليا' بادشاهہ،
رکيم ساري عمر تنهنجي چاهہ،
جڏهن هاڻي تنهنجو ٿيو اهڙو حال،
حضوريءَ ۾ تنهنجي جيئڻ ٿيو جنجال،
گذارڻ هتي هاڻ ٿيو مون کي بند،
وطن کان بہ پرديس آهي پسند.

(شاهزاديءَ صوفيا کي)

تون، اي شاهزادي، سچي 'صوفيا'
رهين شل امن ۽ چمن ۾ سدا،
آهي دل ۾ نت تنهنجي صلح و صفا،
سچائيءَ جو ڏئي اجر توکي خدا:

(ملڪا ۽ زلفا کي)

اوهان پڻ ڪيا هت جي لمبا ڪلام،
ڪريو شل سگهيري اُهي سڀ تمام!
پلي خلق کي پئي اُنهيءَ جي خبر،
محبت مان نڪرن تہ ڪهڙا اثر!

[1] راڳ 'ماند': طرز: "موري غم ڪان ترانا سنئي فسانا"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

(سيني ڏي هٿ ڪٽي)

ڪري ٿو هي 'زابل' سين کي سلام،
اي شاهو، اميرو، سيئي خاص و عام!
پيو هن کي پيريءَ ۾ پرديس پنڌ،
قضا ڪان ڪڏي ٿو سگهي ڪير ڪنڌ؟

(نڪري وڃي ٿو. سگهوئي 'روبيل'، 'آرميہ' جي بادشاهہ ۽ 'قادس' جي بادشاهہ سان گڏيو اچي ٿو. پنيان خدمتگار بہ اچن ٿا)

روبيل: حضور: آرميہ جو بادشاهہ ۽ قادس جو بادشاهہ ٻئي حاضر آهن.

بادشاهہ: شاهہ 'هاران'، تون ۽ آرميہ جو بادشاهہ، منهنجيءَ نينديءَ ڌيءَ جي ٻانهن ٿا گهرو. پلائي ڪري، پهرين تون ٻڌاءِ تہ ٿوري کان ٿورو ڪيترو ڏاج تون هن سان وٺندين، يا پنهنجيءَ دعوا کان دست بردار ٿيندين؟

هاران: سائين، جيڪي اوهان اڳي ئي ڏيٺو ڪيو آهي، سو مون کي قبول آهي - نڪي وڌ، نڪي گهٽ.

بادشاهہ: ابا، ائين نہ آهي: اڳي هوءَ اسان کي پياري هئي، تڏهين هن جو قدر بہ اسان وٽ ججهو هو. پر هاڻ هن جو قدر گهٽ ٿيو آهي، تنهنڪري سندس ملهہ بہ گهٽجي ويو آهي. اِجها، اها بيٺي اٿيئي - جهڙي آهي تهڙي، ڇڙي ڇانڊ - پاڻ اسان جو ڏمر بہ مٿانس رکيل آهي: جي انهيءَ حالت ۾ وٺيئي، تہ وٺي وڃينس، تنهنجي آهي!

هاران: سائين، آءٌ ڪهڙو جواب ڏيان؟

بادشاهہ: مطلب آهي تہ پاڻ اجها اهڙي عيبدار آهي، جهڙي ڏسين ٿو، بيو ڪوبہ سندس خيرخواهہ يا طرفدار ڪونهي، اسين بہ مٿس هاڻ ناراض ٿيا آهيون، ۽ ڪيس لا دعوا ڪري ڇڏيو اٿئون، اسان جي پِٽَ ۽ ڌڪار سندس ڏاج آهي! اهڙي حال ۾، وٺيئي تہ وٺي وڃينس.

هاران: سائين، مون کي معاف ڪريو، انهن شرطن تي تہ مون کي هيءَ منظور نہ آهي.

بادشاهہ: منظور نہ آهي، تہ ڇڏي ڏيئس. آءٌ قسم ٿو کڻان تہ هڪڙي ڪوڏي بہ هن جي ڏاج ۾ ڪين ڏيندس! (آرميہ جي بادشاهہ ڏي منهن ڪري) سائين، هاڻ اوهين ڇا ٿا چئو؟ منهنجو اوهان سان دوستيءَ ۽ خير خواهيءَ جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

رستو آهي. تنهن ڪري منهنجي دل نٿي چوي تہ اوهان کي اتي ڦاسايان. جتي خود منهنجي جند کي نفرت ٿي اچي: بهتر آهي تہ پنهنجي لاءِ ڪا ٻي جڳهہ ٻانهن هٿ ڪريو. ۽ هن نياڻيءَ نينگريءَ تان خيال لاهي ڇڏيو. جنهن کي قبول ڪرڻ کان ساريءَ سرشت کي شرم ٿو اچي!

ادروس: حيرت جهڙي ڳالهہ آهي. تہ جا اڳهئين اوهان جي نظر ۾ تمام چڱي ۽ پياري هئي. جنهن مان اوهان کي هن پيريءَ جي عمر ۾ راحت ٿي آئي. ۽ جنهن جي تعريف مان ڍاپيائي نٿي. هڪ لحظي ۾ اهڙو ڪو تمام برو ڪم ڪري ويٺي. جنهن ڪري اوهان جيءَ دل مان ايتري محبت گم ٿي وڃي! پڪ آهي تہ اوهان جي نياڻيءَ اهڙو ڪو غير طبعي ۽ عظيم گناهہ ڪيو آهي. جنهن ڪري اوهان جو اصلوڪو پيار بہ اڏامي ويو - اهڙيءَ ڳالهہ تي مون کي آسانيءَ سان ويساهہ نہ ٿيندو.

صوفيا: بابا سائين، آءٌ هٿ ٻڌي، وري بہ عرض ٿي ڪريان تہ مون تي ناحق رنج نہ ٿيو. مون ڪو بي آبروئيءَ يا ناپاڪيءَ جهڙو ڪم ڪونہ ڪيو آهي. نڪو ڪو اهڙو خراب ڪم يا وڏو گناهہ ڪيو آهي. جنهنڪري اوهان مون تان پنهنجي مهربانيءَ جي نظر مٽائي آهي. جي اهو رنج رڳو انهيءَ ڪري آهي تہ منهنجي زبان سٽيي ناهي. ۽ مون کي خوشامد ڪرڻ جو هنر نٿو اچي. جو دل ۾ رکان هڪڙي ۽ وات سان چوان ٻي. تہ تڏهن انهيءَ ۾ گهٽي حرڪت ڪانهي: اهڙي ڪوڙي زبان ۽ اهڙي طمع واري اک جيئن مون کي نہ هجي. تيئن چڱي - اگرچ انهن جي نہ هئڻ ڪري مون کي دنيائي نقصان سهڻو ٿو ٿئي. ۽ اوهان جي ڪاوڙ ڪٿڻي ٿي ٿئي.

بادشاهہ: تون نہ ڄمين ها تہ چڱو هو - مون کي هيترو رنج تہ نہ ڪرڻ ها!

ادروس: بس ، ڳالهہ فقط ايتري آهي - انهيءَ ۾ ڇا آهي؟ ڪن ماڻهن جي سرشت اهڙي ٿيندي آهي. جو جيڪي اندر ۾ هوندو اٿن. اهو پوريءَ طرح ظاهر ڪري نہ سگهندا آهن. شاهہ هاران، هاڻ هن شاهزاديءَ جي نسبت ۾ اوهان جي آخر ڪهڙي مرضي آهي؟ أها محبت سچي نہ چئبي. جا خود محبوب جي لاءِ نہ هجي. پر ٻين ڳالهين تي منحصر هجي. اوهان کي هيءَ ٻانهن گهرجي يا نہ؟ - هوءَ پاڻ پنهنجو ڏاج آهي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

هاران: اي نامدار ايليا بادشاهہ. جيڪو ڏاج اوهان پاڻ نهراءِ ڪري پهرين ڏيٺو ڪيو هو. پلارڳو اهو ئي ڏيو. تہ پوءِ آءٌ هن شاهزاديءَ کي پنهنجي ٻلي ڪريان.

بادشاهہ: هڪڙي ڪوڏي بہ نہ. مون قسم کڻي ڇڏيو آهي. آءٌ ڦرندس ڪڏهن ڪين!

هاران: (صوفيا کي) تڏهن شاهزادي، لاچار آهي: جي تو پيءُ پنهنجي هٿان وڃايو آهي، تہ ضرور مڙس بہ هٿان وڃائيندينءَ.

صوفيا: صَبر ڪر، سائين. تون منهنجو لائق ناهين: توکي پيسي سان محبت آهي، نہ ماڻهوءَ سان!

ادروس: اي خوبصورت ۽ نيڪ سيرت شاهزادي، صوفيا. تون جيتوڻيڪ ظاهر ڪري مفلس آهين. تڏهن بہ حقيقت ڪري تمام دولتمند آهين. جيتوڻيڪ توکان سيڪو پاسو ٿو ڪري، تہ بہ تون نهايت پياري آهين. تنهنجو ۽ تنهنجن چڱن لڇڻن جو قدر مون کي آهي: آءٌ توکي، غنيمت سمجهي، پنهنجي هٿان نہ ڇڏيندس! جنهن کي ٻيا ڇڏي ٿا ڏين، سا شَل منهنجي لاءِ سڀاڳي ٿئي! آءٌ اها خدا جي مهرباني ٿو سمجهان، تہ ٻين جي نفرت ۽ ڌڪار مان منهنجي محبت اڳي کان زياده ٿئي. اي بادشاهہ. تنهنجي 'بي ڏاجي ڌيءُ'، جا قسمت جي لکئي مون کي ڏياري آهي، تنهن کان آءٌ ۽ منهنجي ملڪ جا ماڻهو، پنهنجي راڻي سمجهي، جوڳو مان ڏيندا سين. ڦادس ملڪ جا ڪيترا بہ شاهزادا گڏ ٿين، تہ بہ هاڻ هيءَ املهہ ماڻڪ مون کان نيئي نہ سگهن! پياري صوفيا. پنهنجين پيئرن کان موڪلاءِ تہ هلون - جيتوڻيڪ هنن تو لاءِ ڪا بہ محبت يا مهرباني ڪانہ ڏيکاري آهي.

بادشاهہ: شاهہ ادروس، نيٺ تو هن کي قبول ڪيو! چڱو ٿيو، پلي تہ تنهنجي ٿئي، اسان هن جي دعوا ڇڏي. اسين سمجهون ٿا تہ اسان کي هڙي ڌيءَ ڪانہ هئي، نڪي اسين اُميد ٿا رکون تہ وري هن جو منهن ڏسنداسين. بهتر آهي تہ سوير ئي هتان نڪري وڃو. نڪا اوهان سان اسين موڪلائي ڪنداسين، نڪو سلام، نڪا دعا. پنهنجي منهن روانا ٿيو. آءُ، ابا هاران، تہ پاڻ هلون.

(بادشاهہ: ايليا. هاران، ڪالاب، منسا، روبيل ۽ خدمتگار، نڪري وڃن ٿا.)

ادروس: پياري، موڪلاءِ پنهنجن پيئرن کان تہ هلون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

صوفيا: اي منهنجي بابي جون لاڏليون ڌيون، هيءَ نماڻي صوفيا، هنجون هاري، اوهان کان موڪلائي ٿي. مون کي اوهان جي طبيعت جي چڱي خبر آهي. پيڻ ٿي ڪري، مون کي مناسب نٿو اچي تہ اوهان جا عيب ويهي ڦولهيان. (روئي) بابو سائين پرتو اٿوَ. ويچاري کي سُکي رکجو، پيريءَ ۾ ڪا تڪليف نہ ڏجوس: جيئن پنهنجي وات سان قول قرار ڪيا اٿوَ. تيئن پيار ڪجوس ۽ عزت ڏجوس. مون سان ڏاڍي خاطري هوندي هيس، تنهنڪري منهنجي دل ٿي ڪُرڪي: هو ڪنهن ٻئي بهتر هنڌ رهي ها، تہ چڱو هو! .... داديون، هاڻ خدا کي پرتيون آهيو!

زلفا: آدي، اسان کي عقل نہ سيکار - اسان کي پنهنجن فرضن جي پاڻ خبر آهي!

ملڪا: تون پنهنجي گهرواري کي خوش رکڻ جي ڳڻتي ڪر، جنهن کي تون خيرات ملي آهين. اسان جي ڳڻتي نہ ڪج. تو نافرماني ڪري پاڻيهي پاڻ سان جُٽ ڪئي آهي، سو هاڻ پنهنجو ڪيتو پاڻ پئي لوڙ!

صوفيا: پاڻيهي ڪم پئي ڪَل پوندي، ڏينهن پئي خبر پوندي تہ ظاهري لباس ڪرڻ وارا نيٺ کهڙا رنگ ٿا ظاهر ڪن: جيڪي اندر ۾ هڪڙي ۽ ٻاهر ٻي رکندا آهن، سي آخر خوار خراب ٿيندا آهن. شل سدائين سک ڏسو! ... هاڻ الله واهي.

ادروس: آءُ، پياري صوفيا، آءُ. (ٻئي نڪري وڃن ٿا.)

ملڪا: پيڻ، مون کي گهڻين ئي ضروري ڳالهين بابت تو سان صلاح مصلحت ڪرڻي آهي، جنهن مان پاڻ ٻنهي کي فائدو آهي. آءُ پانيان ٿي تہ بابو اڄ رات ئي هتان ڪوچ ڪندو.

زلفا :اُها تہ پڪ آهي. هيءُ مهينو تنهنجو مهمان ٿيندو، ۽ ٻئي مهيني ۾ وري منهنجو وارو ايندو.

ملڪا :ادي، ڏس تہ ٻڍاپڻ ۾ کهڙو نہ تيسو ۽ خفو ٿي پيو اٿس - هڪڙيءَ ڳالهہ تي بيهي ئي نٿو - اهو اسان کي گهڻي آزمودي سان چڱيءَ طرح معلوم ٿي رهيو آهي. ڀلا ڏس تہ صوفيا سان ڪيتري نہ دل هوندي هيس، ۽ ڪيئن نہ جهٽ ۾ هن کان منهن مٽي ڇڏيائين، ۽ اڻسمجهہ ٿي، هن کي ڪڍي ڇڏيائين!

زلفا: پيڻ، پيريءَ جا تہ هميشہ اهي عيب آهن: نڪا پنهنجي جي، نڪا پرائي جي شناخت پوندي آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ملڪا: جيڪو ڪر سندس سمجهه موجب تمام چڱو ۽ معقول هوندو. سو به اهڙو اُبهرائيءَ وارو هوندو، جو ڳالهه ڪرڻ ڪان ٻاهر. پاڻ ڪي هاڻي نه رڳو هن جي عادتي چڙ ۽ ٻڍاپڻ جو رواجي تيسو سهڻو ٿيندو. پر انهيءَ سان گڏ سندس ارڏائي ۽ اڻنگائي به ڪٽڻي ٿيندي.

زلفا: جهڙوڪ امير 'زابلون' جي شهر نيڪالي! اسان سان به اهڙي اجائي هلت ڪندو، جهڙي انهيءَ سان ڪئي اٿس.

ملڪا: هوڏي وري آرميه جي بادشاهه سان ناسازي ۽ رنجيدگي پيدا ڪيائين. ادي، پلاڻي ڪر، ويهه ته ڪنهن مهل ويهي پاڻ ۾ صلاح ڪريون: جي بابو اهڙي طبيعت رکندو ۽ اهڙا حڪم هلائيندو، ته وڌيڪ ٿيون حصو ملڪ جو جيڪو اسان ڪي ڏنو اٿن، تنهنجي نظر تي، اسان سان ڏاڍيون جنيون ڪندو!

زلفا: ضرور، صلاح ڪري، انهيءَ جو ڪو بِلو ڪنديونسين.

ملڪا: بلو ڪجي، ته ڪجيءَ ۾ ڪرڻ گهرجي.

(نڪري وڃن ٿيون.)

پڙدو پيو

امير 'روبيل' جي جاءِ جو صفو

(شمعون ڳائي رهيو آهي)

آهي هر ڪنهن ڪي حيراني، ري![1]
هر ڪو سمجهي اُتر آءٌ آهيان، ڪونهي منهنجو ثاني، ري....
هوندس عيب هزار اندر ۾، ٻاهر شڪل شهاني، ري....
بخت لڳي پوءِ ڪهڙي پرواهه، حالت هوئي خيراني، ري....
ذات ڪذات ڪي ڪير پڇي ٿو، فهم ڪي فرماني، ري....
دنيا ۾ خوش سوئي گذاري، عقل رکي لقماني، ري....

(ٿورو ماٺ ڪري، پوءِ چوي ٿو)

شمعون: جهان جي گنديءَ رسم ۽ خراب رواج جي ڪري ڪو آءٌ نقصان سهندس ۽ عذاب ڪائيندس ڇا؟ پنهنجي پياءُ ڪان ٻارهن - ٽيرهن مهينا ننڍو ٿي

[1] راڳ "ڪالنگرو" . طرز: "ڪيابنسي باب نماڻي دي"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پيس، تہ ڇا ٿيو؟ چو. -حرامي پٽ آهيان؟ ڇالاءِ، - ڪمينو آهيان؟ منهنجو ڏيل هلالي پٽ جهڙو ناهي، منهنجي شڪل شباهت انهي جهڙي چڱي ۽ پوري ناهي، منهنجي دل انهيءَ جهڙي مهربان ۽ نرم ناهي: ڪهڙي سبب ماڻهو اسان کي ڪمينو ڇا سمجهن؟ ڪمينو، اڳ ڇائو،حرامي! چڱو، حلالي شمسون، مون کي مڙئي تنهنجي ملڪيت ۽ تنهنجي جاگير هٿ ڪرڻي آهي! بابي جي حراميءَ پٽ سان بہ ايتري ئي دل آهي، جيتري حلاليءَ پٽ سان. (ڪيسي مان هڪڙو خط ڪڍي ٿو) حلالي، حلالي! .... چڱو منهنجا حلالي، جي هي خط ڦبيو ٿو وڃي، ۽ منهنجي تجويز بگڙي نٿي وڃي، تہ پاڻيهي ڪمينو ۽ حرامي شمعون، اشراف ۽ حلالي شمسون کان گوءِ کڻي ويندو... ڪمينن ۽ نڌڻڪن جو مددگار خدا آهي!

(اتي امير 'روبيل' لنگهي اچي ٿو)

روبيل: (پنهنجي منهن) امير زابلون کي شهر -نيڪالي ملي ويئي، آرميہ جو بادشاهہ ڪاوڙ جي هليو ويو، ايليا بادشاهہ اڄ رات هتان ڪوچ ڪري سفر تي نڪتو، تاج تخت ۽ حڪم اختياري سڀ ڀين کي ڏيئي، پاڻ ماهيانو قبول ڪري ويهي رهيو - هي سڀ ڳالهيون هڪ لحظي جي اندر ٿي ويون! (پٽ کي ڏسي) ڪيئن شمعون، ڪهڙي خبر آهي؟

شمعون: ٻيو سڀ خير آهي. (خط لڪائي ٿو)

روبيل: چو ٿو اهو خط لڪيائين؟

شمعون: سائين، ٻي سڀ خير جي خبر آهي!

روبيل: اهو ڪهڙو ڪاغذ ٿي پڙهئہ؟

شمعون: سائين، خير جو ڪاغذ آهي - ڪي بہ ڪينهي.

روبيل: نہ نہ ، - تڏهن تڪڙ تڪڙ ڪري ڪڻي ڪيسي ۾ وڌئي! خير جو هو، يا ڪي بہ ڪين هو، تہ لڪائڻ جو ڪهڙو ضرور هو؟ ڏيکار، ڏيکار، ڏسون تہ ڇا آهي - جي ڪي بہ ڪين هوندو، تہ پوءِ مون کي عينڪ وجهڻ جو بہ ضرور ڪونہ ٿيندو.

شمعون: سائين، مهرباني فرمائي، مون کي معاف ڪريو. اهو ادي جو خط آهي، جو اڃا مون پڙهي پورو ڪين ڪيو هو، پر جيترو پڙهيو اٿم، اوترو اوهان جي ڏيکارڻ جهڙو ناهي.

روبيل: ڏي، ڏي مون کي اهو خط!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمعون: ڏينديس، تہ بہ آءٌ پاڻ تي خفو ڪندس، نہ ڏيندس، تہ بہ جيڪي منهنجي سمجھہ ۾ آيو آهي، انهيءَ مان معلوم ٿو ٿئي تہ خط جو مضمون چڱو ناهي.

روبيل: ڏيڪار، ڏيڪار، سگهو ڪر!

شمعون: سائين، آءٌ پانيان ٿو تہ ادي جي نيت چڱي هئي: هن خط لکڻ مان شايد سندس مطلب هو تہ منهنجي سچائيءَ ۽ نيڪيءَ جو امتحان وٺي.

روبيل: (خط وٺي پڙهي ٿو) " هيءَ جيڪو زماني جو دستور آهي، جنهن موجب پير مردن کي مانُ ۽ آبرو ڏا ڏين، سو تہ ڏاڍو تڪليف جهڙو آهي. ڀلا، ماڻهوءَ کي سيڙجيو سيڙجيو تڏهن ڀاڳ ٿو لڳي، جڏهن جواني گذري پيري ٿي اچي، ۽ جڏهن دولت منجهان ڪابہ لذت حاصل ڪري نٿي سگهجي! اڳتي آءٌ انهيءَ پڊي جو ظلم سهي نٿو سگهان. پاڻيهي بيعقلي ڪري پاڻ کي اجائي بند ۾ وڌو اٿم، نہ تہ هن ۾ ڪابہ سگھہ ڪانهي! ادا، ڀلائي ڪري، تون مون وٽ اچ تہ آءٌ تو سان انهيءَ بابت وڌيڪ گفتگو ڪريان. پاڻ کي گڏجي ڪا صلاح مصلحت ڪرڻ گهرجي. اسان جو پيءُ جي اچ ڪٽي اکيون پوري، تہ سياڻي سندس اڌ جاگير ۽ هٿي تَرڪي جو وارث ۽ مالڪ تون ٿيندين. پوءِ، پاڻ هٿي کهڙا نہ سکي ۽ خوش گذاريندا سين!

— تنهنجو پيارو ڀاءُ، "شمسون."

هي ڇا آهي؟... دغا بازي ۽ منصوبو! "جي اچ ڪٽي اکيون پوري تہ سياڻي سندس اڌ جاگير ۽ هٿي ترڪي جو وارث تون ٿيندين" .... منهنجو پٽ، شمسون! ائين لکڻ تي دل ڇيس، هٿ ڇيو ڪيس، عقل شاهدي ڏنيس؟ شمعون، هي خط توکي ڪڏهن مليو، ڪنهن تو وٽ آندو؟

شمعون: سائين، مون وٽ ڪنهن آندو ڪين - حرڪت تہ انهيءَ ڳالهہ ۾ آهي نہ! مون پنهنجيءَ ڪوٺيءَ جي دريءَ وٽ پيل ڏٺو.

روبيل: تون پنهنجي ڀاءُ جا اکر سڃاڻين ٿو نہ!

شمعون: بابا سائين، جي خط جو مضمون چڱو هجي ها، تہ جيڪر آءٌ قسم کڻي بہ چوان ها تہ اکر سندس آهن، پر، هن مضمون جي نظر تي، جي اِهي اکر سندس نہ ٿي پون، تہ ڏاڍي خوشيءَ جي ڳالهہ آهي!

روبيل: نہ نہ، اکر تہ پڪ سندس هٿ جا آهن.

شمعون: اکر تہ سندس هٿ جا آهن، پر شل مضمون سندس دل جو نہ هجي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

روبيل: اڳي ڪڏهن ڪا توسان هن اها ڳالهه چوري آهي؟

شمعون: ڪڏهن ڪانه. پر، گهڻا پيرا سو ڳالهين ڪندي اهڙي راءِ ڏيکاري اٿس، تہ جڏهن پٽ جوان ٿين ۽ پيئر پوڙها ٿي وڃن، تڏهن پيئرن کي گهرجي تہ ڪاروبار پٽن جي حوالي ڪن، ۽ پاڻ انهن جي رڳو نظرداري ڪن.

روبيل: نالائق، بدمعاش، ڪوهلو، لفنگو! تڏهن خط ۾ بہ پڪ ٿي پڪ اها ئي ڳالهه هوندي! بُغضي، حاسد، ڪوڙو، گندو، خيوان - بلڪ حيوانن کان بہ ويل! اڙي، وڃي ڳولي هٿ ڪرينس - آءٌ هن کي چڱي سيڪت ڏيندس! غليظ! پلا آهي ڪٿي؟"

شمعون: سائين، مون کي سڌ ڪانهي. جيڪڏهن اوهان جو خيال ائين آهي تہ اوهين هن کي هيسائي ۽ دٻائي سندس دل جو حال معلوم ڪري سگهندا، تہ پوءِ اوهان کي انهيءَ لاءِ ڪو بيو چڱو رستو اختيار ڪرڻ گهرجي: جيڪڏهن هن جي مقصدن کي غلط سمجهي هن تي سختي ڪئي ويندي، تہ يقيناً اوهان جي عزت ۾ رخنو هڪ طرف پوندو، ۽ ٻي طرف هو نافرمان ٿيندو. آءٌ هن لاءِ پنهنجي حياتيءَ جو شرط ٻڌڻ لاءِ تيار آهيان، ۽ يقين سان چوان ٿو تہ هن رڳو منهنجيءَ محبت کي پرکڻ لاءِ ، ۽ نہ ٻئي ڪنهن بدارادي، سان مون ڏانهن هي خط موڪليو آهي.

روبيل: چا، تنهنجو اهو خيال آهي؟

شمعون: جيڪڏهن اوهان کي اعتبار نہ اچي، تہ اجازت ڏيو تہ آءٌ اوهان کي اهڙي هنڌ لڪائي ويهاريان، جتان اوهان هن باري ۾ اسان ٻنهي جي ڳالهہ ٻولهہ چڱيءَ طرح ٻڌي، خاطري ڪري سگهو. دير ڪرڻ جي ڪابہ ضرورت ڪانهي، رڳو اوهان جو حڪم ملي، تہ اڄ شام جو ئي آءٌ ملاقات جو انتظام ڪري سگهندس.

روبيل: ليڪن هو اهڙي حرڪت ڪڏهن بہ نٿو ڪري سگهي!

شمعون: نہ، سائين، پڪ نہ.

روبيل: سو بہ پنهنجي پيءُ سان، جيڪو هن کي هيتري قدر پيائي ٿو! شمعون، هن کي ڳولي هٿ ڪرينس، مون کي هن تائين پهچاءِ - ضرور! تون پنهنجيءَ سمجهہ ۽ عقل آهر وڃي بندوبست ڪر. آءٌ انهيءَ ڪنڙاڳ ۾ پوڻ نٿو گهران.

شمعون: سائين، اوهين تسلي ڪريو. آءٌ اجهو ٿو وڃي ڳولي هٿ ڪريانس ۽ سارو بندوبست پورو ويهاري، پوءِ اوهان کي اچيو ٿو اطلاع ڏيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

روبيل: ڪهڙو نه خراب زمانو اچي پيو آهي! هن گذريءَ سج گرهه ۽ چنڊ گرهه مان برابر خير ڪونه ٿو ڏسجي. ڀلي ٿي حڪيم اهڙن ڳالهين جا سبب ۽ دليل ڏين، ته به خدا جي قدرت پنهنجو اثر پاڻيهي وجهيو ظاهر ڪري، ۽ اُهو نتيجن مان معلوم ٿي سگهي ٿو. ڏسو، محبت گهٽبي وڃي، دوستي گم ٿيندي وڃي، ڀاءُ ڀائن کان ڌار، پٽ پيئن کان جدا، شهرن ۾ دنگا، ملڪن ۾ فساد، ۽ محلاتن ۾ دغابازي: اِجهو منهنجي نمڪحرام پُٽ کي به پٽ لڳي - هيءُ پٽ، پيءُ جي برخلاف! اجهو، بادشاهه پنهنجيءَ پياريءَ ڌيءَ کي ڪڍي ڇڏيو - هو پيءُ، ٻار جي برخلاف! اسان چڱا وقت ڏٺا، هاڻ ته چوڏاري رڳو معاملا ۽ تڪرار، جهيڙا ۽ فساد آهن... شايد مرڻ گهڙيءَ تائين ٻيا ڏسنداسين! شمعون، وڃي انهيءَ ندوريءَ کي ڳولي هٿ ڪر. انهيءَ مان توکي ڪو نقصان ڪونه پهچندو. ڏاڍي اتڪل ويڙهائجئين! هوڏي وري نيڪ بخت صافدل زابلون کي شهر - نيڪالي ملي ويئي، ۽ سندس قصور رڳو سندس سچائي ۽ ايمانداري - عجب رنگ آهن! (نڪري وڃي ٿو)

شمعون: دنيا جو هي به هڪڙو عجب تماشو آهي، ته جڏهن اسين اڻنگا ۽ ٻُرا ڪم ڪري پاڻ کي سُڄو سڪڻو ڪريون، تڏهن ڏوهه ڏيون زماني کي، يا سج کي، يا چنڊ کي، يا تارن کي - ڄڻ ته اسين پنهنجي وس کان ٻاهر آهيون، ۽ لاچار بدمعاش ۽ چور ۽ شرابي ۽ حرامخور ۽ زناڪار ٿيو پئون - ڄڻ ته اسين پاڻ ڇڙيل آهيون، ۽ حرڪت جيڪا آهي سا سڀ تارن ۾! ڇي، 'بابو ۽ امان ڪنهن نحس گهڙيءَ ۾ مليا هئا، ۽ آءُ جڏهن ڄائو هوس، تڏهن قمر عقرب ۾ هو، تنهن ڪري آءُ هڙو پلستر ۽ پُورن ڏينهن جو ٿيو آهيان' - اهڙي ڪل جهڙي ڪا ڳالهه ٻي! جي منهنجي ڄمڻ مهل ڪهڙو به سعد تارو ڪهڙي به چڱي بُرج ۾ هجي ها، ته به آءُ ته اهڙو ٿي ٿيان ها، جهڙو هاڻ آهيان.

(تورو ماٺ ڪري، ويهي ٿو ۽ ڳائي ٿو)

واهه زماني جا کيل،[1] رنگ ٿو ڏيکاري رسيلا!
ويل ڪنهين ڪنهن کي تخت ويهاري ، وي،
پـَٽ هٽي ڪنهن ويل - رنگ....

---

[1] راڳ 'جهنگلو'. طرز: "پانڊي ڪيون جاندي ني دور"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پـارَ پـرار بـــ هـــو،	جوئـي شهنشـــاهه، وي،
آهـــي گداگـــر هيـــلَ -	رنگ....
خـاڪ مـَـلين تـو تـون،	پـــاڻ تــــي اچ، وي،
سـُـيان تيـل قـُـليلَ-	رنگ....

(اتي شمسون اچي ٿو. تنهن کي ڏسي) اوجهو، اچي ٿو. چڱيءَ مهل تي اچي نڪتو آهي. هاڻ ڳالهه ننايان تہ چڱو. هنن گرهن مان خير ڪونہ ٿو ڏسجي. يا خدا، خير ڪر! 'سا، ري، گا، ما'...

شمسون: ڪيئن، ادا شمعون، اڄ ڪهڙا خيال پيو پچائين؟

شمعون: ادا، اُنهيءَ ڏينهن ڪتي پڙهيو هوم تہ هن گذريءَ سج گرهڻ ۽ چنڊ گرهڻ جا فلاڻا اثر ظاهر ٿيندا - ڪنهن نجوميءَ لکيا هئا - اُنهن تي پئي خيال ڪيم.

شمسون: اهڙين ڳالهين جي بہ ڳڻتي رکندو آهين ڇا؟

شمعون: ادا، سچ ٿو چوان تہ جيڪي ڳالهيون هن لکيون هيون، انهن سان گهٽيون اچي پوريون بيٺيون آهن - جهڙوڪ: ماءُ ۽ اولاد جي وچ ۾ نفاق، موت، ڏڪار، پڪن دوستن جي وچ ۾ ناسازي، ملڪ ۾ فساد ۽ دنگا، ماڻهن ۾ اجائي بي اعتباري، سڪرن ۽ چڱن ماڻهن جي شهر نيڪالي، سپاهين جي ابتري حالت، زال - مڙس جي وچ ۾ جهيڙا ۽ جدايون - ڇا چئي، ڇا چوان!

شمسون: مار، ڪڏهن کان وٺي نجومي بنيو آهين؟

شمعون: ڀلا، ادا ڇڏ انهيءَ ڳالهه کي: بابو ڪو ڪٿي توکي ڏٺيو؟

شمسون: هائو، اجا رات ڏٺيو هوم.

شمعون: تو ڪـِي ساڻس ڳالهايو"

شمسون: هائو، سڄا بہ ڪلاڪ.

شمعون: ٻي ڪاوڙ تہ ڪانہ ڏٺيئس - منهن مان يا ڳالهائڻ مان؟

شمسون: : بلڪل ڪانہ.

شمعون: ادا، آءٌ ڀانيان ٿو تہ هو ڪنهن ڳالهہ تان تو سان خفي آهي، اُنهيءَ جي ڀلائي ڪري سنڀال رکجئين، ۽ جيسين سندس ڪاوڙ جهڪي ٿئي، تيسين سندس منهن تي نہ چڙهين تہ چڱو آهي. مون کي پڪ آهي تہ هو هينئر توتي ڏاڍو چڙيل آهي، ۽ جي توکي ڏسندو تہ پاڻ وڌيڪ چڙندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمسون: سو ڇو؟ تڏهن ڪنهن حرامخور مون سان ڪو وير پاريو آهي!

شمعون: آءٌ پاڻ ائين ٿو سمجهان. پلاٽي ڪري، پاڻ کي روڪي، سندس سامهون نہ وڃ - جيسين ڪ سندس ڇڙ ڍري ٿئي. مون سان گڏجي منهنجيءَ جاءِ تي هل. اُتي آءٌ اهڙي تَجويز ڪندس تہ جيڪي بابو چوندو سو تون ويٺو ٻڌندين. وڃ، ادا. وڃ - هيءَ منهنجي جاءِ جي ڪنجي اٿئي. (ڪنجي ڏئيس ٿو) آءٌ تنهنجي پٺيان ٿو اچان. جي ٻاهر نڪرين، تہ ضرور ڪو هٿيار پاڻ سان کڻجئين!

شمسون: هٿيار پاڻ سان کڻان! - سو ڇو؟

شمعون: ادا، آءٌ توکي خير خواهيءَ ۽ ڀائپيءَ جي صلاح ٿو ڏيان. جي منهنجي نيت تو ڏي صاف نہ هجي، تہ شل بچڙو ۽ بي ايمان ٿيان! اجا جيڪي مون ڏٺو ۽ ٻڌو آهي، سو توکي ذري پرزي نہ چيو اٿم. نہ تہ جيڪر ڏاڍو ڏپ ٿيئي. ٿوري ڇئي کي گهڻو ڄاڻج. پلاٽي ڪري، وڃي هل.

شمسون: وري تہ تون سگهو مون کي ملندين نہ؟

شمعون: اجهو ٿو اچان. هن ڪم ۾ جيڪا چڱائي تنهنجي لاءِ مون کان ٿي سگهي، سا آءٌ ڪندس.

(شمسون نڪري وڃي ٿو)

(ڪلي) پوڙهو ۽ ساڌو پيءُ، صاف دل ۽ ڪر آزار ڀاءُ، جو پاڻ اهڙو چڱو آهي، جو هن کي ٻئي ڪنهن ۾ بہ خرابيءَ جو شڪ ڪونهي: اهڙن پوڙهن اشرافن تي منهنجي ٺڳي ۽ چالاڪي اثر ڪري سگهندي. هاڻ مون،پنهنجي ڪم کي چڱيءَ طرح سهي ڪيو آهي. جي بابي جو ورثو ۽ تـَرڪو مونکي پـُٽپائيءَ جي حق ۽ حجت تي نہ ملندو، تہ آءٌ اُهي، پنهنجو عقل ويڙهائي، ڀاڻيهي وٺندس: جنهن بہ اُپاءَ سان مون کي مطلب حاصل ٿيندو اُهو هلائيندس، گـُسندس ڪين!

(ٿورو ماٺ ڪري ڳائي ٿو)

قسمت منهنجي آهہ قوي اڄ،[1]
بخت سندم سويارو آهہ!
اڄ تان قدرت سان قادر جي،

---

[1] راڳ 'ڪونسيو' يا 'مارنگ'.
طرز:"سن مهاراجا خوش هو من ۾".

غـالب منهنجـو سـتارو آهـ.
طـالع منهنجـو مهـر سـان تنهنجـي،
مـرڏن ۾ موچـارو آهـ.
هيسـين تـائين آءُ هـوس نـدارد،
هـاڻ تـ منهنجـو وارو آهـ.
آءُ مـزي مـان موجـون ماڻيـان،
هـر جـا خـوب نظـارو آهـ.
كمـر ٻـڌان هـاڻ همـت جـي آءٌ،
اڌو تـان جـڳ سـارو آهـ.
اَٽكـل عقـل هلايـان پنهنجـو،
ايءُ چڱـو پـڻ چـارو آهـ.
يـاڳ نيـاڳ تيـو مـالك هـت،
اُن جـو عجـب اشـارو آهـ.
كوشـش لازم آهـي اسـان تـي،
تنهـن جـي سـبب سـڌارو آهـ.

(نكري وڃي ٿو.)

پردو ٽيون

'جلجال' جي بادشاهه جي محلات جو هڪڙو ڪمرو.

(شاهزادي 'ملكا' ۽ سندس خانسامان 'شمشاد' اچن ٿا)

ملكا: برابر، بابي منهنجي ماڻهوءَ كي سندس مسخريءَ سان گهٽ - وڌ ڳالهائڻ جي ڪري ماريو هو ڇا؟

شمشاد: برابر ماريو هو.

ملكا: خدا جو سنهن، بابو هاڻ مون كي ڏاڍو هلاك ٿو كري: گهڙيءَ گهڙيءَ هڪڙو نـ ٻيو اهڙو كر ٿو كري، جو اسان كي بيزار كيو ڇڏي - اهڙي تكليف آءُ اڳتي سهي كين سگهنديس! سندس سوار هميشہ ڏمچر مچايو وينا آهن، ۽ اسين جي ٿورو ئي ڪٿي ڇٿون، تـ اسان كي پاڻ ڇينيي! هاڻ جڏهن

شڪار تان موٽي: ايندو. تڏهن آءُ ساڻس مور نہ ڳالهائيندس - تون چئجينس تہ آءُ بيمار آهيان . اوهين سڀ جيترو سنديس خدمت اڳي ڪندا هئؤ. هاڻ انهيءَ ڪان گهٽ ڪجوس - اوهان جي اهڙي قصور جو آءُ پاڻيهي جواب ڪنديس.

شمشاد: حضور پانئجي ٿو تہ بادشاهه اچي ٿو - قرنا جو آواز پيو اچي.

(قرنا جو آواز ٻاهران اچي ٿو.)

ملڪا: تڏهن هاڻ اوهين سڀ نوڪر وڃي، شوخيءَ ۽ بيپرواهيءَ جهڙو رخ ڪري ويهي رهو. پلي تہ اها ڳالهہ وري چري. جي انهيءَ ڪري بابي کي هتي رهڻ پسند نہ اچي، تہ اديءَ 'زلفا' ڏي هليو وڃي - مون کي خبر آهي تہ اديءَ جي بہ ساڳي مون جهڙي راءِ آهي. اسين پاڻ تي حڪر هلائڻ ڪين ڏينديونسين: ٻُڍي کي سمجهہ آهي پوري پُني، پانئي ٿو تہ اجا بہ آءُ بادشاهہ آهيان، ۽ جيڪي اختياريون هٿان ڇڏي ڏنيون اٿس، سي پانئي پيو تہ هلايان! پر، ڪراڙن ۽ ننڍڙن بيسمجهہ ٻارن جي وچ ۾ ڪوبہ تفاوت ڪونهي: مهل ڏسي هنن کي جس شابس بہ ڪبي، ۽ جهڙڪبو بہ. وچ، جيڪي سمجهايو اٿمئين. سو ياد رکج.

شمشاد: حاضر، حضور.

ملڪا: ۽ سندس سوارن سان بہ اوهين سنئون منهن ڏيئي نہ ڳالهائجو! انهيءَ مان ڪو تڪرار جاڳيو تہ حرڪت نہ آهي. منهنجي پاڻ مرضي آهي تہ اهڙو ڪو وجهہ ملي، تہ انهيءَ ڳالهہ جو هڪ واري فيصلو ڪري ڇڏجي. پنهنجن سنگتين کي انهيءَ بابت سمجهائي ڇڏ. آءُ وڃي ٿي اديءَ ڏي لکان، تہ اُها بہ مون واري رٿ ڪري. وڃي هاڻ مانيءَ جي تياري ڪر. (نڪري وڃن ٿا.)

پردو چوٿون

ساڳئيءَ محلات جو صفو

(امير 'زابلون'، بدليل ويس ۾، ڳائيندو اچي ٿو)

[1] ڏکن مون کي وڏو ماري، سکن کي دل سنپاري ٿي!
ڦري در در ديواني ٿي، وٺي هر هر ڪندي زاري،

---

[1] راڳ 'ضلع'
بنا سيرِ گلشن کي تو بهي صياد باقي هي".

ڪري فرياد راتو ڏينهن، اکين مان نير هاري ٿي.
مڪي منهن کي مٽي هردم، وسائي سر مٿي واري،
ڪٽي غم ۾ نماٽا نيڻ، نت واتون نهاري ٿي.
وطن کان هاڻ وڇڙيس آءُ، جدا تيس جانبن کان پڻ،
وري ملنداسين ڪيئن موٽي، اها ڳڻتي به ڳاري ٿي.
ڇڏيوسين هاڻ اميريءَ کي، قبوليسين فقيري اڄ،
عجائب رنگ، هيءَ دنيا، ڏکوين کي ڏيکاري ٿي.

زابلون: (پاڻ کي) جيئن پنهنجي شڪل پوريءَ طرح بدلائي اٿم. تيئن جي آءٌ پنهنجو آواز ۽ ڳالهائڻ ۽ ڍول به بدلائي سگهان. ته منهنجيءَ چڱيءَ نيت جي ڪري جيڪر اهو مطلب حاصل ٿي پوي، جنهن لاءِ پنهنجي صورت بدلائي اٿم. (ٻاهران قرنا جو آواز اچي ٿو.) اي لوڏيلَ زابلون، هاڻ مهل اٿئي: جيڪو توکي ڏکاري ٿو، تنهن وٽ بيهي نوڪري ڪر. جنهن ڏٺيءَ تان تون هيترو ساهه قربان ڪرين ٿو، تنهنجي پلي هلڻ جيتري گهٽي خدمت ۽ چاڪري ڪري سگهين، اوتري ڪر.

(اتي بادشاهه 'ايليا'، سندس سوار ۽ نوڪر گهڙي اچن ٿا.)

بادشاهه: چو مانيءَ ۾ هيتري دير ٿي آهي؟ مون کي ذرو به ترسڻو ناهي!... اڙي، وڃي کو مانيءَ جو سعيو ڪري!(هڪڙو نوڪر نڪري وڃي ٿو. زابلون کي ڏسي) اي، تون ڪير آهين؟

زابلون: ماڻهو، سائين.

بادشاهه: ڪم ڪهڙو ڪندو آهين؟ اسان کي ڇا ٿو چوين؟

زابلون: جهڙو ڏسجان ٿو، اهڙو ڪم ڪندس: يعني، جيڪو مون ۾ ويساهه رکندو، انهيءَ جي خدمت سچائيءَ سان ڪندس، جيڪو ايماندار ۽ سچو هوندو، تنهن تان جان قربان ڪندس، دانا ۽ ٿور - ڳالهائو هوندو، تنهن سان صحبت ڪندس، حڪم ۽ انصاف کان ڊپ رکندس، لاچاريءَ مهل وڙهندس، ديني وهم ۽ پرم ڪونه رکندس.

بادشاهه: پاڻ ڪير آهين؟

زابلون: آهيان ته تمام ايماندار ۽ صاف دل ماڻهو، مگر غريب سو بادشاهه جهڙو آهيان!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاهه: جهڙو هو بادشاهن ۾ غريب آهي، اهڙو جي تون رعيت ۾ غريب آهين، ته پوءِ تو جهڙو مفلس پيو ڪو ٿورو هوندو! هاڻ ٻڌاءِ ته ڇا گهرجيئي؟

زابلون: نوڪري.

بادشاهه: ڪنهن جي نوڪري ڏيندين؟

زابلون: سائين، اوهان جي.

بادشاهه: تون منهنجو واقف آهين ڇا؟

زابلون: نه، سائين، پر اوهان جي منهن ۾ مون کي اُها شيءِ ڏسڻ ۾ اچي ٿي، جنهن ڪري اوهان کي ڌڻي ڪرڻ ۽ سڏڻ لاءِ منهنجي دل ٿي ڇِڪي ڏئي.

بادشاهه: اُها ڪهڙي شيءِ آهي؟

زابلون: ڏيا ۽ حش مت.

بادشاهه: ڪهڙي نوڪري ڏيندين؟

زابلون: نيڪ صلاح ۽ مشورت ڏيندس، سواري ڪندس، ڊوڙندس، مُنجهيل ڳالهه صاف طرح سمجهائي سگهندس، ۽ ڪوبه رواجي پيغام صفا لفظن ۾ پهچائي سگهندس. جيڪا لياقت عام ماڻهو رکن ٿا، سا آءٌ به رکان ٿو - پاڻ محنت ۽ ڪشالي ڪرڻ ۾ آءٌ گهٽ ڪان وڌيڪ هوندس.

بادشاهه: عمر ڪيتري اٿئي؟

زابلون: اهڙو جوان به ناهيان، جو ڪنهن زال جي مٺي آواز تي موهجي وڃان، نڪي اهڙو ڪُراڙو آهيان، جو زن - مُريد ٿي ويهي رهان - اٺيتاليهن ورهين جو ٿيندس.

بادشاهه: چڱو، اچ مون سان. جي مانيءَ کاڌي کان پوءِ به تون مون کي اهڙو پسند آئين جهڙو هاڻي آهين، ته تڏهن توکي پاڻ وٽ نوڪر رکندس. اي، ماني آڻيو، ماني - جلدي، جلدي! منهنجو مسخرو ڪٿي آهي؟ اي، تون وڃي سڏي اچينس.

(هڪڙو نوڪر نڪري وڃي ٿو. ۽ 'شمشاد' لنگهي اچي ٿو.)

اڙي، اڙي، منهنجي ڌيءُ ڪٿي آهي؟

شمشاد: سائين، مون کي 'اڙي - اڙي ' نه چئو، مون کي معاف ڪريو! (ائين چئي، نڪري وڃي ٿو.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاهہ: هيءُ احمق چوي ڇا ٿو!.... سڏي وٺ انهيءَ حرامزادي کي!
(هڪڙو سوار نڪري وڃي ٿو.) اي، مسخرو ڪٿي، مسخرو؟ سڀ سُتا پيا آهن ڇا! (سوار وري اچي ٿو.) ڪيئن، ڪٿي آهي اهو پُوڪ؟

سوار: حضور، هو چوي ٿو تہ شاهزادي، اوهان جي نياڻي، بيمار آهي!

بادشاهہ: جڏهن انهيءَ حراميءَ کي مون سڏيو، تڏهن مون وٽ ڇو موٽي ڪين آيو؟

سوار: حضور، هن صاف جواب ڏنو تہ آءٌ ڪين ايندس.

بادشاهہ: ڪين ايندس!

سوار: قبلا، خبر ناهي تہ ڇا آهي، باقي آءٌ سو سمجهان ٿو تہ حضور جي جيڪا خوشامد ۽ آدرڀاءُ اڳي ٿيندي هئي، سان هاڻي ڪانهي - نڪو نوڪرن ۾ اُهو شوق ۽ چاهہ ٿو ڏسجي، نڪو بادشاهہ ۽ شاهزاديءَ ۾.

بادشاهہ: برابر. تون ائين سمجهين ٿو ڇا؟

سوار: حضور، مون کي انهيءَ جي پڪ آهي. جڏهن آءٌ حضور جي نسبت ۾ ڪا عزت آبروءَ جي ڪوتاهي ٿو ڏسان، تڏهن سچي ڳالهہ ظاهر ڪرڻ پاڻ تي فرض ٿو سمجهان.

بادشاهہ: مون کي بہ اهڙو شڪ ٿو پوي. ٿوري وقت کان مون کي بہ انهيءَ جي بيپرواهي معلوم ٿئي ٿي، پر مون ٿي پانيو تہ اِها رڳو منهنجي سختيءَ جي نظر آهي. خير، انهيءَ جي آءٌ وڌيڪ جاچ ڪندس. پر منهنجو مسخرو ڪيڏي ويو؟ بہ ڏينهن ٿيا آهن جو ڪونہ ڏٺو اٿمانس!

سوار: حضور، جنهن ڏينهن اسان جي ننڍي شاهزادي آرميہ جي بادشاهہ سان رواني ٿي آهي، انهيءَ ڏينهن کان وٺي مسخرو غم ۽ فڪر ۾ اُباٽڪو ٿيو پيو گذاري.

بادشاهہ: انهيءَ ڳالهہ جو وري ذڪر نہ ڪر - مون پاڻ ائين معلوم ڪيو آهي. تون وڃ، وڃي منهنجيءَ ڌيءُ کي چوءُ تہ هتان مون وٽان ٿي وڃي، مون کي ساڻس ڪي ڳالهائڻو آهي. (هڪڙو نوڪر نڪري وڃي ٿو.) ۽ تون وڃ، وڃي منهنجي مسخري کي ڳولي وٺي اچ. (ٻيو نوڪر نڪري وڃي ٿو.) (اتي شمشاد وري لنگهي اچي ٿو) اڙي، اڙي هيڏي آڙي هيڏي آ... مون کي سڃاڻين ٿو تہ آءٌ ڪير آهيان!

Scanned with CamScanner

شمشاد: منهنجي ڏياڻي شاهزاديءَ جو پيءُ.

بادشاهه:شاهزاديءَ جو پيءُ؟ (ڇڙ مان) بيهه. ڙي، شاهزاديءَ جا - حرامي! تون ڙي، حرامزادا، ڪتا، آهين ڙي ڪير!(اُٺي ٿو.)

شمشاد: سائين، معاف ڪريو، مون ڪي اهو بد لفظ نه ڳالهايو - آءٌ اهڙو ڪين آهيان!

بادشاهه: تون، ڙي ڪمينا، مون سان مهاڏو اٽڪائي ٿو بيهين! (وجي ٿو ڌڪ هڻيس.)

شمشاد: سائين، مون کي ڌڪ نه هڻو!

زابلون:(ڦـڙتي هٽي ڪيرائيس ٿو) پلا، پوڪڻ، ڦڙتي به نه هڻجيئي ڇا؟

بادشاهه:(زابلون کي) شا بس، جس هجيئي- اها خدمت تنهنجي مون کي پسند آهي!

زابلون:(شمشاد کي ٻانهن کان وٺي گهلي ٿو.) آڙي آ، آءٌ نه توکي عقل سيکاريان. اُٿي ، اُٿي ... اتي وڏيڪ ترسندين، تـه وري ٻيو ڌڪ کائيندين! آ، ڏاهو ٿي، آ.... هليو آ...(گهلي، ڌکي ڪڍيس ٿو.)

بادشاهه: (زابلون کي)شاباس، شاباس تون مون کي پسند آهين! - آءٌ تـه ٻـهٽي ڪرايائين. (پيسا ڏئيس ٿو. اتي مسخرو اچي ٿو.)

مسخرو: پلي آءٌ بـه تـه يـاڙيِ ڪريـانس!.... هـان، هـيءَ منهنجـي تـاج اٽئي!(ٽوپي لاهي، زابلون کي ڏئي ٿو.)

بادشاهه:اڙي منهنجا ڇوڪرا، ڪيئن آهين؟

مسخرو:(زابلون کي) توکي منهنجي تاج ڇگي ٺهندي!

زابلون: سو ڪيئن؟

مسخرو: سو هيئن، جو جيڪو ڪنهن کي بـه نٺو وٺي، تنهن جو پاسو ورتو اٽئي - جهڙو واءُ لڳي اهڙي پٺ ڏجي، نت سگهوئي ماٺهو پشيمان ٿيندو! وٺ، منهنجي تاج وٺ ... ڏس تـه سهي، هن شخص پنهنجين ٻن ڌيئن کي شهر - نيڪالي ڏني، ۽ ٽيءَ سان پنهنجيءَ مرضيءَ جي برخلاف ڇڱائي ڪيائين: جي تون اهڙي مـاڻهوءَ جي پنيان لڳو آهين تـه تڏهن منهنجي تاج ڍڪ! (بادشاهه کي) ڪيئن، چاچا، مون کي ٻه ٽوپيون ۽ ٻه ڌيون هجن ها تـه ڏاڍو ڇگو!

بادشاهه: سو ڇو، ڇوڪرا؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

مسخرو: جي آءٌ پنهنجي سڄي ملڪيت اُنهن کي ڏيئي ڇڏيان، ته پنهنجون ٽوپيون ته پاڻ وٽ رکان! هاڻ منهنجي ٽوپي اها اٿيئي. ٻي وڃي پنهنجين ڌين کان پــن!

بادشاهه: (ڇهبڪ ڏيکاري) هي چابڪ ڏسين ٿو - سنڀال . متان موچڙا نه کائين.... ڪـُتو!

مسخرو: هن زماني ۾ سچ هڪڙو ڪتو آهي، جنهن کي پنهنجي ڏر ۾ رهڻ کپي، ۽ ٻئي سڀ ڪنهن هنڌان اُن کي ماري هڪالي ڪڍڻ گهرجي... باقي، لبوسڻ ڪتيءَ کي آتي اندر بيهارجي، ۽ پاسي ۾ ويهارجي!

بادشاهه: منهنجي لاءِ اهو اشارو زهر جو ڏُک آهي!

مسخرو: آءٌ توکي هڪڙو نصيحت جهڙو ڪلام سيکاريندس.

بادشاهه: سيکار.

مسخرو: ٻڌ، چاچا ٻڌ:

جيڪــي جـڳ کــي ڏيکــارين، تنهــن کــان واڌو ڏار،
جيڪـي پـاڻ چـاٽين، تنهـن کـان گهــٽ کــر گفتــار،
جيتــرو قــرض هجئــي، تنهــن کــان گهــٽ ڏي اُڌار،
جيتـرو پيريـن پنـڌ ڪريـن، تنهـن کـان وڌ ٿـي ســوار،
جيتــرو ســکين، تنهــن کــان گهــٽ کــر اعتبــار،
جيتــرو داءُ هٽيــن، تنهــن کــان گهــٽ پيســو وار،
ڇـڏ نشــي ۽ حــرام کــي، گهــر ۾ ويهــي گــذار،
تــه ســُکيو رهيــن سنســار ۾، ســاري ســپ جمــار!

زابلون: انهيءَ ۾ ته ڪي ڪينهي.

مسخرو: ٻڌو ڪين اٿئي ته 'ڳالهن سنديون ڳالهيون، تــڪي سندا موٽ': جي اهو ڪين آهي، ته انهي لاءِ تو مون کي ڏنو به ڪِي ڪين آهي! (بادشاهه کي) ڪيئن، چاچا، ڪي ڪين مان پلا توکي ڪي حاصل به ٿي سگهندو؟

بادشاهه: نه، ڇوڪرا، ڪِي ڪين مان حاصل به ڪي ڪين ٿيندو.

مسخرو: (زابلون کي) يــرَ، ڀلائي ڪري هن کي سمجهاءِ ته سندس ملڪ جو محصول به ايترو ٿي آهي. هن کي مسخري جي ڳالهه تي پت نٿي اچي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاهه: هي پوڪ چاٽي ٻجهي ٽوڪون ٿو هڻي!

مسخرو: سچ آهي. مسخري ۽ پوڪ ۾ تفاوت ڪونهي. پر، چاچا، خبر ڪا اٿئي تہ سَکر پوڪ ۽ نِڪَر پوڪ جي وچ ۾ ڪهڙو فرق آهي؟

بادشاهه: نہ، ڇوڪرا، مون کي خبر ڪانهي، تون ٻڌاءِ.

مسخرو:

جنهن راجا راڄ ڇڏڻ جي توکي ڏني راءِ،
رک تنهن کي پير ۾ منهنجي، ۽ وٺ تون تنهنجي جاءِ.
ڏس، سکر نکر پوڪ ٻئي پڌرا ٿي پيا هاڻ:
نکر پوڪ آءٌ مسخرو، ۽ سکر راجا پاڻ!

بادشاهه: اڙي بيوقوف، تون مون کي پوُڪ ٿو سڏين!

مسخرو: بس ، جيڪي ٻيا لقب القاب توکي خدا ڏنا هئا، سي تہ تو پاڻ ٻين کي ڏيئي ڇڏيا.

زابلون: حضور، هي بلڪل بيوقوف ناهي - رڳو سڪٺو مسخرو نٿو ڏسجي.

مسخرو: ڏس تہ سهي، يَرَ، منهنجي لقب ۾ بہ ٻيا اچي ڀائيوار ٿيا! هن زماني جا سڪر ماڻهو ۽ بادشاهه ۽ امير بہ، مون جهڙي مسڪين مسخري پوڪ بيوقوف کي جيڪي مليو آهي، تنهن ۾ شريڪ ۽ حصيدار ٿيو ويهو رهن - ٻيا تہ ڇڏ، پر شاهزاديون ۽ اميرزاديون بہ منهنجي ڏنڊي ۾ اچو شامل ٿين - ههڙي ڦرمار ڪٿي ڪانہ ڏني سين! (بادشاهه کي) ڙي، چاچا، هڪڙو ڪڪڙ جو آنو ڏي، تہ بہ تاجون ڏيائين!

بادشاهه: ڪهڙيون بہ تاجون؟

مسخرو: بہ ڇَـنَ - بہ ٽوپيون! آني کي پوري وچ مان ڀڃي. مال آءٌ کائي ڇڏيندس، کلون توکي ڏيندس. جي ڇـَـنَ ڪري ڪٺي مٿي تي رک! پنهنجو ڇـَـنَ تہ اڳي ئي ڏئي ڇڏيئي - سو بہ بہ ٽڪرا ڪري، هڪڙو هڪڙي کي ۽ ٻيو ٻئي کي: اڳي چڙ تہ گڏهه تي سوار هُئين، پوءِ چڙ تي گڏهه کي پـُـٺن تي کڻي گپ مان لنگهئين - عقل هجيئي ها، تہ ائين ڪين ڪرين ها! آءٌ مسخرو آهيان ، سڀ بيعقليءَ جون ڳالهيون ٿو ڪريان - جيڪو ائين سمجهندو، سو موچڙن کائڻ جو لائق آهي!

بادشاهه: اڙي، ايترو عقل ڪڏهن سکئين؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

مسخرو: جڏهن تو پنهنجين ڌيئن کي بنائي پنهنجيون جيجل مائون
ڪيون: چا لاءِ جو جڏهن تو هنن کي حڪم جي ڏنڊي هٿ ۾ ڏني، تڏهن هو تہ
خوشيءَ کان ڪلڻ لڳيون. ليڪن مون کي اهو ارمان ٿيو تہ بادشاھ پاڻ کي
بنائي پوڪ ڪيو! چاچا. پلائي ڪري ڪو آخوند رک تہ مون کي ڪوڙ ڳالهائڻ
سيکاري - مون کي ڪوڙ ڳالهائڻ نٿو اچي، سکان تہ چڱو.

بادشاھ: ڪوڙ ڳالهائيندين، تہ موچڙا کائيندين.

مسخرو: مون کي خبر نٿي پوي تہ تنهنجي ۽ تنهنجين ڌيئن جي پاڻ ۾ ڪهڙي قسم جي نسبت آهي: هو پانئين تہ سچ ڳالهائڻ ڪري مون کي موچڙا هٽائين، ۽ تون پانئين تہ ڪوڙ ڳالهائڻ ڪري مون کي موچڙا هٽائين- ڪڏهن تہ وري ماٺ ڪري ويهي رهڻ ڪري موچڙا ٿو کان: مسخري ٿيڻ مان مون کي ڪهڙو فائدو؟ بئي ڪنهن جي بہ جڳهہ هوند خوشيءَ سان وٺان پر، چاچا. تنهنجي جڳهہ کان توبهہ آهي - تو جهڙو شل ڪنهن کي خدا نہ ڪري! پلا. پنهنجو عقل بہ اڌ ڪري وراهي ڏيئي ڇڏيئي، ۽ پنهنجي لاءِ ذرو بہ نہ رکيئي!...

اجها ٿي اچي هڪڙي اڌ جي مالڪياڻي...!

(اتي شاهزادي ملڪا لنگهي اچي ٿي.)

بادشاھ: (ملڪا کي) ڪيئن، ڌيءَ، بيو تہ خير آهي - گهنڊ وجهيو پئي اچين! آءُ پانيان ٿو تہ تورن ڏينهن کان البت تنهنجو رخ ڦريل ٿو ڏسجي.

مسخرو: اڳي جڏهن هنجي گهنڊ ۽ ڦريل رخ جي پرواھ ڪانہ هيئي، تڏهن چڱي حال ۾ هوئين. هاڻ تہ جڻ رڳو ٻڙي آهين. پنيان ڪرِ انگ ڪونہ اٿئي! هاڻي آءُ توکان بهتر حال ۾ آهيان: آءُ وري بہ مسخرو آهيان. تون تہ ڪي ڪين آهين! (ملڪا کي) مائي، تون اکيون اُبتيون نہ ڪر. آءُ ماٺ ٿو ڪريان - بس، توبهہ، توبهہ! (بادشاھ ڏي اشارو ڪري) جنهن کي سچي ماني نٿي وڻي، سو هاڻ ٽڪر ڳيي جي لاءِ حيران آهي - اهو بينو اٿئي، بادام بي مغز!

ملڪا: بابا، نہ رڳو هي تنهنجون بڪبڪيون بيدپو مسخرو اسان کي ڪک ڪري ٿو. پر اوهان جا بيا بي ادب ماڻهو بہ هر گهڙيءَ هل بکيڙو مچايو وينا آهن. دنگا فساد، جهيڙا جهڳڙا، لڳا اچن - اسان جو تہ سک ڦٽائي ڇڏيو اٿن! پهرين مون سمجهيو ٿي تہ اها ڳالهہ اوهان جي ڌيان تي ايندي، تہ اوهين

انهيءَ جو ڪو بلو ڪندڙ. پر هاڻي ته پاڻ ظاهر ظهور ڏسجي پيو ته اوهين هنن ڪي اهڙيءَ هلت ڪرڻ لاءِ همٿايو ٿا. ۽ پناهه ڏيو ٿا. جي ائين آهي، ته انهيءَ جو سوير ئي علاج ڪرڻ گهرجي. پوري انتظام ۽ چڱي بندوبست قائم ڪرڻ لاءِ، ضرور اسان ڪي ڪا رٿ ڪرڻ گهرجي. اهڙي رٿ، رواجي حالتن ڪري جيڪر نامناسب ۽ بيحيائيءَ جهڙي ڏسڻ ۾ اچي، پر لاچاريءَ سبب اها سچاٽپ جهڙي ڄاڻڻ گهرجي.

مسخرو: جئين نه چوندا آهن ته 'بلي شير ڪُون پڙهايا، ڦر بلي ڪُون کاوڻ آيا' - وڇونءَ جا ٻچا وڏا ٿين، ته ماءُ ڪي پـَـٽي کائي وڃن!

بادشاهه: تون منهنجي ڌيءَ آهين نه؟

ملڪا: بابا، چڱو ته ائين آهي ته خدا جيڪو عقل اوهان کي ڏنو آهي، سو ڪم ۾ آڻيو. ۽ هيءَ نامناسب هلت ڇڏي ڏيو. جو اُها اوهان ۾ چڱي نٿي لڳي.

مسخرو: بيهه، اجا ڪٿي ڳالهه پيئي آهي - اجا رنگ ڏستدين!

بادشاهه: هتي ڪو مون کي سڃاڻي ٿو يا نه: آءٌ 'شاهه ايليا' ته ناهيان! ايليا هيئن هلندو آهي ڇا، هيئن ڳالهائيندو آهي ڇا، هن جون اکيون ڪٿي آهن؟ ضرور يا منهنجو مٿو ڦريو آهي، يا هوش خطا ٿيو آهي! آءٌ جاڳان ٿو، يا ننڊ ۾ آهيان!.... ڪو مون کي ٻڌائيندو ته آءٌ ڪير آهيان؟

مسخرو: شاهه ايليا جو پاڇولو!

بادشاهه: مون کي ته سمجهه ۾ نٿو اچي، اعتبار ۾ نٿو اچي، ته مون کي ڪي ڌيون هيون!

مسخرو: جي پيءُ کي ماري مڃائي، پنهنجو تابعدار ڪنديون!

بادشاهه: راڻي صاحب، تنهنجو نالو ڇا آهي؟

ملڪا: اهي اوهان جيون ٻوليون بـه اهڙيون آهن، جهڙيون ٻيون اجايون ۽ بيواجبي هلتون، جي هيستائين پٺي ڪيون اٿو. پلاڻي ڪري، جيڪي آءٌ چوان ٿي سو ڌيان ڏيئي ٻڌو. اوهين پيرمرد ۽ بزرگ آهيو، تنهنڪري اوهان کي عقل ڌارڻ گهرجي. اوهين سؤ سوارن جو ڊنبلو پاڻ سان رکو ٿا، جي اهڙا بد چال ۽ بيحيا ۽ سرڪش آهن، جو اسان جي محلات ئي ڪٽي ڏني اٿن؛ چڻ ته ڪو عـام مسافرخانو آهي! ايتري عياشي ۽ حرامخوري ۽ شراب نوشي ٿا ڪن، جو پانئجي ته هي ڪو شراب خانو يا ڪا بازار آهي، شريف ماڻهن جو گهر ناهي:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

اهڙيءَ بيشرميءَ کي ضرور هڪدم بند ڪرڻ گهرجي. جيڪي هينئر آءٌ منت سان ٿي چوان، سو پوءِ لاچار زور سان ڪرڻو ٿيندم. پلاٽي ڪري، اهو پنهنجو لشڪر نوڪرن جو گهٽائي ڇڏيو: جيڪي ٿورا باقي پاڻ وٽ رکو، سي بہ اهڙا رکو. جي اوهان جهڙا پيرمرد هجن، ۽ جي پاڻ کي سڃاڻن ۽ اوهان کي بہ.

بادشاهہ: (چڙ مان) انهيءَ کان جهنم ۾ رهڻ چڱو آهي ... هٿوس ڪڏ ڦرا! اڙي، گهوڙن کي زين ڪريو. منهنجا ماڻهو سڀ سڏي گڏ ڪريو: آءٌ هتي نہ رهندس.... هڪڙي ڌيءَ اڃا بہ اٿم. رڳي هيءَ ناهي!

ملڪا: اوهين منهنجن ماڻهن کي مارڪُٽ ڪريو ٿا ۽ اوهان جا بي فضيلت نوڪر پاڻ کان چڱن کي پيلي ڪري وهائن ٿا. (اتي 'منسا' لنگهي اچي ٿو.)

بادشاهہ: حيف آهي انهيءَ کي، جيڪو دير سان پڇتائي! (منسا کي) واهہ سائين، واهہ، چڱو جو آيو آهين. تنهنجي اها ئي مرضي آهي ڇا؟ ٻڌاءِ ٻڌاءِ!.... اڙي، گهوڙا تيار ڪريو! بيشُڪري کهڙي نہ بري بلا آهي: اولاد کي تہ ڦيرايو، جن پوت کان بہ وڌيڪ خراب ۽ خوفناڪ ڪريو ڇڏي!

منسا: سائين مهرباني ڪري ذرو تحمل ڪريو.

بادشاهہ: خراب رن، تون ڪوڙي آهين. منهنجا ماڻهو اهڙا ناهن: هو چونڊيل، اشراف ۽ فضيلت وارا آهن. هنن کي پنهنجن فرضن جي چڱي خبر آهي، هنن کي پنهنجي عزت آبرو پياري آهي. ڏسو تہ سهي، ڪين جهڙي ڳالهہ "صوفيا" ۾ مون کي اهڙي ڪاوڙ لڳي، جو ساري بدن کي باهہ وٺي وئي، منهنجي دل مان سڀ محبت اُڏامي ويئي، ۽ نفرت پيدا ٿي. هاءِ هاءِ، گهوڙا گهوڙا، حيف اٿئي ڙي ايليا.... او ايليا، ... ايليا! (مٿو پٽي) هن در کي ڪُٽ، جنهن عقل کي ٻاهر وڃڻ ڏنو، ۽ بيعقليءَ کي اِندر اچڻ ڏنو! هلو هلو، نوڪرؤ چاڪرؤ، هلو....

منسا: سائين، منهنجو تہ ڪوبہ قصور ڪونهي، مون کي انهيءَ قصي جي ڪابہ خبر! ڪانهي — الا جي اوهين ڪهڙيءَ ڳالهہ تان خفي ٿيا آهيو؟

بادشاهہ: هائو، سائين، توکي ڪا پلا خبر هوندي. (ٿورو ماٺ ڪري، مٿي هٿ کڻي) يا خدا، هن نياڻيءَ ندوريءَ کي ڪوبہ ٻار ٻچو اڪئين نہ ڏيکار - شل هيءَ ٻار جي لاءِ سِڪي مري، شل هن جو ڪوبہ نشان پنتي نہ رهي! پر،

Scanned with CamScanner

جي هن جي نصيب ۾ ڪو ڀار ٻچو لکيل هجي، تہ اهو بہ اهڙو ڪو ناصالح ڏجيئنس، جو هن کي سدائين پيو ڏجها ۽ عذاب ڏئي، جنهن جي ڪري هن کي ننڍيءَ وهيءَ ۾ ئي فڪر ۽ ڳڻتي ڪُراڙو ڪري ڇڏي، ۽ روئي روئي ڳلن جو ماس ڳري وڃيس: هي جيڪي ماءُ وارا پورهيا ڪري ۽ ڪشالا ڪڍي، سي سڀ ڪُٽ ڪجيئن — پلي تہ قدر پويس تہ بيشڪر ۽ ناصالح اولاد، نانگ جي ڏنگ کان بہ وڌيڪ ايذاءُ ٿو پهچائي! هلو، بابا هلو... (نڪري وڃي ٿو.)

منسا: خبر نہ آهي تہ ڇا ٿيو آهي. خدا شل خير ڪري!

ملڪا: اوهين ٻي ڳڻتي ڪانہ ڪريو، هي ڪراڙو آهي، تيسي ڪان پيو وڦلي — پاٽيهي وڦلي وڦلي جاءِ ايندو.

(بادشاهه وري لنگهي اچي ٿو، ۽ روئي چوي ٿو.)

بادشاهه: ڇا، اڌ مهينو ئي نہ گذريو آهي، تہ منهنجا ماٺهو گهٽجي وڃي پنجاهہ تي بيٺا آهن!

منسا: سائين، الاجي ڇا ٿا چئو؟

بادشاهه: ٻڌ. (ملڪا کي) قسم خدا جو، مون کي شرم ٿو اچي تہ هن عمر ۾ تو مون کي روئاريو آهي. هي رت جو هنجون جي باهہ وانگي منهنجين اکين مان وهن ٿيون، تن جي شل توتي هچا پوي: تون خراب ۽ ٻجڙي ٿيندينءَ، پيءُ جي پِٽ تنهنجي عضوي عضوي کي لڳندي ۽ اونها گهاوَ ڪندي! اڙي، منهنجون نياڻيون اکيون، جي اوهان وري ڪڏهن هن ڏک ۾ رنو آهي، تہ آءٌ اوهان کي پَٽي اُڇلائي ڇڏيندس! (ٿورو ماٺ ڪري) پر، خير، حرڪت ڪانهي، منهنجي اڃا ٻي بہ ڌيءَ آهي - مون کي پڪ آهي تہ اها نرم دل ۽ مروت واري آهي - اها منهنجي چڱي خدمت ڪندي. جڏهن هوءَ ٻڌندي تہ تو مون سان ڪهڙيون جنيون ڪيون آهن، تڏهن ڪاوڙ مان هوءَ ننهن سان تنهنجي مُنهن جو ماس ئي پَٽي وٺندي! پاٽيهي توکي خبر پوندي تہ جهڙي آبرو ۽ سک ۾ اڳي پئي گذاري، اهڙي ۾ وري هاڻ بہ پيو گذاريان - ائين نہ ڄاڻج تہ اهي مون اصل ڇڏي ڏنا آهن! (بادشاهه زابلون ۽ ٻيا نوڪر نڪري وڃن ٿا.)

ملڪا: ڪي سهي ڪريو ٿا؟

منسا: پياري ملڪا، آءٌ سچ چوان ٿو، پاسداري ڪانہ ٿو ڪريان تہ...

ملڪا: اوهين پلائي ڪري ماٺ ڪري ويهو. او شمشاد، شمشاد، آهي ڪو؟ (مسخري کي) نڪر تون بہ هتان، بدمعاش، پنهنجي ڏٽيءَ جي پنيان لڳ!

مسخرو: چاچا ايليا، چاچا ايليا، - بيهه ته سهي، بيهه ته سهي ...
پنهنجي مسخري کي ته پاڻ سان وٺيو وڃ!

(ڳائي ٿو)

جنهن کي هجي هھڙي نياڻي،
تنهن جي قسمت آهي ڪاڻي،
هن کان بهتر ڇتي گيدڙي،
پنهي کي گڏي هٿجي اُماڙي،
يا ته ڏجي نئي تن کي ڦاسي،
ڇُتي تن مان سيڪو ساسي!

(نڪري وڃي ٿو)

ملڪا: هن پريئي مڙس کي مون چڱي صلاح ڏني آهي. سچا سؤ سوار! پلا، سؤ سوار هٿيارن پنوهارن سان تيار رکڻ کو ضرور آهي، کو مناسب آهي! اڃي پويس کو پُور، يا ڪڏهن کو شڪ پويس، يا کو پڪاريس، يا کو چڙ ڏياريس، ته پوءِ جيئن وٽيس تيئن اسان کي تڪليف ڏئي - انهيءَ ۾ اسان جي جان کي جوکو آهي! شمشاد، شمشاد، جلدي آ.

منسا: توکي رڳو اجايو ڊپ ٿو ٿئي.

ملڪا: اجائي ويساهه رکڻ کان اجائي ڊپ رکڻ ۾ وڌيڪ سلامتي آهي: هميشه ڊپ ۾ رهڻ کان بهتر آهي ته اُهي ڊپ واريون شيون ٽاري ڇڏجن. مون کي سندس دل جي منشا جي خبر آهي. جيڪي پاڻ وات سان چيو اٿس، .... سو مون پنهنجيءَ ڀيڻ ڏي لکيو آهي، هوءَ هاڻ ڪڏهن کيس سؤ سوارن سميت پاڻ وٽ رهائڻ جي هام نه ڀريندي. مون کيس سمجهايو آهي ته ائين ڪرڻ مناسب ناهي. (اتي شمشاد خط کڻي اچي ٿو) اهو خط لکيو اٿئي چا، منهنجيءَ ڀيڻ ڏي؟

شمشاد: هائو، حضور.

ملڪا: چڱو، هاڻ کي ماٺهو ساڻ ڪري، هڪدم گهوڙن تي چڙهي، سپ جلدي وڃو. جنهن ڳالهه جو مون کي خطرو آهي، اُها ساري چڱيءَ طرح بيان ڪري اديءَ کي ٻڌائجانءِ، ۽ جيڪي حجت دليل پنهنجي دليان ڏيئي سگهين، اُهي به ڏيئي، ڳالهه ذهن نشين ڪجئينس. جلد وڃ، ۽ وري سگهو موٽ. (شمشاد نڪري وڃي ٿو) نه نه، اوهين حد کان وڌيڪ نرمي ڪرڻ وارا آهيو: اهڙي رستي کان اگرچ مون کي نفرت نٿي اچي، تڏهن به معاف ڪجو، جنهن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

نرميءَ مان نقصان پهچي، تنهن جي لاءِ ماڻهن ۾ اوهان جي ايتري تعريف ڪانهي، جيتري اوهان جي عقل جي ڪوتاهيءَ جي ڳالا آهي.

منسا: خبر نہ آهي، تنهنجي ڪيتري پري نظر ٿي پوي. ائين نہ ٿئي، جو بهتر شيءِ جي لاءِ متي هٽندي، ڇڱي شيءِ بہ هٿان هلي وڃي.

ملڪا: نہ نہ، تڏهن...

منسا: خير، اڃهو پاڻيهي نتيجي مان ڳالهہ معلوم ٿيندي. (نڪري وڃن ٿا.)

پردو پنجون

ساڳئيءَ جاءِ جو ورانڊو

(بادشاهہ، زابلون ۽ مسخرو لنگهي اچن ٿا.)

بادشاهہ: (زابلون کي) هي خط کڻي، جيشان ڏي وڃ. منهنجيءَ ڏيءَ کي تون پاڻيهي ٻيو ڪي ڪين چئج: خط پڙهڻ کان پوءِ، جيڪي پڇيئي، تنهن جو جواب ڏجئينس. جي تڪڙو نہ ويندين، تہ توکان اڳي آءٌ وڃي پهچندس.

زابلون: (ڳائي ٿو)

آءٌ آهيان خدمت ۾ حاضر، سائين، ري![1]

نيان نہ جيسين هي خط پاڻ سان، ۽ ڪاهيان جلد جلد، هوڏي پهچائي ڏيان پڻ، تند اکين ۾ناهي تيستائين، سائين........

(نڪري وڃي ٿو.)

مسخرو: جيڪڏهن ماڻهوءَ جو مغز ڪُـڙيءَ ۾ رکيل هجي ها، تہ جيڪر لڦون پونس ها ڪي نہ؟

بادشاهہ: بيشڪ پونس ها.

مسخرو: تڏهن توکي مزو ٿيو، تنهنجي عقل کي اصل لڦ نہ پوي - ڀلا، هجي، تہ پوي!

بادشاهہ: ها ها ها (ٽهڪ ڏيئي کلي ٿو.)

مسخرو: ڏس تہ تنهنجي ٻي ڌيءَ توسان ڪهڙا پير ٿي کڻي. نمونو مڙئي هڪڙو سمجهجئين - پاڻ هن کان ڪسرا! ڀلا، توکي خبر آهي تہ ڇو ماڻهوءَ جو نڪ منهن جي وچ تي آهي؟

---

[1] طرز: "مين واڪي درشن واڪيي پائون ري"

بادشاهه: نه.

مسخرو: انهيءَ لاءِ، ته اکين سان نڪ جي ٻنهي پاسي ڏسي سگهجي - يعني، جنهن شيءِ جي ماڻهوءَ کي ٻانس نه اچي، انهيءَ کي اکين سان چتائي ڏسي.

بادشاهه: مون ويچاريءَ صوفيا کي ناحق رنجايو!

مسخرو: توکي خبر آهي ته سِپ پنهنجو گهر ڪيئن ناهيندي آهي؟

بادشاهه: نه.

مسخرو: انهيءَ جي مون کي به خبر ڪانهي، باقي انهيءَ جي خبر اٿم ته گهُنگهُو پنهنجو گهر ڇو ناهيندو آهي.

بادشاهه: ڇو ناهيندو آهي؟

مسخرو: پنهنجي سسي لڪائڻ لاءِ، سمجهي ٿو ته جي گهر پنهنجين ڌيئن کي ڏيئي ڇڏيندس، ته آءٌ پاڻ ڏکيو ٿيندس!

بادشاهه: (ٿڌو ساهه کڻي) آءٌ پنهنجو سڀاءُ وساري ڇڏيندس - ڪهڙو نه مهربان پيءُ هوس!.... منهنجا گهوڙا تيار آهن؟

مسخرو: تنهنجا گڏهه ويا آهن انهيءَ ڪم ٿي. قطب واريءَ ڪَتِ جا تارا ڪهڙي سبب سَتن کان وڌيڪ ناهن؟

بادشاهه: ڇا لاءِ جو اَٺ ناهن.

مسخرو: برابر. تون مسخرو چڱو نهين!

بادشاهه: ڇوڪريءَ ڪهڙا نه ڊڙڪا ٿي ڏنا!...

بيحيا، بيشرم!

مسخرو: چاچا، جي تون منهنجو مسخرو هجين ها، ته آءٌ جيڪر توکي وقت کان اڳي ڪُراڙي ٿيڻ جي ڪري مار ڏياريان ها!

بادشاهه: سو ڪيئن؟

مسخرو: جيستائين عقل نه سکين ها، تيستائين ڪُراڙو نه ٿين ها!

بادشاهه: ڇڏ ڇڏ، مون کي چريو نه ڪر. يا خدا، مون کي ديوانگيءَ کان بچائجئين، مون کي هوش ۾ رکيو اچجئين! (اِتي هڪ نوڪر گهڙي اچي ٿو.)

اڙي، گهوڙا تيار آهن؟

نوڪر: حضور، تيار آهن.

بادشاهه: (مسخري کي) اچ، ڇوڪرا!

(نڪري وڃن ٿا.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

باب پيو

پردو پھريون

امير 'روبيل' جي محلات جو ورانڊو

('شمعون' ۽ درباري 'سليم' آمهون سامهون اچي گڏجن ٿا.)

شمعون: آ. سليم. خوش تہ آهين؟

سليم: خير هجي. آءُ اوهان جي پيءُ وٽان ٿو اچان. مون کيس اطلاع ڏنو آهي تہ 'جيشان' جو بادشاهہ ۽ شاهزادي 'زلفا' اڄ رات وٽس اچڻا آهن.

شمعون: ڪهڙو ڪم آهي؟

سليم: خبر ناهي. اوهان ملڪ جي خبر چار تہ ٻڌي هوندي - يعني جيڪي ڪَن جون ڳالهين مخفي پيون هلن.

شمعون: نہ. مون تہ ڪين ٻڌيون آهن. چو. ڇيو تہ خير آهي؟

سليم: اوهان ڪونہ ٻڌو آهي تہ 'جيشان' ۽ 'جلجال' جي بادشاهن جي وچ ۾ جلد جنگ لڳڻ جو گهڻو امڪان آهي!

شمعون: مون تہ اهڙيءَ ڳالهہ جي ڀڻڪ بہ ڪانہ ٻڌي آهي.

سليم: اڇهو. جلد ٻڌندؤ. هاڻ خدا حافظ(وڃي ٿو.)

شمعون: جيشان جو بادشاهہ اڄ رات هتي ايندو! واهہ. اها ڳالهہ سڀ کان چڱي. هاڻ مون کي مزو آهي - انهيءَ مان منهنجو مطلب پاڻ چڱو ٿيندو. بابي. ادي شمسون جي پڪڙڻ لاءِ چاري چڏيا آهن. هڪڙي ضروري ڪم جو مون کي انتظار آهي. سو جلد ٿي پوي تہ چڱو. قسمت چڱي آهي. ۽ همت ۽ چالاڪي ڪبي تہ ٿي پوندو. ادا. هاڻ پاڻيهي خبر پوندي - هاڻ چاڻ تہ گوڏن هيٺ آهين! ذرو راڳ ڳائي. دل تہ خوش ڪريان. (ويهي ڳائي ٿو)

[1] قرب وارن کي بہ. اي يار. ڪڏهن ياد ڪجي.
دل ناشاد کي ڪو دم تہ سچڻ شاد ڪجي!
جي ڪريون عرض. تہ ڪاوڙ مان هڻين تير تفنگ.
داد خواهن سان پلا اهڙو ڪو بيداد ڪجي!

---

[1] راڳ 'تلنگ'
طرز: "دل لگا يار سي. اس دل کا چڑانا مشکل"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

گھاؤ دل تي جھلي، تو در تي وري پيا گھاريون،
تنھنجي ھن ظلم ستم جي ڪٿي فرياد ڪجي!
طوق گردن ۾ اسيريءَ جو، ۽ پيرين زنجير،
دل گرفتار ڪي آزار مان آزاد ڪجي.
عمر وئي گذري، جدائيءَ جي جفا ۾ جاني،
ھاڻ پڇاڙيءَ ۾ پلا وصل جي امداد ڪجي!
رات غم جي لنگھي، ھاڻ ڏينھن خوشيءَ جو آيو،
شھر دل جو ٿيو ويرانو، سو آباد ڪجي.

(اتي شمسون لنگھي اچي ٿو)

شمعون: ادا. خبر ڪا اٿئي، بابي توتي چاري ڇڏيا آھن - اجھي ٿا پڪڙينئي - سگھو ٿي، پچ! خبر پئجي وئي آھي ته تون ھتي لڪل آھين. رات آھي، تنھنڪري اونداھيءَ ۾ توکي نڪري وڃڻ سولو ٿيندو. جيشان بادشاھ جي ته تو ڪٿي گلا ڪانه ڪئي آھي؟ ھو اڄ ھتي اچڻو آھي - رات جو، بيوقت ۽ تڪڙ ۾ - ۽ سندس زال شاھزادي زلفا به ساڻس ايندي. تو، سندس طرف وئي، جلجال جي بادشاھ جي برخلاف ته ڪٿي ڪجھه نه چيو آھي؟ يلاٽي ڪري، اھڙو ڪم متان ڪرين!

شمسون ! ادا، مون کي پڪ آھي ته مون کي ڪين چيو آھي .

شمعون: اجھو، بابي جي پيرن جو آواز ٿو اچي! معاف ڪجئين. آءٌ ڪوڙ ڪري توتي ترار ڪڍي ٿو بيھان: تون به ڪڍ، ۽ پاڻ بچائڻ جو بھانو ڪر! (وڏي سڏ) بيھه، متان ويندو آھين... ھل بلبي وٽ!... اڙي، ھيڏي، مشعل آڻيو ڙي مشعل!(آھستي) ادا، پچ ھاڻ، خدا کي پرتو آھين.(وڏي سڏ)مشعل ڙي مشعل!(شمسون وڃي ٿو) (آھستي) جي پنھنجي بت مان ٿورو رت ڪيندس، ته ڳالھه بلڪل سچي ۽ خوفناڪ معلوم ٿيندي!(ٻانھن کي ڇھڪ ڏيئي، رت ڪڍي ٿو)

انھيءَ ۾ چا آھي، نشئي ماڻھو چرچي ۾ انھيءَ ڪان به وڏيڪ ڪم ڪري ٿا گذرن. (وڏي سڏ) بابا ڙي، بابا.... آھي ڪو، بيھه ڙي بيھه...!

(اتي امير 'روبيل' ۽ سندس نوڪر مشعل کڻي اچن ٿا.)

روبيل: چو، شمعون، چو؟ اھو حرامخور ڪٿي آھي؟

Scanned with CamScanner

شمعون: بابا. اڄهو اتي اونداهيءَ ۾ ويٺو هو. ترار کڍيو، الاجي ڪهڙي پٽي پڙ - پڙ ڪيائين. خبر ناهي، ڪو جادو ٽي ڪيائين. ڪي چا!

روبيل: پر بہ ويو ڪيڏي؟

شمعون: (ٻانهن ڏيکاري) ڏسو، بابا. مون کي ڦٽي وڌو اٿس - اڄهو رت پيو وهي!

روبيل: شمعون، ڏس تہ ڏي، اهو حرامزادو ڪٿي آهي.

شمعون: سائين، اِڄهو هن طرف ڀڄي ويو.

روبيل: (نوڪرن کي) اڙي، ڊوڙو پٺيانئس. نہ ڇڏيوس! (نوڪر نڪري وڃن ٿا.)

شمعون: پهرين مون کي زور ڪيائين نڱاريائين. تہ بابي کي ماري ڇڏيون. پر مون سندس ڳالهہ نہ مڃي، ۽ چيومانس تہ اهڙي اگري پاپ ڪري خدا ڏاڍو رنج ٿيندو. اولاد تي ماءُ - پيءُ جا وڏا حق آهن. انهن کي هنن جو گهڻو ادب رکڻ کپي. نيٺ، سائين، جڏهن ڏٺائين تہ آءٌ مڙڻ جو ناهيان، ۽ سندس مخالف ٿي بيٺو آهيان، تڏهن جهٽ ڏيئي، لڪل ترار ڪڍي، منهنجيءَ ٻانهن ۾ چُـپائي ڪڍيائين. ۽ جڏهن آءٌ همت ڪري ساڻس وڙهڻ لاءِ تيار ٿيس ۽ هڪلون ڏنم، تڏهن ڊپ کان اوچتو اُٿي ڀڳو!

روبيل: ڀلي ڀڄي، ڏسون تہ ڪيڏي ٿو وڃي- هن ملڪ ۾ تہ لڪي نہ سگهي - جتي هٿ آيو، اتي پورو ڪري ڇڏيندوسانس! اسان جو ڏٽي ۽ حاڪم اڄ رات هتي اچڻو آهي، انهيءَ جي اختياريءَ سان، آءٌ ملڪ ۾ پڙائي ڪرائيندس تہ جيڪو انهيءَ نامرد خونيءَ کي جهليندو، ۽ اسان تائين پهچائيندو، تنهن کي آفرين ملندي، ۽ جيڪو انهيءَ کي پناهہ ڏيندو، تنهن کي موت جي سزا ملندي!

شمعون: پهرين تہ مون گهڻو ئي سمجهايو مانس تہ من انهيءَ ارادي تان لهي وڃي، پر جڏهن ڏٺم تہ هي مڙڻ جو ناهي، تڏهن چڙ مان دڙڪو ڏنومانس تہ آءٌ اها ڳالهہ ظاهر ڪندس. تنهن تي چيائين تہ "تون ڙي، حرامي ڦـرَ، اڳ - جاوا، لاوارث پيءُ جا پٽ، جتي آءٌ کا ڳالهہ ڪندس، اتي، تون ڪهڙو بہ معتبر، نيڪ ۽ لائق ڪٿي هجين، تہ بہ تنهنجيءَ ڳالهہ تي پت ڪير ڪندو؟ تون ڳالهہ ظاهر ڪندين، تہ چا ٿيندو: آءٌ انڪاري ٿيندس، پوءِ ڀلي تون ڪٿي منهنجا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

دستخط پيش ڪجئين! جنهن به ڳالهه ڪان آءٌ مُـڪريس، سا چوندس تـه تـه ڪوڙ ڪري مون کي نقصان پهچائڻ لاءِ ناهه ڪيو آهي. جهان کي ايترو مڙئي عقل آهي، جـو سمجهنـدا تـه منهنجـي مـرڻ ڪـري توکـي فـائدو پهچنـدو، ۽ تنهنڪري ضرور انهيءَ ورثي تـرڪي جي لالچ تـي تـو منهنجـي مـارڻ جـي ڪوشش ڪئي هوندي!"

روبيل: (ڏند پيڙي) پلا، پڪا بدمعاش! چا، هو پنهنجي خـط کـان بـه انڪاري ٿيندو ڪينءَ؟ پلي تـه هٽ اچي! (اتي قرنا جو آوازبڌجي ٿـو). اچهـو، بادشاهه اچي ٿو. خبر ناهي، سندس هت تشريف آڻڻ جو ڪهڙو سبب آهي؟ سيني بندرن تي آءٌ چاري رکندس - اهو حرامخور ڪٿان ڀڄي سگهندو! بادشاهه اهڙي موڪل مون کي ضرور ڏيندو. تنهن کان سواءِ، آءٌ هن جي تصوير ويجهو توڙي پري موڪلي ڏيندس، تـه پلي ساري ملڪ جا ماڻهو سڃاڻي ڇڏينس. بابا، شمعون، تون ارمان نـه ڪـر، آءٌ پاڻيهي اهـڙو بندوبسـت ڪنـدس، جنهنڪـري منهنجي سڀ ملڪيت نيٺ تنهنجي ٿيندي.

(اتي شاهه ڪالاب، زلفا ۽ سندن نوڪر لنگهي اچن ٿا.)

ڪالاب: ڪيئن: امير روبيل، اچڻ سان مون هڪڙي عجيب خبر ٻڌي آهي!

زلفا: جي اُها سچي آهي، تـه جيترو جلد ٿي سگهي، اوترو انهيءَ ڏوهـاريءَ کي سزا ملڻ گهرجي. امير صاحب، خوش تـه آهيو؟

روبيل: حضور، منهنجي تـه دل ڀڄي پيئي آهي، منهنجو تـه هيانءُ ڇڄي پيو آهي!

زلفا: چا، انهيءَ شمسون توکي مارڻ جي نيت ڪئي هئي - اهو، جنهن کي بـابو پٽ ڪـري چاڻندو هو، ۽ جنهن جو نـالو بـه بـابي رکيوهو؟ هو اهـڙو ڪيئن ٿيو!

روبيل: حضور، حضور، ڳالهه ئي نـه پڇو. ڳالهه ڪرڻ شرم ٿو اچي.

زلفا: هو بابي جي خر مغز سوارن جو سنگتي تـه نـه هو؟

روبيل: انهيءَ جي تـه مون کي خبر ناهي توبهه توبهه!

شمعون: هائو، حضور، هو انهن جي سنگت ۾ هو.

زلفا: تڏهن انهيءَ ۾ عجب ڪونهي. شـڪ نـاهي تـه انهن هن کي چوريـو هوندو تـه پيءُ کي پورو ڪر، تـه خرچ پکـو ڪشـادو ٿيئـي. مـون کي اديءَ کان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

هينئر انهيءَ احوال جي خبر ملي آهي، ۽ اڳ - ڳڻتي ڪري، مون کي تاڪيد ڪيو اٿس ته جي بابو پنهنجو لشڪر وٺي تنهنجي گهر رهڻ اچي، ته تون نٽائي نڪري وڃجئين - سو آءٌ گهر نه ٽڪنديس.

ڪالاب: نڪي آءٌ ٽڪندس، خوشي سنديس. شمعون، مون ٻڌو آهي ته تو پيءُ جي جان بچائڻ ۾ ڏاڍي بهادري ڏيکاري آهي.

شمعون: حضور، اهو مون تي فرض هو.

روبيل: سائين:، هن سندس منصوبو ظاهر ڪري وڌو، ۽ هن کي پڪڙڻ ۾ اجهو هي زخم به کاڌو اٿس.

ڪالاب: پنيانس کي ماڻهو ويا آهن؟

روبيل: هائو، سائين.

ڪالاب: هٿ اچي سهي، باقي وري اڳتي اهڙو ڪم ڪڏهن نه ڪندو. منهنجو توکي اختيار آهي، انهيءَ بابت جيڪو بندوبست وٺيئي، سو ڪر. ۽ تون، شمعون، پنهنجي نمڪ حلالي ۽ نيڪي ڏيکاري آهي، تنهنڪري تون هاڻ اسان جو آهين. اهڙا معتبر ماڻهو اسان کي گهرجن، - پهرين توکي پنهنجي ذمي تا ڪريون.

شمعون: غلام حاضر آهي، هر حال ۾ تابعدار ۽ سچو رهندو.

روبيل: انهيءَ غلام نوازيءَ لاءِ آءٌ حضور جو شڪرگذار آهيان.

ڪالاب: اوهان کي خبر ڪانهي ته ڇو اسين اوهان وٽ آيا آهيون -

زلفا: بيوقتا، اونداهيءَ ۾ تاپا ڪائيندا! امير روبيل، اسان کي هڪڙو ضروري ڪم پيش آهي، جنهن ۾ اوهان جي مصلحت جو اسان کي ڪپ آهي. بابي جو به خط آيو آهي، ۽ اديءَ جو به، جنهن مان معلوم ٿو ٿئي ته هنن جي ناسازي ٿي پيئي، آهي. اسان جي مرضي هئي ته انهن خطن جو جواب اسين گهر کان پري ڪنهن ٻيءَ جاءِ تان ڏيون. اُن موجب، ٻنهي جي قاصدن کي ساڻ آندو اٿئون. هتان جواب لکي اُنهن کي روانو ڪنداسون. امير صاحب، اوهين پيو انتظار نه ڪريو، خاطري ڪريو، اسان جي ڪم ۾ اوهان کان جيڪا چڱي صلاح پڇي سگهي، سا پلائي ڪري ڏجو.

روبيل: بيشڪ، حضور پلي آيو، جي آيو.... اچو.

(نڪري وڃن ٿا.)

پردو ٻيو

امير 'روبيل' جي محلات جي اڳيان ميدان

('زابلون' ۽ 'شمشاد' آمهون سامهون اچي ملن ٿا.)

شمشاد: ادا، تون هن گهر جي ماڻهن مان آهين؟

زابلون: هائو.

شمشاد: اسين پنهنجا گهوڙا ڪٿي ٻڌون؟

زابلون: ڪَنڌَ ۾.

شمشاد: پائو. پلاڻي ڪري ٻڌاءِ!

زابلون: آءٌ تو سان پلاڻي ڪرڻ نٿو گهران!

شمشاد: چڱو، تہ تنهنجي بہ مون کي پراهه ڪانهي.

زابلون: جي ڪاٺ ۾ وجهايئين، تہ پاڻيهي جيڪر منهنجي پرواهه رهيئي!

شمشاد: خير ناهي چو ٿو اسان سان اهڙو شوخ ٿين - آءٌ تہ توکي نٿو سڃاڻان؟

زابلون: آءٌ تہ توکي سڃاڻان ٿو!

شمشاد: آءٌ ڪير آهيان؟

(زابلون ڳائي ٿو)

تون ڙي پادر ڪائڻ وارو،[1]
آهين بيشڪ ڪتو ڪارو!
تون ڙي احمق لچ ڪمينو،
هر ڪنهن ساڻ رکين تون ڪينو،
سڙي حسد کان تنهنجو سينو،
ڪونهي تو ۾ قرب قرينو-
تون ڙي پادر...
تون ڙي گهٽيون ڪُوچا گهمي لُچا،
ڪائين ڏڪا، ڪائين ڌڪا،
ڏسي توکي مرون موڳا،
ٿين ڦڪا ٿين ڦڪا،

---

[1] طرز: "ايسي دو کان ديني والي"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پاسي پاسي گندا گيدي،
بيشڪ آهين لچا گيدي،
جڳ تو ڇاٽي توکي گيدي،
مور نه آءُ مون آڏو گيدي -

تون ڙي پادر...

تون ڙي ڏچتا پنتا نيچ نياڳا،
آهين سچ حرامي ڪو،
هر ڪنهن هنڌ ڪرين بدمعاشيون،
آهين رهزن نامي ڪو،
پاسي پاسي ڪُتا پاسي،
پُچ ڪُتي جا، ٿي تون پاسي،
اڳ چڏي ٿي مون ڪان پاسي،
شهر سچي ڪان هوئين شل پاسي،
منهن پنهنجو ڪارو ڪر،
احمق جلد اکين ڪان ٽر،
جهنم ۾ وڃين تون مر،
اهين سچ ڪتي جو ڦر،
اڙي وڃ وڃ نڪر،
تنهنجو نسل سچاٽان سارو -

تون ڙي پادر...

شمشاد: تون کو مغز ڦريل ماڻهو ٿو ڏسجين، جو چاٽڻ سچاٽڻ کان سواءِ ماڻهن کي گاريون ڏيندو وتين!

زابلون: تون کو بيشرم بيحيا ٿو ڏسجين، جو مون کي سچاٽڻ کان انڪار ڪرين ٿو! ۽ ڏينهن ٻه ڪين ٿيندا، جو بادشاهه سلامت جي روبرو توکي ڦڙتي هٽي ڪيرايو هوم. ۽ موچڙا هنيا هٺامئين - چو، وسري ويا اٿئي چا"(ترار ڪڍي) ڪڍ پنهنجي ترار، چور بدمعاش. بچاءِ پاڻ کي - رات آهي ته حرڪت ڪانهي، چاندوڪي جرهي آهي - ڪڍ ته خبر پوئي!

شمشاد: وڃ وڃ، منهنجو توسان ڪوبه ڪم ڪونهي.

زابلون: منهنجو توسان ڪم آهي. تون اسان جي بادشاهہ جي برخلاف خط ڪڻي ٿو اچين. تون ڙي ڪمينا، آهين ڪير جو بادشاهن سان ٿو اهڙي اڊنگي هلت ڪرين! ڪڏ ترار گولاڙا. نہ تہ انهيءَ گهڙيءَ ڳترا ڳترا ڪري ٿو ڇڏيئين! ڪڏ، حرامي، آ...

شمشاد: گهوڙا ڙي، خون ڙي!

زابلون(ڏک هڻيس ٿو) بيهہ. ڪوڏڙا... بيهہ. گولاڙا. تہ خبر ڏيائين!

شمشاد: گهوڙا ڙي! خون ڙي، ... خون ڙي!

(شمعون، ڪالاب، زلفا ۽ روبيل اندر لنگهي اچن ٿا.)

(هن کي ڇڏائي ٿو.)

زابلون: آ، سائين، تون تہ تون ٿي سهي... آ، جوان مڙس، هاڻ تنهنجو وارو آهي! (هن ڏي رخ رکي ٿو.)

روبيل: هي ڇا، ترارين، هٿيار!

ڪالاب: بس ڪريو، صبر ڪريو، نہ تہ خراب ٿيندؤ. جيڪو هينئر ڏک هڻندو، تنهنجي سِسي نہ هوندي!.... ڇا تي جهيڙو لڳو آهي؟

زلفا: هي بابي ۽ اديءَ جا قاصد آهن.

ڪالاب: ٻڌايو، ڙي، اوهين ڇا تي وڙهيا آهيو؟

شمشاد: سائين، آءٌ مران ٿو. مون کي ساهہ تہ ڪڻڻ ڏيو!

زابلون !! مار.... ڏاڍي ترار ماري اٿس! (هن کي) نامرد. توکي مڙس ڪير سڏيندو - اشاري سان ويهي رهيو آهين!

ڪالاب: چؤ، اوهان جو تڪرار ڪيئن شروع ٿيو؟

شمشاد! سائين، هن ڪراڙي ڇڻ، جنهن کي مون اچي ڏاڙهي ڏسي ڇڏي ڏنو آهي، سو...

زابلون: تون، نڪما، حرامي، ڪمينا...(ڪالاب کي) سائين، جي اوهين موڪل ڏيو ۽ هن حرامخور جا هڏ گڏ پچي، هن کي پيهي دڙ ڪري ڇڏيان!(شمشاد کي) ڏڃا، تون ٿو اچي ڏاڙهي ڏبي مون کي جيڏان ڏين!

ڪالاب: آءٌ چوان ٿو تہ گهٽي بڪ بڪ نہ ڪر، نيچ غلام، توکي بہ ادب ڪونهي!

زابلون: سائين، آهي، پر چڙ ۾ ماڻهو الاجي ڇا ٿو ڪري.

ڪالاب: ڇو توکي چڙ آئي؟

زابلون: انهيءَ تان تہ ڀوهڙي بي ايمان ڪٽي ترار ٻڌي آهي: ڀوهڙا خراب ماڻهو مُنهن جا اڇا ۽ اندر جا ڪارا. ڪُوئن وانگي آهن. جي محبت جا رستا تـُـڪيندا چنندا وتـن. ۽ پنهنجـن ڏٽيـن جي خوشامد ڪري. انهن ڪي وڏيڪ چيڙائين. عزيزن جي وچ ۾ جهيڙا وجهائين. ڳالهه مان ڳالهوڙو ڪرايو وجهن. چٽنگ مان پيڙ باريو وجهن. پنهنجن ڏٽين جي خوش ڪرڻ لاءِ ڪوڙ ڳالهائين ۽ ڪوڙا قسم کڻن. پنهنجي ڪابہ خبر ڪانہ رکن. رڳو ڪتن وانگي پنيان لش لش ڪندا وتن! (شمشاد ڪي) تـُـڪ اٿئي. ڪمينا. حيف اٿئي انهيءَ حال سان... شل ڪا هچا پوئي. شل خوار خراب ٿين! تون منهنجين ڳالهين تي کِلين ٿو. چڻ تہ آءٌ ڪو مسخرو يا جاهل آهيان! ڪتا. جي مڙسن جي ملڪ ۾ هجين ها. تہ ڊوڙائي ڊوڙائي پار ڪيائين ها!

ڪالاب: بـُـدِيا. تون چريو ٿيو آهين ڇا؟

روبيل: پر ٻڌاءِ تہ سهي تہ وڙهيوُ ڇا تي؟

زابلون: بس. منهنجي ۽ هُن نـگ جي وچ ۾ ڪـا سياوڪ ضديت تـي ڏسجي - هن کي ٿو ڏسان. تہ منهنجي رت ۾ جوش ٿو اچي!

ڪالاب : تون ڇاڪاڻ هن کي نگ ٿو سڏين - هن ڪهڙو قصور ڪيو آهي؟

زابلون: بس. هن جي شڪل مون کي نٿي وڻي.

ڪالاب: تڏهن شايد نڪا منهنجي تي وڻيئي. نڪا هن جي. نڪا هـُـن جي (روبيل ۽ زلفا ڏي هٿ ڪٽي).

زابلون: سائين. آءٌ سچ چوڻ وارو آهيان. ڪنهن کي چڙ لڳي تہ پلي لڳـي: جيڪي مـُـنهنَ آءٌ هن گهڙيءَ ڏسان ٿو. تن کان بهتـر مون هن پنهنجيءَ عمر ۾ ڏنا آهن.

ڪالاب: هي تہ ڪو انوري ٿو ڏسجي! هن جي ٿلهي ڳالهائڻ جي ڪنهن تعريف ڪئي آهي. سو هاڻ ڊونگ ڪري اجائي بڪ پيو ڪري. هي خوشامد ڪين ڪندو. صاف سچ چوندو. جو ايمان وارو ماڻهو آهي - چڻ تہ سيڪو سندس ڳالهہ تي پت ڪندو! هن قسم جي انورين جو آءٌ واقف آهيان: ظاهري سچائيءَ جو لباس ڪري. اندر ۾ نڳي رکندا آهن. ۽ نيت جا ڪوتا ٿيندا آهن. ويهن خوشامدڙين کان. ڀوهڙا ماڻهو وڏيڪ خرابي ڪندا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

زابلون: حضور، فيض گنجور، آءٌ قسم کڻي ايمان جي ڳالھہ ٿو ڪريان تہ حضور جي فيض جو ستارو، جو سج جي روشنائيءَ کان بہ زياده جھان تي چمڪندڙ آهي، تنھن جي آسري تي...

ڪالاب: هيءَ ڪھڙي ننولي لاٿي اٿئي؟

زابلون: بس سائين، منھنجو تُلھو سادو ڳالھائڻ اوھان کي پسند نٿو اچي، تڏھن لاچار پنھنجيءَ مرضيءَ ۽ طبيعت جي برخلاف اھا ٻولي ٿو ڳالھايان - مون کي خبر آهي تہ آءٌ خوشامد ڪرڻ وارو ناھيان. جنھن اوهان کي صفا ڳالھائڻ سان ٺڳيو هو ۽ گمراھہ ڪيو هو، سو صفا ٺڳ هو. آءٌ مري پوندس، تہ بہ اھڙو نہ ٿيندس - پوءِ ڀلي انھيءَ بابت اوهان جي ڳالھہ نہ مڃڻ ڪري اوهان کي چڙ لڳي.

ڪالاب: (شمشاد کي) ڪھڙي ڳالھہ تي تو هن کي چڙ ڏياري؟

شمشاد: مون ڪا بہ چڙ ڏيارڻ جھڙي ڳالھہ هن سان نہ ڪئي: ٻہ ٽي ڏينھن ٿيندا جو بادشاھہ هن جي ڏٺيءَ، بي سبب مون کي ڌڪ هنيو، ۽ هن سندس خوشامد ڪري مون کي ڦرتي هٿي ڪيرائي وڌو، ۽ گھڻ وڌ ڳالھايو، ۽ مون کي بي آبرو ڪيائين. مون منھن ڪرڙو ڪري، پنھنجو نفس ماري، ماٺ ڪري گذاري، پر بادشاھہ هن جي بھادريءَ ۽ لياقت جي ڏاڍي تعريف ڪئي، ۽ هن کي آفرين ڏني، ڇڻ تہ ڪو وڏو پھلوان ساماٿو آهي - انھيءَ جي هشيءَ تي، وري اڄ هتي مون تي ترار ڪڍي آيو!

زابلون: ھھڙا نامرد مُڇو، ڪنھن کي بہ پاڻ جھڙو ڪين سمجھندا آھن.

ڪالاب: (نوڪرن کي) اي، وڃي ڪاٺ کڻي اچو (زابلون کي) بيھہ، ڪراڙا ٺڳ، ٻڍا ٻٽاڪي، ڏس تہ توکي ڪھڙو نہ سبق ٿو سيکاريان!

زابلون: سائين، منھنجي عمر سبق سکڻ کان مٿي آهي، منھنجي لاءِ ڪاٺ نہ گھرايو. آءٌ بادشاھہ سلامت جو نوڪر آهيان. انھيءَ مون کي پيغام سان اوهان ڏي موڪليو آهي. هن جي قاصد کي ڪاٺ ۾ وجھندؤ، تہ اھا هن جي بي آبروئي آهي. ائين ڪرڻ ڪري اوهين منھنجي ڌڻيءَ کي رنج ڪندؤ، ۽ پنھنجي نفرت هن ڏي ظاهر ڪندؤ.

ڪالاب: جلدي کڻي اچو ڪاٺ ... اڄ ضرور هن کي ٻپھرن تائين ڪاٺ ۾ رھڻو پوندو!

زلفا: ٻيھرن تائين؟ - رات تائين چوَ - سڄي رات ڀ اتي!

زابلون: سو ڇو راڻي صاحب، آءٌ تنھنجي پيءُ جو ڪتو ھجان، ته به توکي مون سان اھڙي ھلت ڪرڻ مناسب ناھي.

زلفا: تون سندس ڪتو ناھين، ته سندس گولاڙو آھين. تنھنڪري توسان ضرور اھا جٺ ڪبي!

ڪالاب: ھيءُ ڪمينو به انھن ماڻھن مان ٿو ڏسجي، جنھن بابت تنھنجيءَ پيڻ خط ۾ لکيو آھي. آڻيو ڪاٺ ... ھتي رکو.

(ڪاٺ آڻي رکن ٿا.)

روبيل: حضور، ھي ٻانھو عرض ٿو ڪري ته ھن پيرمرد کي معافي ڏيو. ھن برابر وڏو قصور ڪيو آھي، پر بادشاھ، ھن جو ڏٺي، پاڻيھي ھن کي فھمائش ڪندو. حضور جيڪا سزا ھن کي ڏيڻ گھري ٿو، سا ڪمينن ماڻھن جي لاءِ آھي، ۽ چورن ۽ دخل ڪندڙن جي لائق آھي:متان بادشاھ دل ۾ ڪري ته منھنجي نوڪر ۽ قاصد کي بي آبرو ڪيو اٿن، ۽ بند ۾ وڌو اٿن!

ڪالاب: انھيءَ جو آءٌ پاڻيھي جواب ڪندس.

زلفا: منھنجي ڀيڻ جي نوڪر کي جو مار ملي ۽ گاريون مليون، تنھنجي لاءِ جي ائين نه ڪبو، ته ھوءِ ڀاڻ زياده دل ۾ ڪندي ۽ رنج ٿيندو. وجھوس ٺنگون ڪاٺ ۾! (نوڪر، زابلون جون ٺنگون ڪاٺ ۾ وجھن ٿا.) ھاڻ نھيو، اچو ته ھلون.

(ڪالاب، زلفا ۽ نوڪر نڪري وڃن ٿا.)

روبيل: يار، تنھنجو مون کي گھڻو ارمان آھي. بس، اسان جي بادشاھ جي اڄي اھا مرضي ٿي آھي. جھان کي خبر آھي ته ھو اھڙو ضدي آھي، جو جنھن ڳالھ تي چڙھندو آھي، ته وري لھندو ناھي. آءٌ وري به تنھنجي ياران وجي ٿو منٿون آزيون ڪريان.

زابلون: ادا، گھڻي ھلاڪي نه ڪر. مون گھڻو اوجاڳو ڪڍيو آھي ۽ پنڌ ڪيو آھي - پھرين ته سمھي ننڊ ڪندس، پوءِ جيڪو وقت بچينو سو سيٽيون وڄائي وقت گذاريندس. بعضي چڱن ماڻھن جو نصيب خراب به ٿيندو آھي، تنھن ۾ ڇا آھي. تون ڀلي وڃ، الله واھي.

روبيل: اسان جي بادشاھ برابر چڱي نه ڪئي آھي. انھيءَ مان ضرور خرابي ٿيندي. (نڪري وڃي ٿو.)

Scanned with CamScanner

(ٽورو ماٺ ڪري، زابلون وري ڳائي ٿو.)

خاوند سائين، ڪر ڪا ستاري، وي.[1]

دردن ۾ هن دنيا جي نت،

عمر ويئي منهنجي ساري، وي.....

دنيا آهي بند بخانو،

چار طرف چوڌاري، وي.....

ڏکن مٿان ڏک اچن ٿا،

دل مصيبت ماري، وي.....

قسمت پنهنجي سڀڪو ڀوڳي،

لابد آهي لاچاري، وي.....

ڪنهن جي ڪانه چلي ٿي ات ڪا،

بات اها آهي ڀاري، وي.....

حال هجي مر ڪهڙو ٻي هت،

واجب شڪر گذاري، وي.....

(ٽورو بس ڪري، چوي ٿو.)

زابلون: ويچارو بادشاهه! پاڻيهي هاڻ خبر پونديس، جو پراون درن تي ڌڪا ڪائيندو. (ڪيسي مان خط ڪڍي) ڏينهن ٿي ويو آهي، سج اُڀري، ته هي خط پڙهان. جڏهن انسان تي مصيبت اچي ٿي، تڏهن جيڪي عجائب غرائب هو ڏسي ٿو، سي ڪنهن به ٻيءَ حالت ۾ نٿو ڏسي. مون کي پڪ آهي ته هي خط شاهزاديءَ صوفيا جو آهي. هن کي شايد خبر پئجي ويئي آهي ته آءٌ ويس بدلائي نڪتو آهيان. ضرور هوءَ، وجهه ڏسي، سختيءَ جي حالت ۾ مون کي ۽ بادشاهه کي مدد ڏيندي، ۽ جيڪي بيواجبي ٿي گذريو آهي، تنهن جو بلو ڪندي. هاڻ ته سمهي ننڊ ڪريان - ٿڪجي پيو آهيان. ۽ اوجاڳي ڪان اکيون ئي پورجيو ٿيون وڃن. پاڻ چڱو، هن نياڳي گهرَ جي شڪل ته نه ڏسان. يلا. پئي لڇ خدا تي، من ستل نصيب وري جاڳي.

(سمهي رهي ٿو.)

---

[1] راڳ 'پهاڙي'

طرز: "اول دل جاني سو ووي متوارا ري".

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com   Scanned with CamScanner

پردو ٿيون

ميدان

(شمسون بيٺو ڳائي)

مونکي آهي نت دور زماني جي ستايو، [1]
دردن بہ اجي دونهو آهي دل ۾ دکايو!
هر وقت ۽ هر جا آهيان حيران پريشان،
ڪنهن کي نہ غريبن تي ڪڏهن رحم ڪو آيو.
هي هي، آهيان بيوس، نہ چلي چارو ڪو منهنجو،
افسوس، حياتيءَ جو وڃي وقت اجايو.
بهتر آهي هاڻ خاڪ وسايان وڃي پرديس،
ويرين تہ ڪري وير وطن آهي ڇڏايو.
قسمت ۾ لکيو جيڪي، پَري سو، نہ ٽري مور،
راضي آءٌ رهان تنهن تي جيڪو رب جو رايو.

(ٽورو بس ڪري، چوي ٿو.)

شمسون: منهنجي نالي اشتهار جاري ٿيو آهي، ۽ ڍنڍورو گهميو آهي، سو مون پاڻ ٻڌو. وڻ جي ٿُڙ جي پور ۾ نہ لڪي وڃان ها، تہ ضرور پڪڙجي پوان ها. سپ ڪنهن بندر تي، سپ ڪنهن جاءِ تي، چاري پيا گهمن ۽ جاسوس پيا نهارين، تہ مون کي هٿ ڪن. پيچڻ ۽ لڪڻ ڪري آءٌ پنهنجي جان بچائي سگهندس، انهيءَ ڪري منهنجي دل ۾ اچي ٿو تہ ڪي ڦاٽا - ٽٽا ڪپڙا هٿ ڪري، فقيراڻو ويس ڪريان - اهڙو، جو سپ ڪنهن کي ڏٺي ڪراهت اچي. منهن کي ڪٽي مٽي مليندس، ڪٿو ڪٽي ڳوڏ ٻڌندس، ۽ ڳودڙيون ڪلهي تي رکندس، وارن کي ڇڏيندس تہ پلي ڳنڍيا ڳوڙها ٿي پون. ٻيو بت سچو اُگهاڙو ڪري، سيءَ واءِ ۾ نڪري پوندس. ڪيترائي ڄريا فقير ملڪ ۾ گهمندا پِنندا وتن، مون کي بہ اُنهن مان هڪڙو سمجهندا. جي 'ملنگ فقير' يا 'ڳودڙيو فقير' يا 'گهرام فقير' يا 'مستانو شاهه' سڏاير تہ اجا ڪو پچاءُ ٿيندم. ۽ جي 'شمسون' سڏاير تہ جاڻ تہ مُئس!

(نڪري وڃي ٿو.)

---

[1] راڳ 'سورٺ' . طرز: "اي رشڪ قمر دل ڪا جلانا نهين اڇها".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پردو چوٿون

امير 'روبيل' جي محلات جو اڱ

('زابلون' ڪاٺ ۾ پيو آهي، وينو ڳائي)

قسمت ڏيکاري حيرت جهڙي هيءَ چالي، ري!
واھہ واھہ، سائين، تنهنجا رنگ عجائب.
تون ئي ولھن جو والي، ري ....
ڪڏھن مزي مان موجون ماڻير،
هيٺن تي تي حڪم هلاير،
ڪڏھن تہ ھهڙي بيحالي، ري............
خوب زمانو سبق سيکاري،
ڏور ڏکي ڏئي پهرين داري،
مهل تي ڏئي گوشمالي، ري ....

(بس ڪري ٿو، تہ بادشاھہ 'ايليا' ۽ مسخرو ۽ ٻيو هڪ سندس خاص نوڪر اچن ٿا. پهرين زابلون کي نٿا ڏسن.)

بادشاھہ: حيرت جي ڳالھہ آهي تہ هو ماٺ ماٺ ڪري گهر ڇڏي هليا وڃن، ۽ منهنجي قاصد کي جواب سان نہ موٽائين!

نوڪر: حضور، پڪا مان معلوم ٿو ٿئي تہ ڪالهہ تہ هنن کي اِئين نڪري وڃڻ جو ارادو ئي ڪونہ هو - شايد اوچتو اهو خيال ڪيو اٿن.

زابلون: ڀلي آيو بادشاھہ سلامت، ڀلي آيو بادشاھہ سلامت!

بادشاھہ: (اوچتو هن کي ڏسي) اڙي، هي ڇا، ههڙي بيعزتيءَ ۾ تون خوش ٿيو وينو آهين، ۽ کلين وينو!

زابلون: بس، حضور، لاچار آهي، وس ڪونهي.

مسخرو: (کلي) ها ها ها، واھہ، موزا اهڙا ڏکجن! گهوڙي سسيءَ کان ٻڌيا آهن، ڪتا ۽ رڇ ڳچيءَ کان، ٻولڙا چيلھ کان، ۽ ماڻهو ٽنگن کان: جڏهن ماڻهو ٺلهو ٿيندو آهي، ۽ ٽنگن تي زور رکندو آهي، تڏهن هن کي ڪاٺ جا موزا ڏکائيندا آهن!

بادشاهه: اي، اهو کهڙو مڙس آهي، جنهن تنهنجو درجو نه سڃاتي، توکي هن بـُري حال ۾ ويهاريو آهي؟ زابلون: اُهو مڙس به آهي، زال به آهي - يعني تنهنجو نياٽو، ۽ تنهنجي نياڻي!

بادشاهه: ائين نه هوندو.

زابلون: ائين آهي.

بادشاهه: چوان ٿو، ائين نه هوندو!

زابلون: چوان ٿو، ائين آهي!

بادشاهه: نه نه، هو ائين ڪين ڪندا.

زابلون: هائو هائو، هنن ائين ڪيو آهي.

بادشاهه: مون کي پڪ آهي ته اهڙا ناهن.

زابلون: مون کي پڪ آهي ته اهڙا آهن.

بادشاهه: ڪهڙي طاقت آهي هنن کي ائين ڪرڻ جي، ڪهڙي اختياري آهي هنن کي؟ ڪڏهن نه ڪندا - اهڙو ظلم، اهڙي زبردستي! اهڙيءَ بي آبروئيءَ کان موت ڀلو آهي! جلدي مون کي ٻڌاءِ ته توکا حرڪت ڪئي هئي، جنهنڪري توسان هيءَ جوڳي جٺ ڪيائون. يا منهنجو ماڻهو ڄاڻي تو سان هي ناحق ڪيو اٿن؟

زابلون: حضور، جڏهن سائينءَ جا خط سندن گهر ڪين مون وٽ پهچايا، ۽ اجا ادب مان سندن اڳيان گوڏا پيچيو ويٺو هوس، ته هڪڙو قاصد سهڪندو آيو، ۽ وٺ - پچ ڪري، شاهزاديءَ ملڪا جا سلام به ڏنائين ۽ خط به ڏنائين. آءٌ وچ ۾ اُتي ئي ويٺو رهيس، ته هن جا خط جهٽ ۾ ويهي پڙهڻ لڳا. پوءِ سِتت ئي پنهنجا نوڪر سڏي، گهوڙا تيار ڪرائي، چڙهي ويا. مون کي حڪم ڏنائون ته اسان جي پٺيان آءُ، ته پوءِ فراغت مهل توکي جواب ڏينداسين. بس، وڏيڪ مون کي نکو پڇيائون نکو ڳاڇيائون. ائين ڪندي، هتي اُهو ساڳيو قاصد مون کي گڏجي ويو، جنهن جي اچڻ جي ڪري مون کي رد ڪري ڪـيئي ڇڏيائون. هي اُهو ساڳيو ماڻهو هو، جنهن انهيءَ ڏينهن حضور سان بي اُدبيءَ ۽ شوخيءَ سان ڳالهايو. هن کي ڏسي منهنجي رت جوش کاڌو، ۽ مون مٿس ترار ڪڍي ۽ وڙهڻ لاءِ هاڪاريومانس. هن گهوڙا - گهوڙا ڪري سارو گهر ڪٺي ڏنو. حضور جو نياٽو ۽ نياڻي ٻئي آيا. منهنجي سزا اها لائق سمجهيائون، جو هن طرح ڪٺي ڪاٺ ۾ وڌائون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

مسخرو: بابا، اجا تماشا ٿيندا، اجا گهڻا رنگ ڏسنداسين. پيءُ سائو تہ اولاد بہ صالح، ۽ جي پيءُ سُجو تہ اولاد ناصالح. پيسي واري جو نصيب زور آهي، ڪنگال ڪي پڇي بہ ڪونہ. پر توکي ڊپ ڪونهي، تون بہ ڪين مرندين: تنهنجون ڌيون تنهنجي لاءِ ايترين سوڪ مانيون پچائي رکنديون، جو ڪائيندي حال اٿئي! تنهنجي بلڪل چڱي خدمت ڪنديون.

بادشاھ: هاءِ هاءِ، منهنجو تہ جگر ٿو جلي، منهنجو تہ هيانءُ ٿو سڙي! لاچار صبر ڪرڻ گهرجي. ڪٿي آهي منهنجي اها ڌيءُ؟

زابلون:: سائين، اندر، پنهنجي گهر واري سان گڏ.

بادشاھ: چڱو، اوهين منهنجي پٺيان نہ اچو، اتي ترسو. (پاڻ وڃي ٿو.)

نوڪر: بس، تو ٻيو ڪوبہ وڏيڪ قصور ڪونہ ڪيو - رڳو جيڪي چيئہ سو ڪيئہ؟

زابلون: ڪي بہ ڪين. بادشاھ چو هيترن تورن ماڻهن سان آيو آهي؟

مسخرو: جي انهيءَ ڪري تون ڪاٺ پوين ها، تہ وري بہ چڱو هو.

زابلون: سو ڪيئن؟

مسخرو: وڃي ماڪوڙين ڪان سبق سک تہ سياري ۾ پورهيو نہ ڪجي، اونهاري ۾ ڪمائجي، تہ سياري ۾، ڪم اچي. انڌن ڪان سواءِ ٻيو جيڪو ماڻهو بانس تي هلندو، تنهن کي اکيون ضرور وٺي هلڻ لاءِ ڪم اينديون. جي ڪنهن وڏي چڪر کي چنبڙيل هجين، ۽ اُهو مٿان ٽڪريءَ تان ڦرندو هيٺ اچي، تہ توکي هٿ ڇڏي ڏيڻ کپن، نہ تہ ڪنڌ ڀڃندءِ. جڏهن توکي ڪو ڏاهو انهيءَ ڪان بهتر صلاح ڏئي، تڏهن اِها منهنجي صلاح مون کي موٽائي ڏجئين. مسخري جي صلاح تي هلڻ بہ مسخرن ۽ بيعقلن کي گهرجي، نہ عقل وارن کي.

(ڳائي ٿو)

قول سچو ياد رک، پنهنجي سچڻ يار جو.[1]
آهي وڏو هي نشان، مطلبي مڪار جو.
مهل تي ضرور ٿئي، ڪنهن نہ ڪم ڪار جو.
تُنهنجي خوشامد ڪري، سک ڏسي سنسار جو.

---

[1] راڳ 'آسا' (داڏرا) طرز: " پياڏ لعل جڳل"

Scanned with CamScanner

ڏک ۾ پڇـي ٿـي پـري، واقـف نـــه وار جـو.
تـوڙي کٽـي هـو قسـر، قـادر ڪلـتـار جـو،
عاشـق تنهنجـو نــه آهـي، عاشـق ڪلـدار جـو.

زابلون: هيترو عقل ڪٿان پرايئه؟

مسخرو: ڪاٺ ۾ پوڻ سان ڪين پرايم، نه ته جيڪر تون به پرائين ها.

(اتي بادشاهه ۽ روبيل اچن ٿا).

بادشاهه : ڇا، مون سان ملي نٿا سگهن! - بيمار آهن، ٿڪجي آيا آهن، سڄي رات پنڌ ڪيو اٿن، ... رڳو ڪوڙا بهانا - دل ڪوڙي، عذر گهڻا! وڃ، سائين وڃ، مون کي اهڙا جواب نه گهرجن، وڃي ڪو بهتر جواب وٺي آءُ.

روبيل: حضور، آءٌ لاچار آهيان، اوهان کي خبر آهي ته اسان جو بادشاهه ڪهڙو نه طبع جو تکو ۽ چيڙاڪ آهي، ڪنهن ڳالهه تي بيهندو آهي، ته وري لهندو ئي ناهي.

بادشاهه:حيف اٿس! جهنم ۾ پوي! انهيءَ ڪان موت چڱو! - 'طبع جو تکو آهي، چيڙاڪ آهي'! روبيل، روبيل، مون کي ضرور شاهه ڪالاب ۽ سندس زال کي ڏسڻو آهي، ۽ ساڻن ڳالهائڻو آهي!

روبيل: حضور، مون هنن کي ائين اطلاع ڏنو آهي.

بادشاهه: 'اطلاع ڏنو آهي'! چڱا مڙس، سمجهين ٿو ته آءٌ ڇا ٿو چوان؟

روبيل: سائين ، آءٌ سمجهان ٿو.

بادشاهه: ايليا بادشاهه، جيشان جي حاڪم سان ملندو، پيءُ پنهنجيءَ پياريءَ ڌيءَ سان ڳالهه ٻولهه ڪندو: هن جو اهو حڪم آهي، جو هنن کي مڃڻ فرض آهي: انهيءَ بابت هنن کي خبر ڏني ويئي آهي يا نه؟ توبهه، توبهه- 'طبع جو تکو ۽ چيڙاڪ بادشاهه' - پنهنجي انهيءَ تکي بادشاهه کي چوءِ ته ... پر، خير، اڃا ڇڏينس - شايد بيمار آهي. طبيعت برابر نه هوندي آهي، ۽ چڱيلائيءَ وارا ڪم وسري ويندا آهن. جڏهن بدن به ضعيف ٿيندو آهي، تڏهن دل به ضعيف ٿيندي آهي." پوءِ اسان جو ڪوبه وس نه هلندوآهي، ۽ اسين ڦـريو پيا ٿيو پئون. مون کي تحمل ڪرڻ گهرجي." وڏيڪ شوخ ماٺوءَ سان ڪم پيو اٿئون، تنهنڪري بيمار جي هلت چڱي ڀلي جهڙي سمجهڻ نه گهرجي. (زابلون ڏي نهاري) پر هي چو ههڙي حال ۾ ويٺو رهي - ڪا هاءِ پيئي آهي ڇا انهيءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

مان مون کي شڪ ٿو پوي تہ ھي جو زال - مڙس پچي نڪتا آھن، سو ضرور ڪا دغا دل ۾ اٿن. منھنجي نوڪر کي ھڪدم آزاد ڪريو! وڃ، وڃي پنھنجي بادشاھہ ۽ راڻيءَ کي چؤ تہ آءٌ ھن دم، ھن لحظي ساڻن ڳالھائڻ ٿو گھران: ھنن کي چؤ تہ ھڪدم نڪري مون وٽ اچن، نہ تہ آءٌ سندن ڪوٺيءَ جي در تي ڏڪ ھڻي، اھڙا دھل وڄائيندس جو خلق جو سک ڦٽائي ڏيندس!

روبيل: حضور، خدا ڪري تہ اوھين پاڻ ۾ ٺھيل ھجو. آءٌ اوھان جي خير وارو آھيان. (وڃي ٿو.)

بادشاھہ: (دل تي ھٿ رکي) صبر ڪر، دلڙي، صبر ڪر، ٻاھر نہ ٽپ!

مسخرو: ميچي تي تئيءَ ڪان ٻاھر ٽپي!

(اتي ڪالاب، زلفا، روبيل ۽ ڪي نوڪر لنگھي اچن ٿا.)

بادشاھہ: ڀلي آيؤ ٻئي ڄڻا ڀلي آيؤ.

ڪالاب: خير ھجي، اوھين بہ ڀلي آيؤ.

(زابلون کي آزاد ڪن ٿا.)

زلفا: بابا، اوھان کي ڏسي آءٌ گھڻي خوش ٿي آھيان.

بادشاھہ: ھائو، زلفا، تون ڇو نہ خوش ٿينديءَ بيشڪ، تون خوش ٿيندينءَ - جي تون خوش نہ ٿين، تہ آءٌ جيڪر سمجھان تہ تنھنجي ماءُ توکي مون مان ڄڻيو ئي ناھي. (زابلون کي) اڙي، تون بند مان ڇٽين؟ چڱو ٿيو، وري ڪنھن ٻيءَ مھل انھيءَ بابت ذڪر ڪنداسين. پياري زلفا، تنھنجيءَ ڀيڻ مان ڪي ڪين ٿيو. او زلفا، ھن جي نامھرباني ڏسي، منھنجو جگر جلي ويو آھي - (دل تي ھٿ رکي) اجھو، ھتي چَڪ پيا لڳنم. مون کي ڳالھائڻ جي طاقت ڪانھي! توکيٓ پت نہ ايندي تہ ڪيتريقدر ھن بيحيائي ڪئي آھي.

او زلفا.....

زلفا: بابا، ھاڻ لھي وڃو انھيءَ ڳالھہ تان. آءٌ ڀانيان ٿي تہ منھنجي ڀيڻ اھڙي بي ادب نہ ٿي آھي" شايد اوھان کي ھن جو قدر ڪونھي.

بادشاھہ: ٻڌاءِ، سو ڪيئن؟

زلفا: منھنجي خيال ۾ نٿو اچي تہ ڪو اديءَ پنھنجو فرض پوريءَ طرح ادا نہ ڪيو ھوندو. جي ھن اوھانجن نوڪرن جي جھيڙي فساد روڪڻ لاءِ ڪٽي ڪي ڇيو يا ڪيو ھوندو، تہ عجب ڪونھي: چڱائيءَ لاءِ ڪي بہ ڪرڻ ۾ مٿس ڪو عتاب اچي نٿو سگھي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاهہ: آءٌ تہ پـتيائـس ٿو، پاراتا ٿو ڏيانس!

زلفا: بابا، توهين ڪـراڙا ٿيا آهيو. اوهان جي پوئـين وهي آهي. اوهان کي پنهنجي چڱائيءَ جي هينئر گهٽي خبر نٿي پوي ٿنهنڪري جيڪو بيو اوهان جي سنڀال ڪري، تنهنجو اوهان کي چيو مڃڻ گهرجي. پلاٽي ڪري، هاڻ موٽي اوهين اديءَ ڏي وڃو، ۽ چئوس تہ تون رنج نہ ٿي، منهنجي ڳالهہ دل ۾ نہ ڪر.

بادشاهہ: وڃي معافي گهرانس!.. آکهہ ٿي سڀ هڪڙي آهي! (گوڏن ڀر ويهي) هائو، وڃي چوانس تہ 'بابا، ڏيءُ، آءٌ برابر ڪراڙو بيعقل آهيان. مون کي لاچار آهي، آءٌ گوڏن ڀر ويهي عرض ٿو ڪريان تہ پلاٽي ڪري مون کي ٽڪرمانيءَ جو ۽ ڪپڙو ۽ هنڌ ڏي'!

زلفا: بابا سائين، ڏاڍا زور وارا آهيو. هاڻ معاف ڪريو، اهڙيون اجايون ڳالهيون نہ ڪريو. موٽي منهنجيءَ ڀيڻ ڏي وڃو.

بادشاهہ: (اُٿي) توبهہ، زلفا، ڪڏهن نہ: مرسان مرسان، پر ڊپ نہ چـرسان! هن منهنجن سوارن جي ٽوليءَ جو اڌ ڪڍي ڇڏيو، مون تي اکيون اُڀتيون ڪـڍي آئي، ۽ نانگ وانگي زبان سان مون کي اهڙو ڏنگيو اٿس، جو اجا زخم دل تي بيٺا اٿم: شل انهيءَ بيشڪريءَ ڪري خدا خراب ڪندس، مٿس مصيبتون نازل ڪندو' شل جوانيءَ ۾ سَنڌ پڄندس، ۽ مـنڊي ٽُـنڊي ٿي ويهي رهندي!

ڪالاب: هي چا، سائين، هي چا، ائين تہ نہ چوءُ!

بادشاهہ: شل آسمان مان وڄ ڪـري سندس اکيون انڌيون ڪندي، شل مرض وڪوڙي ويندس، ۽ ڪـني ڪوجهي ڪندس، جنهنڪري سندس مغز مان مغروري نڪري ويندي!

زلفا: جڏهن اوهان کي چڙ ايندي، تڏهن مون کي بہ ائين پٽيندؤ؟

بادشـاهہ: زلفـا، نـہ، توکـي آءٌ ڪـڏهن نــہ پٽينـدس:
تنهنجـي طبيعـت چڱـي ۽ نـرم آهـي تـون هــن جهـڙي شــوخ ۽ بيحيـات نــہ آهيــن هــن جــي اکيــن مــان چڻگـون پيئـون نڪـرن، پـر تنهنجـي اکيـن ڏنـي دل کـي تسـلي پيئـي اچـي تــون منهنجــي خــوش گــذران تــي ڪرڪــڻ واري نــاهين. نڪـي منهنجــن نوڪـرن چـا ڪرن جـي تعــداد گهٽــائڻ جهــڙي آهيــن، نڪـي مــون ســان مهـاڙي اٽڪــائڻ جهــڙي آهيــن.

Scanned with CamScanner

نڪي منهنجو مقرر ڪيل خرچ گهٽائڻ واري آهين، ۽ نڪري در پوري مون کي اندر اچڻ کان روڪڻ واري آهين. تو ۾ ادب ۽ اخلاق وڌيڪ آهي، مائٽن ۽ اولاد جي حقن جي توکي چڱي خبر آهي، ملڪ جو اڌ جيڪو توکي بخش ڏنو هوم، سو هن وانگي تو اجا نه وساريو آهي.

زلفا: بابا سائين، بيون ڳالهيون ڇڏيو. مطلب جي ڳالهه تي اچو.

بادشاهه: منهنجي ماڻهوءَ کي ڪاٺ ۾ ڪنهن وڌو هو؟

(ٻاهران قرنائن جو آواز اچي ٿو.)

ڪالاب: هي ڪهڙو آواز آهي؟

زلفا: مون کي خبر آهي منهنجي پيڻ ٿي اچي. خط ۾ اڳي ئي لکيو هئائين ته جلد هتي ايندي. (اتي شمشاد اندر لنگهي اچي ٿو.) تنهنجي راڻي آئي آهي ڇا؟

بادشاهه: هيءَ مٽي ڦريل نيچ غلام بہ پنهنجي ڏياڻيءَ جي هشيءَ تي پڌي ٿو. نڪر، رهزن، ٽر منهنجين اکين کان!

ڪالاب: سائين، اوهان سان خير ته آهي!

بادشاهه: ڪنهن منهنجي نوڪر کي ڪاٺ ۾ رڌو هو؟ زلفا، مون کي پڪآهي ته توکي انهيءَ جي خبر نه هوندي. هيءَ ڪير ٿي اچي؟ (اتي ملڪا اندر لنگهي اچي ٿي.) يا خدا، مون پيرمرد تي رحم ڪجئين، جي تون پاڻ قديم آهين، ۽ پيرمرد توکي پيارا آهن، ته منهنجي مدد ڪجئين! (ملڪا کي) توکي هن اچيءَ ڏاڙهيءَ جو شرم نٿو اچي؟ (زلفا پيڻ جو هٿ وٺي ٿي) او زلفا، هي ڇا ٿي ڪرين؟ - هن جو هٿ ٿي وٺين!

ملڪا: ڇو هٿ مان نه وٺي، ڪو مون ڏوهه ڪيو آهي ڇا؟ ڪنهن ڪراڙي آٽسمجهائيءَ کان ڪٿي ڪنهن کر کي ڏوهه سڏيو، ته اُئين ٿي پيو ڇا؟

بادشاهه: (ڪُکين تي هٿ رکي) اڙي، منهنجي ڪُک ڦاٽي به نٿي! پر منهنجي ماڻهوءَ کي ڪاٺ ۾ ڪنهن وڌو؟

ڪالاب: سائين، مون وڌس. پر هن جي مستي وڌيڪ سزا جي جوڳي هئي، مون ساڻس ڀلائي ڪئي. بادشاهه تو وڌو هوس. - تو؟

Scanned with CamScanner

زلفا: بابا، اوهين ضعيف آهيو. تنهن ڪري پاڻ کي گهڻو هلاڪ نہ ڪريو. اوهان کي گهرجي تہ هن مهيني جي پوري ٿيڻ تائين، اڌ سوارن جو ڇڏي، باقي اڌ سان موٽي وڃي منهنجيءَ ڀيڻ وٽ رهو. ڏسندي مهيني ۾ وري مون وٽ اچو: في الحال تہ آءٌ گهر کان ٻاهر آهيان. اوهان جي مهمانداريءَ جو پورو بندوبست ڪري نٿي سگهان.

بادشاهہ: ڇا، موٽي وڃان، ۽ پنجاهہ ماڻهو ڪيئي ڇڏيان! آءٌ قسم ٿو کڻان تہ گهرگهاٽ ڇڏي وڃي پڌر تي گذاريندس. برپٽ وسائيندس. بگهڙن ۽ چڀن جي سنگت ۾ وڃي رهندس. پر ائين نہ ڪندس! لاچاريءَ ۾ سڀ ڪجهہ روا آهي. گهر جو عذاب ڏاڍو بڇڙو آهي. واهہ، موٽي ٿو ساڻس وڃان. تنهن کان ڇو نہ آرميہ جي مغرور بادشاهہ وٽ وڃان، جنهن منهنجي ننڍي ڌيءَ ڏاج کان سواءِ قبول ڪئي آهي، ۽ سندس تخت وٽ گوڏا پيچي، ٻيءَ خلق وانگي ماهيانو گهري وٺان، ۽ انهيءَ تي ويهي پيٽ پاريان؟ ..... ساڻس موٽي وڃان! (شمشاد ڏي اشارو ڪري) تنهن کان ڇو نہ هن ڪميني غلام وٽ وڃي چاڪري ڪريان!

ملڪا: اُها تہ سائين اوهان جي خوشي.

بادشاهہ: خدا جي واسطي، ڌيءَ، مون کي چريو نہ ڪر. بابا، آءٌ توکي هلاڪ نہ ڪندس. خدا حافظ. اُميد آهي تہ وري پاڻ نہ ملنداسين. وري هڪٻئي کي نہ ڏسنداسين. انهيءَ هوندي بہ، تون منهنجو رت آهين، ماس آهين. يا تہ منهنجي ماس ۾ هڪڙو مرض آهين، جنهن کي لاچار آءٌ پنهنجو سڏيندس - ڇڻ تہ تون ڪني اڳر آهين، يا رت - ڳڙي آهين، يا ڦرڙي آهين، يا ڪر لاعلاج ڦٽ آهين. جو رت جي ڪرڻ ڪري پيدا ٿئي ٿو. پر، خير، آءٌ توکي وڏيڪ نہ چوندس. پاڻيهي ڪنهن مهل لڄ ايندئہ. پاڻيهي شرمندي ٿيندينءَ. آءٌ توکي نڪي هينئر پِٽيان ٿو، نڪي پاراتو ٿو ڏيان. جهڙي نيت، تهڙي مراد - پاڻيهي اک پٽبئي، پاڻيهي سمجهہ ايندئہ - آءٌ ڪٽي صبر ڪندس. آءٌ ڪٽي زلفا وٽ رهندس، پنهنجن سؤ سوارن سميت.

زلفا: ايترن سان تہ نہ. پر، سائين، اجا اوهان جو مون وٽ اچڻ جو وارو نہ هو. تنهنڪري آءٌ اوهان جي مهمانداريءَ جي لاءِ پوري تيار ناهيان. بابا، بهتر آهي تہ جيڪي ادي چوي ٿي سو مڃو. هوءَ اوهان کي پير مرد ڄاڻي اوهان جي ڪاوڙ ڏي نٿي ڏسي، مڙيو وڃي، ۽ اوهان جي خير خواهي ٿي ڪري. انهيءَ ۾ اوهان جي ڇڱائي آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاھ: پانڻين ٿي تہ ائين چوڻ مناسب آھي؟

زلفا: آءٌ تہ ائين پانيان ٿي. ڀلا، سچا پنجاھ سوار - انھن کان گھٽڻ جي اوھان کي ڪھڙي گھرج آھي، پر ايترن جو بہ ڪھڙو ضرور آھي - ھڪڙو خرچ گھٽيو ۽ اجايو. ٻيو انھن مان خوف! ڀلا، ھڪڙي گھر ۾ ايترو لشڪر ٻن ماڻھن جي حڪم ھيٺ ڪيئن ھلي سگھندو، ۽ ڪيئن اُنھن جي وچ ۾ صلح رھي سگھندو؟ - بلڪل مشڪل آھي، ٿيڻي ناھي!

ملڪا: پر، بابا، اوھين اُديءَ جي نوڪرن کان يا منھنجن نوڪرن کان ڇو نہ پنھنجو ڪم ڪار ڪرايو: ھو سڀ اوھان جي خدمت ڪندا. ٻين جي رکڻ جو ڪھڙو ضرور؟

زلفا: ٻيو ڇا! پوءِ جي ھنن ڪٿي ڪا غفلت يا ڊِرائي ڪئي، تہ اسين ھنن کي فھمائش ڏيئي سگھنديونسين. ھاڻ مون کي بہ خوف ٿو ٿئي، سو جڏھن مون وٽ اچو، تڏھن پنجويھن کان وڌيڪ ماڻھو پاڻ سان نہ آڻجو: وڌيڪ ھوندا، تہ آءٌ انھن کي پنھنجي گھر ۾ جاءِ ڪانہ ڏينديس!

بادشاھ: مون وٽ جيڪي ھو، سو سڀ اوھان کي ڏيئي ڇڏيم!

زلفا: چڱو ڪيو!

بادشاھ: اوھان وٽ امانت رکيم. انھيءَ لاءِ تہ اوھين منھنجي سنڀال ڪندؤ. پر شرط اھو ڪيو ھوم تہ ھيترا ماڻھو آءٌ پاڻ سان رکندس. ھي ڇا. زلفا، آءٌ فقط پنجويھن ماڻھن سان تون وٽ اچان! تو ائين چيو ڇا؟

زلفا: ھائو، بابا. آءٌ وري بہ ٿي چوان، انھن کان وڌيڪ متان آڻيو.

بادشاھ: جڏھن تمام خراب شيءِ ڏسبي آھي، تڏھن موچاريءَ ۽ خراب شيءِ جو قدر پوندو آھي. خراب ماڻھو پسند نہ ايندا آھن. پر جڏھن وڌيڪ خراب ماڻھو ڏسبا آھن، تڏھن ھو اڳيان چڱا پيا لڳندا آھن. (ملڪا کي) آءٌ تو سان ھلندس! تنھنجا پنجاھ وري بہ پنجويھن کان ٻيڻا آھن: وري بہ ڇٽبو تہ تنھنجي محبت ھن کان ٻيڻي آھي!

ملڪا: بابا، سچ پڇو تہ اوھان کي ڪھڙي پنجويھن نوڪرن جي گھرج آھي، ڪھڙي ڏھن جي، ڪھڙي پنجن جي: اسان جي گھر ۾ جڏھن انھن کان ٻيڻن کي اوھان جي خدمت ڪرڻ جو حڪم آھي، تڏھن اوھان کي ٻين جي ڪھڙي گھرج آھي؟

زلفا: هڪڙي جي به کهڙي گهرجي آهي؟

بادشاهه: گهرج جي کهڙي ڳالهه آهي - تمام ڪنگال فقير آهن، تن کي به جيڪي وٽن آهي تنهن جي گهرج نه آهي. جي رڳو ضروري گهرج ڏي ڏسبو، ته ماڻهوءَ جو گذران اهڙو سولو ٿيندو، جهڙو جانور جو. تون وڏ - گهراڻي زال آهين: بت کي ڪوسي رکڻ لاءِ هي جيڪي ڪپڙا ڍڪيو ويٺي آهين، تن جو کهڙو ضرور آهي؟ توکي گرم رکڻ لاءِ انهن جي کهڙي گهرج آهي؟ پر، شل ماڻهوءَ کي سچي گهرج هجي! يا خدا، مون کي اُها شيءِ ڏي، جنهن جي مون کي سچي گهرج آهي: مون کي صبر ۽ تحمل ڏي، انهيءَ جي مون کي گهرج آهي. آءٌ هڪڙو غريب، مسڪين، ڏکايل پيرمرد آهيان: جي تقدير ۾ ائين آهي ته هي ڌيون پنهنجي پيءُ جي بي ادبي ڪن ۽ ان کي عذاب ڏين، ته مون کي اهڙو بي همت نه ڪر، جو هنن جي بيحيائي ماٺ ڪري سهان". مون کي دل جي قوت ڏي ته هنن جي ڪابه پرواهه نه رکان،ُ ۽ هنن جا ڏک ڏسي رنن وانگي ويهي نه روئان! اوهين بيشرم ڏائڻيون دلجاءِ ڪريو، ڏسو ته اوهان ٻنهي سان آءٌ کهڙيون جنيون ٿو ڪريان: اهڙا اوهان کي ڏجها ڏيندس، جو جهان ٻڌي ڏکي ويندو! اوهين ڀانيو ٿيون ته آءٌ روئي ڏيندس؟ منهنجي بلا ٿي روئي!... اوهان برابر مون کي روئڻهار ڪو ڪيو آهي، پر ڀهرين هيءَ دل ڀڃي پرزا پرزا ٿيندي، پوءِ مون رنو ته روئندس! گهوڙا گهوڙا، آءٌ چريو ٿي پوندس، آءٌ ديوانو ٿي پوندس...!

(بادشاهه، زابلون، روبيل ۽ مسخرو ٻاهر نڪري وڃن ٿا. پري ڪان واچ ۽ منهين جو آواز پيو اچي.)

ڪالاب: هلو ته هلون. پانڻجي ٿو ته طوفان ٿو اچي.

زلفا: اسان جو گهر ننڍڙو آهي، هي ٻڍو ۽ سندس لشڪر ته هن ۾ پورا پئجي ڪين سگهندا. ملڪا: ادي، اسين ڇا ڪريون، سندس ڏوهه آهي. پاڻيهي پنهنجو سک ڦٽايو اٿس، پاڻيهي پاڻ سان ڪئي اٿس". هاڻ ڀلي پيو ڏکيو ٿئي.

زلفا: سندس جند کي آءٌ گهڻيءَ خوشيءَ سان پاڻ وٽ سکيو رکنديس، پر سندس ماڻهن مان هڪڙي کي به اچڻ نه ڏينديس.

ملڪا: مون به اِهو پڪو نهراءُ ڪيو آهي. امير روبيل ڪٿي آهي؟

ڪالاب: ٻڍي جي پٺيان لڳو ويو. هو پيو اچي.

(روبيل موٽي اچي ٿو.)

روبيل: بادشاهہ تمام ڏاڍو ڪاوڙيو آهي.

ڪالاب: ڪيڏي رخ رکي ائس؟

روبيل: گهوڙا گهرايا ائس، آلاجي ڪيڏي ٿو وڃي.

ڪالاب: ڇڏجيس تہ جيئن وڻيس تيئن ڪري. پنهنجيءَ تي جو چڙهيو آهي، سو ٻئي جي ڪا ڳالهہ مڃيندو!

ملڪا: هن کي رهڻ لاءِ منٿ ئي نہ ڪريو.

روبيل: ارمان ٿو ٿئي تہ رات ٿي پوي ۽ طوفان ڪارنهن ڪيو ٿو اچي - ڪو هن ۾ ڪنڌ لڪائڻ لاءِ ٻوڙو ئي ڪونہ ٿو سجهي!

زلفا: هوڏي ۽ ٻي چيا ماڻهو پاڻيهي پاڻ کي تڪليفن ۾ وجهي، ان مان سبق سکندا آهن. اوهين پنهنجا در بند ڪري ڇڏيو. هن سان متي ڦريل خوفناڪ ماڻهو آهن. الاجي هن کي ڇوري ڪهڙي خرابي ڪري وجهن - انهيءَ جو ضرور ڊپ رکڻ گهرجي.

ڪالاب: چڱو، در بند ڪري ڇڏيو. زلفا سچ ٿي چوي. رات بہ قهر جي ٿي ڏسجي. هلو تہ واچ مينهن کان بچون.

(نڪري وڃن ٿا.)

✣

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

باب ٽيون

پردو پهريون

ميدان. هيٺان اونداهي، مٿان گوڙ ۽ ڪوڙ آهي.

(زابلون بيٺو ڳائي)

الاهي، هر حال واهر ڪرين!

ڪارا ڪڪر، ڏين چڪر، منهن سنوان نت نوان،
تيـــــا وارن،
ڇا چوان، پٽ پوان، ڪرم ڪر ڪلتار قادر - هر حال...
ڏم ڏمـا ٿئـي، ڏم ڏمـا ٿئـي گـوڙ جـي،
ڪڙڪا، رڙڪا دڙڪا، مينهن پئـي، گـپ ٿئـي،
رات ڪاري، بجلي هـر هـر چمڪي، مـن انـدر ڏپ ڏاءُ
گهڻـو ٿئـي،
ساهه سيني ۾ سڪي، خوف کان ٿو سر ڦري، دل ڏما ڏم
ٿڙڪـي ڏڪـي،
[1] ٿئي هوش گم ٿو سر بسر - هر حال......

(بس ڪري ٿو، تـه شاهه ايليا جو هڪڙو نوڪر اچي نڪري ٿو)

زابلون: ڪير آهي ههڙي طوفان ۾؟

نوڪر: اُهو، جنهن جي دل ۾ اڳي ئي اهڙو طوفان آهي.

زابلون: بس، مون توکي سڃاتو آهي. بادشاهه سلامت ڪٿي آهي؟

نوڪر: پاهر کُليءَ ميدان ۾ - رڙيون ڪيو پيو آسمان کي چوي تـه اهڙو زور وارو طوفان آڻ، جو زمين کي اُڏائي نيئـي سمنڊ ۾ وجهي، يا سمنڊ جي پاڻي ۾ اهڙو جوش وجهه، جو اٿلي زمين کي ٻوڙي ڇڏي تـه دنيا جو ڪارخانو بند ٿئي، يا ڦري ٻي ڪا صورت وٺي: پنهنجا اڇا وار پيو پٽي، جن جا ٻـچ اونداهيءَ ۾ هوا اُڏايو ڪنيو وڃي: پنهنجي سر واچ مينهن سان جهيڙو لايو بيٺو آهي، پرواهه بـه ڪانه اٿس. ههڙيءَ رات ۾ ٻـِڪيو شينهن ۽ بگهڙ بـه ٻاهر نڪري پنهنجي کل نـه پُسائيندو هوندو، ۽ ٻچن ڏارائڻ واري مادي رڇ بـه خالي پيٽ سان لڪي ڇپي

---

[1] طرز: "خدا ڪو دن رات جيتي رهو".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ويٺي هوندي، تہ بہ بادشاهہ مٿي اُگهاڙو. هيڏي هوڏي پيو ڀوڙي، ۽ ڪنهن بہ تڪليف جو خيال ڪونہ اٿس!

زابلون: ٻيو ڪو ماڻهو ساڻس آهي؟

نوڪر: رڳو مسخرو آهي، جو ساڻس چرچا گهڻا ڪيو دل پيو وندرائيس.

زابلون: ادا، آءٌ توکي سڃاڻان ٿو. تنهنجي ايمانداريءَ تي ڀروسو رکي، آءٌ توکي هڪڙو ڪم ٿو چوان، جو توتي ڪرڻ فرض آهي. جيشان ۽ جلجال جي بادشاهن جي وچ ۾ جهيڙي ۽ جنگ جو خيال آهي- اگرچ اڃا اهي ٻئي، تجويز ڪريو، ڳالهہ ڍڪيا لڪائين. هن جا ڪي نوڪر آهن، جي آرميہ جي بادشاهہ، لبي، پنهنجا جاسوس ڪري ڇڏيا آهن - اهي هن ڪي اسان جي ملڪ جي سيڪا خبر چار پيا پهچائين. هنن ٻنهي بادشاهن جا جيڪي پاڻ ۾ تڪرار ٿيا آهن، يا هي ٻئي جيڪي جنيون پيرمرد بادشاهہ ايليا سان ٿا ڪن، يا ٻيون جيڪي تجويزون هو لڪيچ ۾ پيا ڪن، تن سڀني جي خبر، انهن ماڻهن جي معرفت، آرميہ جي بادشاهہ کي پيئي پوي. مون کي پڪي خبر آهي تہ هڪڙو وڏو لشڪر آرميہ مان هيڏي اچي ٿو. ڪي سپاهي تہ اڳي ڪن بندرن تي اچي لٿا آهن. ۽ اشاري تي ظاهر جهندو ڪڍي وڙهڻ لاءِ تيار ٿيا ويٺا آهن. توکي جو آءٌ ڪم چوان ٿو، سو هيءُ آهي تہ جيڪڏهن منهنجيءَ ڳالهہ تي ويساهہ اچيئي، تہ جيترو جلد ٿئي سگهيئي، اوترو جلد شاهي بندر ۾ وڃ: اتي ڪي ماڻهو ڏسندين، جي توکي ڏسي خوش ٿيندا، ۽ توکي آفرين ڪندا. انهن کي چئج "تہ ايليا بادشاهہ ڏاڍن عذابن ۾ آهي، ۽ ويچاري کي ڏکن چريو ڪري ڇڏيو آهي." آءٌ آبروءَ وارو ماڻهو آهيان. ۽ خاطريءَ جهڙيءَ خبر پوڻ تي توکي هي ڪم ٿو ڏسيان.

نوڪر: آءٌ ڀانيان تہ توکان ٻي وڌيڪ خبرچار وٺان.

زابلون: نہ، هينئر انهيءَ جو وقت ڪونهي. جي اهو شڪ هجيئي تہ جهڙو ظاهري آءٌ ڏسجان ٿو، انهيءَ کان بهتر ناهيان، تہ انهيءَ شڪ لاهڻ لاءِ هيءَ مهرن جي ٿيلهي کڻي وڃ - جيترو دل چوئي، اوترو منجهانئس وجي خرچ ڪر. توکي شهزادي صوفيا ضرور ملندي، جي مليئي، تہ انهيءَ کي هيءَ منڊي ڏيکارج (منڊي ڏيئس ٿو) - پاڻيهي اُها توکي ٻڌائيندي تہ آءٌ ڪير آهيان، جنهن کي تون نٿو سڃاڻين. توبهہ، طوفان تہ ڏس، ڪهڙو نہ هلاڪ ٿو ڪري! آءٌ وڃي ٿو بادشاهہ کي ڳولي هٿ ڪريان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

نوڪر: چڱو، هٿ ڏي تہ موڪلايون. ڀيو تہ وڏيڪ چوٿو نہ آئي؟

زابلون: هائو، ٻہ ٽي تمام ضروري لفظ آهن: اُهي هي، تہ تون انهيءَ پاسي ٿو وڃين، ۽ آءٌ هِن پاسي ٿو وڃان، - جنهن کي بادشاهه ملي وڃي، سو هڪل ڪري ٻئي کي سڏي. (هڪڙو هڪڙي پاسي، ٻيو ٻئي پاسي، نڪري وڃن ٿا).

پردو ڀيو

ميدان جو ٻيو پاسو. طوفان پيو لڳي.

(بادشاهه ايليا ۽ مسخرو اچن ٿا.)

بادشاهه: لڳ، هوا، لڳ، ... چڙهه، پاٽي، چڙهه - ايترو گهمسان مچايو، جو نوح وارو طوفان نظر اچي، ايترو پاڻي ڪريو، جو شهر جون وڏيون وڏيون عمارتون ٻڏي وڃن!. او وڄ، تون پنهنجي تيز ۽ درختن چيرڻ واريءَ باهه سان منهنجو اڇو مٿو جلائي ڇڏ! او گوڙ، تون ٺڪاءُ سان هن دنيا کي اُڏائي ڇڏ، ۽ جن جن شين ۾ انسان کي بي شڪر ۽ نا احسانمند ڪرڻ جو مادو رکيل هجي، انهن کي هڪدم ناس ڪري ڇڏ!

مسخرو: چاچا، ڙي چاچا، ٻاهر هن مينهن ۾ ڀِڄڻ کان، ڪنهن خشڪ گهر ۾ گڏهه کي پيرين پوڻ بہ چڱو! هل، هلي پنهنجين ڌيئن جي گهر ۾ هنن کان معافي گُهر. اهڙي ڪا رات پيئي آهي، جو نڪو ڪنهن ڏاهي تي قياس ڪري ٿي، نہ بيعقل تي!

بادشاهه: گَجِ گَجِ، چمڪاءِ وڄ، وساءِ مينهن! نڪي مينهن، نڪي هوا، نڪي گوڙ - منهنجون ڌيون آهن. اوهان مان ڪنهن جو بہ ڏوهه ڪونهي، نڪو اوهان کو مون سان ظلم ڪيو آهي. مون اوهان کي پنهنجو ملڪ نہ ڏنو هو، نڪو اوهان کي پنهنجو اولاد سڏيو هوم. اوهان تي منهنجو ڪوبہ حق ڪونهي. اوهين پيا مزا ڪريو، پيا لڳو، پيا وسو. اجهو، آءٌ اوهان جو غلام، هتي پٽڙ تي بيٺو آهيان - ضعيف، مسڪين، ڏڪاريل، ٻڍو ماڻهو! پر، هيترو ڏوراپو سو اوهان کي ڏيان ٿو، تہ منهنجين ٻن هنيلين ڌيئن سان اوهين ٻَڌيءَ ۾ شامل ٿيا آهيو، ۽ مون ڪراڙي جي اڇي مٿي تي آٿي گوڙ مچايو اٿو... افسوس آهي، افسوس آهي!

مسخرو: اڄ جنهن کي ڪنڌ لڪائڻ لاءِ ڪو گهر آهي، سو وڏو نصيب وارو آهي. جيڪو سسيءَ کي بنائي پير ڪندو، سو سکهوئي پنهنجي ننڍ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڏِنائيندو، ۽ پشيمان ٿيندو. ڪهڙي بہ سهڻي زال هوندي، تہ بہ ڪڏهن نہ ڪڏهن آرسيءَ ۾ نهارڻ مهل ضرور منهن چِٻو ڪيو هونداڻين!

بادشاهہ: بس، مون کي ٻيو ڪجي بہ ڪجهہ ڪچٽو ناهي. ڏس تہ آءٌ ڪهڙو نہ صبر ۽ تحمل ٿو ڪريان!

(اتي زابلون اچي ٿو.)

زابلون: اهو ڪير آهي؟

مسخرو: هڪڙو ڏاهو، ٻيو بيعقل!

زابلون: افسوس، سائين، اوهين هتي آيا آهيو ڇا! جيڪي ماڻهو يا جانور رات کي پسند ڪندا آهن، سي بہ هھڙيءَ رات کان امان پيا گهرن: هھڙي گهمسان ۾ رات جي گهمڻ وارن جو بہ ساهہ ٿي سڪي ٿو وڃي، تہ وڃيو پنهنجن غارن ۾ لڪن - مون پنهنجيءَ عمر ۾ هھڙي واچ ۽ مينهن، گوڙ ۽ ڪنوڻ، نڪا ڏٺي نڪا ٻڌي - ماڻهوءَ کي هن تڪليف يا ڊپ سهڻ جي ڪهڙي طاقت آهي؟

بادشاهہ: اهي خوفناڪ ڪڪر جي اسان جي مٿان آهن، سي خدا تعاليٰ جي هٿ ۾ گنهگارن کي سزا ڏيڻ جا اوزار آهن - پلي تہ هو هاڻ پنهنجن دشمنن کي ڳولي، انهن کي سيڪت ڏيئي ... هيستائين مزاڪون پئي ڦيون اٿن! لڪو لڪو، اوهين ناحق خون ڪرڻ وارا، ڪوڙي قسم کڻڻ وارا، نيڪيءَ جي ڏيک ڪرڻ وارا ۽ حرام ڪرڻ وارا! جن ڊونگ ۽ ٻہ - چاپڙائي ڪري ماڻهن کي پئي نڳيو آهي، سي پاڻيهي ڏڪي پرزا پرزا ٿيندا: جن لڪي ڇپي گناهہ پئي ڪيا آهن، تن جا پاڻيهي هاڻ پردا ڦاٽندا، ۽ توبهہ ۽ زاريون ڪندا. آءٌ بہ انسان آهيان، پر جيترو ظالم آهيان، تنهن کان وڌيڪ مظلوم آهيان، جيترو مون پاڻ گناهہ ڪيو آهي، تنهن کان وڌيڪ ٻين مون سان گناهہ جهڙي هلت ڪئي آهي.

زابلون: هاءِ هاءِ، مٿو بہ اگهاڙو اٿس! منهنجا سردار، منهنجا بادشاهہ، هتي نزديڪيءَ ۾ هڪڙي پُـنگي آهي، انهيءَ ۾ هلي واچ مينهن کان پناهہ وٺو، ۽ آرام ڪريو، تيستري ۾ آءٌ من نياڳي ندوري گهر ۾ وڃي، ان جي سنگدل مالڪن کي منٿون ڪري جاءِ وٺان - جيتوڻيڪ اجا اڳهٽو اوهان جو پڇندو اتي ويس، تہ مون کي اندر لنگهڻ ٿي نٿي ڏنائون.

بادشاهہ: منهنجو هوش جاءِ نہ آهي، منهنجو عقلَ خطا ٿو ٿئي! آءٌ، ڇوڪرا، آءُ ... ڪيئن ٿو ياڻئين؟ سيءُ ٿو پوئي؟ آءٌ پاڻ سيءَ ۾ پيو ڏڪان! ڇگو، اها پُـنگي ڪٿي آهي؟ گهرج ۽ لاچاري ڪهڙي نہ ٻـري شيءِ آهي -

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڪين جهڙي شيءِ بہ قيمتي ٿيو پوي! آءُ. ... ڪٿي آهي تنهنجي پـُـنگي؟
ويچارو مسخرو! پيلي. اڃا منهنجي دل جي هڪڙي ڪنڊ بچي آهي، جنهن ۾ تنهنجي لاءِ گهٽو ارمان آهي!

مسخرو:

هيـڏي واچ ۽ هــوڙي مينهـــن،
آئــي رات پــري ٿيـــو ڏينهـــن!
جنهن کي ڪونهي اندر ۾ قاضي
قسمت پنهنجيءَ تي ٿئي راضـي.

بادشاهه: سچ ٿو چوين، ڇوڪرا. هل، وٺي هل انهيءَ پـُـنگيءَ ۾.

(بادشاهه ۽ زابلون نڪري وڃن ٿا.)

مسخرو: آءٌ وڃڻ کان اڳي هڪڙي پيشگوئي ڪريو ٿو ڇڏيان. (ڳائي ٿو)

[1] اُهو وقت آيو چاڻ، ڪبو پنڌ پيرن ساڻ.

نڳـــي ڪنـــدا خلـــق ســـان پيـــر ۽ فقيـــر،
ڏوڙي وجهنـــدا ٿهـــر جـــو پـــاٽي منجهـــ ڪيـــر - اهـــو وقـــت....
ســـڪر ٽينـــدا پوشـــاڪي، درزي ڏينـــدا دَورَ
پـــاپي وينـــدا ڇـــُـٽي، جهلبـــا رنـــن ســـندا ڇـــور - اهـــو وقـــت....
حـــاڪم ڪنـــدا جتـــي ڪٿـــي عـــدل ۽ انصـــاف،
قـــرض ڪٽنـــدو ڪـــو نـــ ڪـــڏهن ســـڪر ۽ اشـــراف - اهـــو وقـــت....
گـــلا غيبـــت، ڪـــوڙ ڪپـــت، خلـــق ڏينـــدي ڇـــڏي،
ڳنـــدي ڇـــوڙ ملـــڪ منجهـــان وينـــدا ســـپ لـــڏي - اهـــو وقـــت....
بريـــٽ ۾ رکـــي ويهنـــدا ريبـــا شـــاهوڪار،
ڪچريـــون ڪچـــر جوڙائينـــدا مســـجدون هـــزار- اهـــو وقـــت....
پونـــدو ڪـــاهي ملـــڪ ۾ وڏو پـــوءِ ڏڪـــر،
ڏســـندو وينـــو رنـــگ ســـپ، جيئـــرو هونـــدو ڪيـــر - اهـــو وقـــت....

(نڪري وڃي ٿو.)

---

[1] راڳ 'پيلو'.
طرز: "سادي تين پيسي ايڪ مچلي نا بيچونگي".

پردو ٽيون

امير روبيل جي محلات جو هڪڙ ڪمرو.

(روبيل ۽ شمعون اندر اچن ٿا.)

روبيل: افسوس جي ڳالهه آهي، شمعون. - انهيءَ کي حد کان وڌيڪ ظلم چئبو: جڏهن مون هنن کان موڪل گهري ته مون کي چڏيو ته آءٌ ٻڍي بادشاه تي ڪو رحم ڪريان. تڏهن هنن مون کان منهنجو پنهنجو گهر ئي ڪم جي بهاني کڻي ورتو، ۽ مون کي منع ڪري ڇڏيائون ته نڪي هن سان ڳالهاءِ، نڪي هن جي پاران اسان کي ڪي چوءُ ۽ نڪا هن سان ڪا مروت ڪر - جي ڪندين، ته اسين رنج ٿينداسين - هيءَ ته انسانيت کان پري ڳالهه آهي!

شمعون: بيشڪ هي حد کان وڌيڪ ظلم آهي، انسانيت کان پري آهي.

روبيل: افسوس، ڳالهه ئي نه پڇ. جيشان ۽ جلجال جي بادشاهن جي وچ ۾ تڪرار شروع ٿيو آهي، تنهن کان به ٻي خراب ڳالهه آهي، جنهن بابت مون کي اڄ رات خط آيو آهي - انهيءَ بابت ذڪر ڪرڻ ئي خوف پيو ٿئي! اهو خط مون پنهنجي ڪوٺيءَ ۾ لڪائي رکي ڇڏيو آهي. ويچاري ٻڍي بادشاه سان جو هيتريون جنيون ٿيون آهن، تنهنجي وير وٺڻ وارا سنبريا آهن. ٿورو گهڻو لشڪر ته اڳي ئي اچي هن ملڪ ۾ لٿو آهي. اسان کي ضرور انهيءَ بادشاه جو پاسو وٺڻ گهرجي. آءٌ ڳولي وڃي ٿو هٿ ڪريانس، ۽ جيڪا تلاش مون کان ٿي سگهي، سان لڪچوريءَ ڪندوسانس. تون وڃ، وڃي شاه ڪالاب کي ڳالهين ٻولين سان ريجهاءِ، ته هن خير جي ڪم جي ڪيس خبر پوي. جي هو منهنجو پڇي، ته چئجئينس ته بيمار ۽ بسترنشين آهي، پاهر نڪرڻ جهڙو ناهي. انهيءَ لاءِ جي ڪٺي مون کي مارايائون - جيئن دڙڪا ڏنا اٿن - ته به حرڪت ناهي، اسان جو پيرمرد بادشاه ته تڪليفن کان ڇٽي! شمعون، ملڪ ۾ ڏاڍي خرابيءَ جو خوف آهي، خدا شل خير ڪري - تمام گهڻي خبرداري ڪندو رهج! (نڪري وڃي ٿو.)

شمعون: شاه ڪالاب بابي کي اهڙي مهرباني ڏيکارڻ کان سخت منع ڪئي آهي، تنهن ڪري اها خبر ضرور هن جي ڪنن تي رسائجي، ۽ اهو خط به ڏيکارجي. اهو ڏاڍو چڱو وجهه مليو آهي: ان جي ڪري بابو جيڪي ڪَسائيندو، سو مون کي ملندو! دستور به آهي ته جڏهن وڏا ڪِرندا آهن، تڏهن ننڍا چڙهندا آهن. (ڳائي ٿو).

[1] ڪريـــم ڪــو ڪــرم ڪيـــو، ڪريـــم ڪــو ڪــرم ڪيــو،
بخت ٿيو سوايو!
غـم ۽ وهـم جـي لنگهـي وئـي رات، ڏينهـن خوشـيءَ جـو آيـو...
آئي بهاري وئي خزائي، لاٿي جـُـهڙجهڪور، بـادل مينهن وسـايو...
لٿـو ڏولائـو ويـو وڇـوڙو سـرهو ٿيـو سـاهه، مـولا محـب ملايـو...

پردو چوٿون

ميدان ۾ هڪ پـُـونگي. طوفان پيو لڳي.

(بادشاهه ايلِيا، زابلون ۽ مسخرو اچن ٿا.)

زابلون: سائين، اجها هيءَ پونگي آهي، هلي اندر ويهو. رات جو واچ - مينهن جي سختي، ماڻهوءَ جي سهڻ کان ٻاهر آهي.

بادشاهه: ڇڏ، مون کي ڇڏ!

زابلون: اندر لنگهو، سائين، اندر لنگهو.

بادشاهه: تون منهنجي دل ٽُـڪرا ڪندين ڪيئن!

زابلون: قربان ٿيان، تنهن کان پنهنجـي دل جو نـه ٽڪرا ڪريان! حضور، اندر لنگهو...

بادشاهه: تون ڀانئين ٿو تـه هن طوفان جي ڪري اسانجي ٻت کي تڪليف ٿي رسي - توکي رسندي هوندي، پر مون کي نـه! جتي وڏا عذاب ڪـــلا ڪوڙيو پيا هوندا، اُتي ننڍڙين تڪليفن جي خبر ئي ڪانـه پوندي. تون جهنگلي رڇ کان ڀرابر ڀڄندين، پر جي وري انهيءَ پاسي سمنڊ اُٿلندو گجندو ايندو هوندو، تـه خوشيءَ سان موني رڇ جي منهن ۾ ويندين. جڏهن دل خوش آهي، تڏهن بدن بـه خوش اهي، ۽ حواس بـه سڀ تيز رهن ٿا، پر منهنجي دل ۾ دردن اهڙو طوفان مچايو آهي، جو سڀ هواس بند آهن - رڳو دل جي ڌڙڪ - ڌڙڪ پئي پوي. شل اولاد ناصالح ۽ بيشڪر نـه ٿئي - اهو اهڙو آهي، جهڙو هـٿ ڪاڌو ڪٽي وات کي پهچائڻ وڃي، ۽ وات هٿ کي چڪ هڻي ڦـٽي رکي... پر آءٌ پاڙيهي انهيءَ جو وير وٺندس! نـه نـه، آءٌ روئندس ڪين. ههڙيءَ رات ۾، دري پوري، مـون کي

[1] راڳ 'ڪالنگڙو'. طرز: "بدل گيو جاني ري".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڪڏي ڇڏين. وس، وس، پلي وس - آءُ پيو سهندس. ھڙيءَ رات ۾ ... او زلفا، او ملڪا، اوھان جي ڪراڙي مهربان پيءُ جو ھڙو حال، جنھن پنھنجي صاف دليءَ سان سڀڪجھ اوھان کي ڏيئي ڇڏيو!.... وري اچيو ٿو چرپائيءَ جي ڳالھ تي پوان — ڇڏ انهيءَ کي، وري انهيءَ جو ذڪر ئي نہ ڪرا .

زابلون: حضور، اندر اچو.

بادشاھ: بابا، تون ئي اندر وڃ، تون ئي وڃي سُڪيو ٿي. پر، ھيءُ طوفان مون کي پنھنجي اندر جا سور اورڻ نہ ڏيندو — چڱو، اندر وڃان ٿو. ڇوڪرا، پھرين تون لنگھہ. آءُ خدا کي ياد ڪري، پوءِ سمھي رھندس. (مسخرو پونگيءَ ۾ گھڙي ٿو) ويچارا غريب، ... ھڙي قھر جي طوفان ۾، گھر گھاٽ ۽ ڪاڏي ڪان سواءِ ڪيئن گذاريندا ھوندا — انهيءَ ڳالھ تي مون اڃا پورو ويچار ئي نہ ڪيو آھي. دولتمندن کي گھرجي تہ گرمي - سردي ڏسن، تہ مسڪينن جي حالت جو قدر پوين. پوءِ جيڪي وڌن گھرج کان واڌو ھجي، سو ھنن کي ڏين، جو اھا وڏيڪ انصاف جي ڳالھ آھي.

زابلون: (پونگيءَ مان ڳالھائي ٿو) ڏيڍ پـُرھ!... ملنگ، ملنگ! - (مسخرو ڊپ کان پونگيءَ مان نڪري اچي ٿو.)

مسخرو: چاچا، متان اندر لنگھيو آھين — اتي جن وينو آھي! ھاءِ ڙي، گھوڙا ڙي...

زابلون: مون کي پنھنجو ھٿ ڏي. اندر ڪير آھي؟

مسخرو: جن آھي، جن! چوي ٿو تہ نالو اٿم "ملنگ"!

زابلون: اڙي، تون ڪير آھين جو اندر پونگيءَ ۾ پيو ڪُرڪين ..... نڪري آ ٻاھر!

(شمسون چرين جي ويس ۾ نڪري اچي ٿو!)

شمسون: پري، پري، شيطان منھنجي پٺيان لڳو اچيو! واءُ جو گھوگھٽ پيو پوي، وڃي ٿڌي ھنڌ ۾ پاڻ کي ڪوسو ڪريو!

بادشاھ: اڙي، متان تو بہ پنھنجا ٽيڙ ٽاڙي سڀ پنھنجين ڌيئن کي ڏيئي ڇڏيا آھن، متان تڏھن تنھنجو حال ھھڙو ٿيو آھي؟

شمسون: ويچاري ملنگ کي ڪير ٿو ڏئي، جنھن کي شيطان ٻاھہ منجھان، ٽانڊن منجھان، پاڻيءَ منجھان، ڪُنن منجھان، گپ چِڪن منجھان

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com   Scanned with CamScanner

ڪڍيو پٽي آيو آهي: هن پنهنجي هنڌ جي هيٺان پاڪيون رکيون آهن، ۽ وهاڻي جي هيٺان ڦاسيون. پنهنجي ڪاڏي ۾ هن زهر وجهي ڇڏيو آهي — اصل ساهه کان بيزار ٿيو وينو آهي!

مٿي ڦريل وري اهڙو، جو موت جهڙين جاين ۽ سنهڙين پُلين تان گهوڙا ڊوڙائيندو وتي، ۽ پنهنجي پاڇولي کي دشمن سمجهي، اُن جي پنيان ڪاهيو پيو پوي! شل تنهنجا پنج ئي سوار جاءِ هجن! ملنگ سيءُ ٿو مري (ڏند ڪڙڪائي ٿو). شل مرضن ۽ آفتن کان بچين. ويچاري ملنگ تي ڪو قياس ڪر. هن کي شيطان ستائي ٿو!... اوجهو هتي، اوجهو هتي — وري هتي، وري هتي! (طوفان پيو لڳي.)

بادشاهه: ڇا، هن جي ڌيئن هن جو ههڙو حال ڪيو آهي؟ اڙي، پنهنجي لاءِ ڪي به ڪين رکيئين، سڀ ڏيئي ڇڏيئـين!

مسخرو: نه نه، رلي پنهنجي لاءِ رکي اٿس، نه ته جيڪر اسين سڀ شرمندا ٿيون ها!

بادشاهه: شل دنيا جون سڀ مصيبتون ۽ آفتون تنهنجين ڌيئن جي مٿان اچي ڪڙڪن!

زابلون: سائين، هن کي ڌيون ڪين آهن.

بادشاهه: ڪوڙو، دغاباز! خراب ڌيئن کان سواءِ، دنيا ۾ ٻي ڪابه شيءِ ههڙو خانو خراب ڪنهن جو نه ڪندي. پانئجي ٿو ته هن زماني ۾ جتي ڪٿي گهر جا ڌڪي پيءُ پنهنجي اولاد تي ڏند ڪرٽيندا وتن ... چڱي سزا اٿن — جو ٽي اهڙيون ڏائٽيون ڌيون ڄڻيائون؟

شمسون: "ڏائڻ ويٺي چراخ تي، هل هل! (گِنگِڪاري ٿو)

مسخرو: اڄ رات جي سردي، شڪ ناهي ته اسان سڀني کي يا چريو ڪري رکي يا بيعقل!

شمسون: شيطان کان پاسو ڪج، پيءُ - ماءُ جي ڳالهه مڃج، انجام تي پورو رهج، ٻوريءَ گهٽيءَ ڳالهه تي قسم نه کڻج، حرام نه ڪج ... ويچارو ملنگ سيءُ ٿو مري!

بادشاهه: ڪهڙي ڪرت ڪندو هوئين؟

شمسون: نوڪري، هوس نوڪر، پر ڏاڍو مغرور ۽ مٿي ڦريل هوس: ٽُنڊ - ٽوپي تمام گهٽي ڪندو هوس، عيش عشرت مون کان وڌيڪ ڪنهن ڪانه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڪئي، قسم بيشمار ڪٽندو هوس، ۽ پڇندو بہ جھٽ ۾ هوس، شراب تي تہ ساهہ ڏيندو هوس، جوا ۾ رات ڏينهن غرق هوس، زناڪاري جام ڪندو هوس، دل ڪي ڪوڙو، ڪنن جو سرڪو، هٿن جو پاپي، سُستي ۾ سوئر جهڙو، لڳيءَ ۾ لومڙ جهڙو، هيڇ ۾ بگهڙ جهڙو، چريءَ ۾ ڪتي جهڙو، ڦرمار ۾ شينهن جهڙو! متان ڪنهن رن جي اڳيان چيچاٽ واري جتي ڊڪي اٿئي، يا ريشمي ڪپڙا ڪڙڪايا اٿئي، تہ تنهنجي محبت جو شڪ نہ پويس، نڪي خراب جاين ڏي وڃ، ۽ نڪي اُڌارو پيسو ڪڻ — پوءِ شيطان جي پرواهہ بہ ڪانہ ڪر! توبهہ، اجا بہ واچ - مينهن جو سوسٽ پيو پوي! لڳ، لڳ، پيو لڳ ...! (طوفان پيو لڳي.)

بادشاهہ: ههڙيءَ ڏنيندڙ هوا ۾ اُگهاڙي بت سان رهڻ ڪان وجي قبر ۾ چو نہ آسودو ٿين؟ انسان ويچاري جو اِجهو اهو حال آهي — خيال تہ ڪري ڏسجي! تون سيني جي احسان ڪان ڇٽو پيو آهين — نہ ڪنهن پَٽَ جي ڪنئين جو ريشم تو وٽ، نہ ڪنهن جانور جي کل تو وٽ نہ ڪنهن رڍ جي اُن تو وٽ، نہ ڪنهن هرڻ جي ڪٿوري تو وٽ، اصل بس، آلاهي آلا! اسين ٽي اچي ڪريا آهيون، جو بت تي بار ڪنيو وتون، باقي تون ڇٽو پيو آهين: سچو پچو آزاد انسان تہ برابر تون آهين — غريب، مسڪين، اُگهاڙو، نانگو، ... جانور! ڦاڙ ڦاڙ، اُجلاءِ هي اُڌاريون اڳڙيون.... آ، ڪول هي بيڙيون! (ڪپڙا ڦاڙي، اُجلائي ٿو.)

مسخرو: اڙي چاچا، ڏاهو ٿي، هي چا تو ڪرين؟ رات تہ ڏس ڪهڙي نہ سرد آهي — اڏي پاٽيءَ ۾ ڪا ترڻ جي مهل آهي! هينئر جهنگ ۾ ٿوري باهہ هجي هٿ سيڪڻ لاءِ، بس پيو چا گهرجي: دل گرم هجي، پيو سچو بت سرد هجي، تہ حرڪت ڪانهي! اوجهو، متان نہ مجين .... باهہ پنڌ ڪندي اچي!

شمسون: اهو اٿئي آتشي جِن — "چراغ شاهہ! سومهڻ جو نڪرندو آهي سير تي، او .... پرهہ ڦٽيءَ تائين پيو گهمندو آهي! ماڻهن ۾ بيماريون بہ اهو وجهندو آهي، ۽ ويچارن گگدامن کي بہ اهو ڏڪوئيندو آهي .... يا خدا بچائجئين، يا خدا پناهہ ڏجئين!

زابلون: (بادشاهہ کي) سائين، اوهان جو ڪهڙو حال آهي؟

(اِتي اُمير روبيل مشعل هٿ ۾ ڪٽي اچي ٿو.)

بادشاهہ: هي ڪير آهي؟

زابلون: اِهو ڪير ٿو اچي؟ اي، چا ٿو ڳولين؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

روبيل: اُوهين ڪير آهيو؟ اوهان جا نالا ڇا آهن؟

شمسون: ويچارو "ملنگ، جو رڳو ڏيڏريون ۽ سانڊئُون کائي، ۽ پاڻي پيئي! جڏهن دل ۾ جوش اچيس ۽ مغز ۾ جِن پويس، تڏهن ڇيٽي کي حلوي وانگي ڪايو وڃي، ۽ مئل ڳوهون ۽ ڪتا ۽ ڪتا ۽ بلا ڳڙڪايو وڃي، ۽ ڪَنڌ جو سائو سيناريل پاڻي پيو وڃي: هيو وري ويچاري کي مٿان ڇهبڪ جو پيو سٽڪو پوي، ۽ در در تي ڌڪا کائيندو وتي: وري وڃي ڪاٺ ۾ وجهنس، ۽ بند ڪنس، ۽ سزا ڏينس: هن کي ڇهه پهراڻ ۽ ٽي سٿڻون ڍڪڻ لاءِ آهن، ۽ گهوڙو چڙهڻ لاءِ ۽ هٿيار ٻڌڻ لاءِ! سنپال، جنڙا، سنپال .... بيهه، فقير، بيهه... !

روبيل: (بادشاهه کي) ڇا، بيو به آبروءِ جهڙو ماڻهو حضور سان ڪونهي؟

شمسون: حضرت شيطان کو ننڍڙو مڙس آهي ڇا؟ "اهرمن، به چونس، ۽ ابليس، به سندس لقب آهي!

روبيل: بس، حضور، اسان جو رت ۽ اسان جو ماس اهڙو ڪري پيو آهي، جو جيڪي ڄڻينن تن کي ڌڪارين!

شمسون: ويچارو ملنگ سيءَ ۾ مري!

روبيل: حضور، مون سان گڏ جي گهر هلو. سِيڪنهن ڳالهه ۾ مون کي حضور جي ڌيئن جو حڪم مڃڻ ضرور ناهي: آءٌ پنهنجو فرض ڪنهن به طرح پورو ڪندس، پنهنجو حق ضرور ادا ڪندس. هنن مون کي تاڪيد ڪيو آهي ته پنهنجي گهر جو در بند ڪري ڇڏيان، ته اوهين پلي اُونداهيءَ رات جو سيءَ - واءِ ۾ رلندا وتو، ۽ تڪليف سهو، پر مون انهن جي ڪابه پرواهه نه رکي، ۽ اوهان کي اچي ڳولي هٿ ڪيو آهي. هاڻ هلو، هلي منهنجيءَ جاءِ تي سڪيا ٿيو. اُتي باهه به موجود آهي ۽ ڪاڌو به - سيڪجهه حاضر آهي.

بادشاهه: چڱو ته پهرين هن حڪيم سان ڳالهيون ٻولهيون ڪريان. پلا، سائين، هيءَ جا گوڙ ٿي ٿئي، تنهن جو ڪهڙو سبب آهي؟

زابلون: حضور پلائي ڪري، جيئن هي ٻلو مانس ٿو چوي، تيئن ڪريو — هلي سندس گهر ۾ آسودا ٿيو.

بادشاهه: هن فيلسوف سان مون هڪڙو لفظ ڳالهايان! سائين، اُوهين ڪهڙي خاص مضمون جا ڪتاب پڙهندا آهيو؟

شمسون: ڪيئن هن پوت کي پليان، ۽ ڪيئن سندس ڪاڄ لاءِ ننڍڙا جانور ماريان!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاهہ: پلا، سائين، تو کان هڪڙي ڳالهہ ڪن ۾ ٿو پڇان...

زابلون: (روبيل کي) سائين، هن کي وري بہ زور ڪري وٺي وڃو، هن جو هوش برابر ناهي!

روبيل: هن ويچاري جو ڪو ڏوهہ آهي؟ - هن جون ڌيئون هن جي مارڻ جي پٺيان آهن! افسوس، امير زابلون کهڙو نہ اشراف ۽ نمڪ حلال هو - هن اڳي ئي چيو ٿي تہ هيءُ حال ٿيندو - ويچاري کي شهر- نيڪالي ڏنائون! تون چوين ٿو تہ بادشاهہ ديوانو ٿيندو وڃي. ادا، سچي پڇين تہ آءٌ پاڻ اچي چريائيءَ کي ويجهو پيو آهيان. منهنجو هڪڙو پٽ هو، جنهن کي مون لادعوا ڪري ڪڍي ڇڏيو آهي، سو منهنجي مارڻ جي پٺيان هو - ٻہ ٽي ڏينهن مس گذريا آهن. يار، آءٌ ڪيترو نہ پائيندو هوسانس - مون کي نٿو سجهي تہ ڪو ٻيو پيءُ پنهنجي پٽ کي ايترو گهرندو هوندو. سچي پڇين، تہ انهيءَ ڏک ۽ ارمان منهنجو هوش گم ڪري ڇڏيو آهي. (طوفان گهوگهٽ ڪري ٿو.) کهڙي نہ خراب رات پيئي آهي! (بادشاهہ کي) حضور آءٌ منت ٿو ڪريان، پلائي ڪري هلو.

بادشاهہ: بابا، شل خدا ڀلو ڪريئي. حڪيم صاحب، تون بہ اسان سان هل.

شمسون: ملنگ سيءُ ٿو مري!

روبيل: اندر فقير، اندر - تون وڃي ڀونگيءَ ۾ ڪوسو ٿيءُ.

بادشاهہ: هلو تہ پاڻ بہ سڀ اندر هلون.

زابلون: هن پاسي، سائين، هن پاسي.

بادشاهہ: جيڏي هيءُ، تيڏي آءٌ .... هن فيلسوف کي نہ ڇڏيان!

زابلون: (روبيل کي) سائين، هن کي دڙ دلاسو ڏيئي وٺي هلو. ڀلي هي فقير بہ ساڻس هلي.

روبيل: چڱو، تڏهن تون پاڻهن کان وٺي هلينس.

زابلون: (شمسون کي) آءُ، فقير، آءُ، اسان سان گڏجي هل.

بادشاهہ: آ، حڪيم سائين، آ.

روبيل: بس بس، هاڻي ڳالهايو نہ، چپ ڪري هلو، تہ ٻيو ڪو ٻڌي نہ.

شمسون: جڏهن ديو قلعي ۾ آيو، تڏهن "آدم بوُ - آدم بوُ" ڪندو آيو!

(نڪري وڃن ٿا.)

Scanned with CamScanner

پردو پنجون

امير روبيل جي محلات جو هڪڙو ڪمرو

(شاهه ڪلاب ۽ شمسون اچن ٿا.)

ڪالاب: آءُ سندس هن گهر ڪان روانو ٿيندس، تنهن ڪان اڳي ضرور ڪانئس وير وٺندس!

شمعون: حضور، مون کي تہ اهو فڪر آهي تہ ماڻهو منهنجي بابت ڇا چوندا. مون کي تہ لاچار هو. پنهنجي بادشاهه سان نمڪحلاليءَ ڪري پنهنجي مائٽي وسارڻ.

ڪالاب: هان مون کي پڪ ٿي ٿئي تہ رڳو تنهنجي پاءُ شمسون جو بہ ڏوهه ڪين هو، جو هن کي مارڻ جي ڪوشش ٿي ڪيائين: اصل هن جي جند جي حرڪت ۽ بدنيتي هئي - هي اصل خراب ماڻهو!

شمعون: آءُ ڪهڙو نہ ڪمبخت آهيان جو چڱو ڪم ڪري، پوءِ پيو پڇتايان! (خط ڪڍي ڏئي ٿو.) اجهو هي خط آهي، جنهن جو بابي اشارو ڏنو هو. هن مان صاف ظاهر آهي تہ هو آرميہ جي بادشاهه سان مليل آهي، ۽ هن کي هتي جي خبرچار پيو پهچائي. يا خدا، ڪهڙي نہ چڱي ڳالهہ ٿئي ها، جو بابو ههڙو دغابازيءَ جو ڪم نہ ڪري ها، يا آءُ انهيءَ منصوبي جي ڪوٽي ظاهر ڪرڻ وارو نہ ٿيان ها!

ڪالاب: مون سان گڏجي، راڻيءَ ڏي هل.

شمعون: جي هن خط جو مضمون سچو آهي، تہ حضور کي وڏي مهم درپيش آهي.

ڪالاب: سچو يا ڪوڙو، توکي پيءُ جي جاءِ ملي چڪي. هاڻ وڃي ڳولي هٿ ڪرينس، تہ اسان جا ماڻهو قيد ڪنس!

شمعون: (منهن پاسي ڪري) جي ڪٽي بابي کي پڌي بادشاهه جي تلاقي ڪندو ڏسان، تہ انهيءَ ڪري هن جو شڪ پاڻ مضبوط ٿيندو. مون کي هينئر ضرور پنهنجي حاڪم سان سچو رهڻ گهرجي - اگرچ انهيءَ ڪري رت جي قرابت ۾ سو رولو پوندو، ۽ آءُ ناصالح اولاد سمجهڻ ۾ ايندس.

ڪالاب: منهنجو تو تي پورو پروسو آهي. پيءُ توکان ويو، تہ ڇا آهي، آءُ توکي پيءُ کان بہ گهڻو پيار ڪندس! (نڪري وڃن ٿا.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پردو ڇهون

محلات جي پرسان ڪيتيءَ ۾ هڪڙي لانڍي.

(روبيل، شاھ ايليا، زابلون، مسخرو ۽ شمسون اچن ٿا.)

روبيل: هيءَ جاءِ وري بہ ڪلٽي ميدان ڪان بهتر آهي، خوش ٿي ويهو. جيترو مون ڪان ٿي سگهيو، اوترو اوهان کي آسودو ڪندس. آءٌ وڃان ٿو، اِجهو وري ٿو اچان.

زابلون: خدا توکي هن چڱائيءَ جو اجر ڏيندو. هن ويچاري جو تہ هوش هليو ويو، هينئر رڳي بي آرامي اٿس.

(روبيل نڪري وڃي ٿو. روبيل جي نڪري وڃڻ ڪان پوءِ، زابلون ڳائي ٿو.)

هوئي لطف خدا تو متي، اي يار، سلامت![1]
دائم رهين دنيا ۾، اي دلدار، سلامت!
بندو جو ڪري مهر مان بندن سان پلايون،
سيڪو چوي تنهن مرد کي سؤ وار "سلامت".
شڪرانو خدا جو، ملي مشڪل ۾ مدد جلد،
شل رهن سي مشڪل جا مددگار سلامت!
خاوند، مون مسڪين جون تون سڄ صدائون،
هوءِ شاھ جو سايو، متي سنسار سلامت!
هن پير کي هن مير ڪئي مهل تي واهر،
هي ڏار سلامت رهي، هو ڏار سلامت!

شمسون: دودو جنِ مون کي پيو سڏي، ۽ چوي تہ 'وڏو ديو جهنم ۾ شڪار پيو ڪري'! بابا، توبهہ ڪر، خدا ڪان پناھ گهر، تہ شيطان ڪان جند ڇٽيئي!.

مسخرو: چاچا، مون کي تہ ٻڌاءِ تہ چريو ماڻهو امير آهي، يا ڳوٺن جو پٽيل آهي؟

بادشاھ: نہ ڙي نہ، بادشاھ آهي بادشاھ!

مسخرو: نہ نہ، هو پاڻ پٽيل آهي، پر سندس پٽ امير آهي، ڇا لاءِ جو جنهن پٽيل جو پٽ ڪانئس اڳي چڙهي وڃي امير ٿئي، تنهن کي چريو سمجهڻ گهرجي.

---

[1] طرز: "پياري، تيرا ثاني نهين ڪوئي ڀي جهان مين"

بادشاهہ: پلي تہ هزارين ماڻهو، لوهہ جوڻ شيخون تپائي ڳاڙهيون ڪري، وجي هنن کي ڏنيين!

شمسون: اڙي، شيطان پيو مون کي پٺن ۾ چڪ هڻي!

مسخرو: جيڪو بگهڙ جي غريبت، گهوڙي جي تندرستيءَ، ڇوڪريءَ جي محبت، ۽ گنديءَ رن جي قسم تي اعتبار ڪري، تنهن جهڙو چريو بيو ڪونهي.

بادشاهہ: ضرور ائين ڪبو... آءٌ هڪدم هنن کي گرفتار ڪري رجوع ٿو ڪريان! (شمسون کي) اچو، منصف صاحب، اوهين هتي ويهو. (مسخري کي) ۽ اوهين، مشير صاحب، هتي ويهو. هاڻ، (لومڙيون، اوهان جو وارو!

شمسون: ڏس، اوجهو، هتي بيٺو اکيون ٽمڪائي! واه مائي، واه، تون هن کي اکيون پيئي پچين!

'لـڏي لهرين وچ مان، لالن لنگهي آءُ'!

مسخرو:

تنهنجـي سـوز سـڪ ۾ سـُـورن ڏنـس ساءُ،
هـڪ بيڙيءَ ٽنگ تـري ۾، بيـو واڪـا ڪـري واءُ،
ٿيـون تـڪ ڏيکاري تاءُ، تو وٽ لالـن ڪيئن اچي؟

شمسون: شيطان تہ ملنگ فقير کي بلبل واريون ٻوليون ٿو ٻڌائي، ملنگ جي پيٽ ۾ وري ڪـرڙو جن، ٻن ڪـرڙين لاءِ پيـو واڪـا ڪـري... بيلـي، دانهون نہ ڪر، مون وٽ تہ کي بہ ڪينهي جو توکي کارايان!

زابلون: حضور، ڪيئن ٿا پانيو؟ ڇو ٿا ايترو مونجهاري ۾ پئو، هنڌ تي ليٽي پئو، ۽ ٿورو آرام ڪريو.

بادشاهہ: پهرين تہ هنن جو مقدمو هلندو ڏسان! آڻيـو شـاهد گواهـ...
(شمسون ۽ مسخري کي) اوهين، منصف صاحب ۽ مفتي صاحب، پنهنجـون جايون وٺي ويهو. (زابلون کي) تون امين آهين، تون بہ ويهي رهہ.

شمسون: اسان کي پورو انصاف ڪرڻ گهرجي.

ادا ڙي ٻڪرار، ٻڪريون پيون پوک ۾،
تون سمهي پيو ننڊون ڪرين، سگهو ٿي بيدار،
هڪل ڏي هيڪار، تہ ڏنڍ ڇٽي چئي ڪنان!

Scanned with CamScanner

— هُش، ٻلي تہ اڃي آهي!

بادشاهہ: پهرين هن رن کي پڪڙيو — "ملڪا" نالو اٿس! آءٌ خدا کي حاضرناظر ڄاڻي سچ ٿو چوان تہ هن پنهنجي پيءُ، ويچاري بادشاهہ کي ڏڪ هنيا آهن!

مسخرو: (هڪڙيءَ ڪرسيءَ تي هٿ رکي) مائي، سنئين ٿي بيهہ! تنهنجو نالو ملڪا آهي ڇا؟

بادشاهہ:مجال اٿس جو "نہ چوي!

مسخرو: مائي، معاف ڪجئين، مون ڀانيو تہ تون ڪرسي آهين!

بادشاهہ: اڇها هيءَ ٻي! اکين ۾ گُهنڊ پيو اٿس. انهيَءَ مان ڪٿي سمجهو تہ دل کهڙي نہ سخت هوندس! پڪڙيوس، پڪڙيوس .... بندوق، ... ترار هٿوس، وٺوس ... واہ جو تو انصاف ڪئي! واہ ڙي منصف واہ، ڇو تہ هن کي ڇڏي ڏنو آهي جو ڀڄي وڃي!

شمسون: شل تنهنجا حواس جاءِ هجن!

زابلون: افسوس، سائين، اوهان صبر ۽ تحمل جي ڇيڙي تي هنئي، هاڻي ڪٿي آهي اهو صبر ۽ تحمل؟

شمسون: (پاسي تي، پنهنجي منهن) مون کي تہ هن جو حال ڏسي روئڻ ٿو اچي — هاڻ تہ منهنجو ڳجهہ ظاهر ٿي پوندو!

بادشاهہ: ڏس، سڀ ڪتا مون تي ڀونڪن ٿا — کهاڙو، جنبوري، ڏينيو، راڳو — سڀ!

شمسون: ملنگ اُنهن تي ڪاهي ٿو وڃي، پاڻيهي سيني کي ٿو پهچي ... نڪرو، ڪتا، نڪرو!

بَـهي ڀوُنڪـي آئيـا، ڪـاهي سـڀ ڪتـا،
تـازي شـڪاري ڪيتـرا، بـازاري پسـتا،
اڇـا ڪـارا آبلـق، ڏاڙهـڻ مهـل ڇتـا،
ڀئـي تـن ڀنيـان، "ملنـگ" ڀڄـايو تـن کـي!

ڪُور، ڪُور .... اڳ ڙي اڳ.... متان ويندا آهيو!

بادشاهہ: تڏهن زلفا تي ٻجين — ٻلي تہ وٺنس، ڏاڙهينس! دل تي ڏسينس تہ کهڙي نہ پليد آهي — خبر نہ آهي ماڻهن جون دليون کهڙي سبب ڪري

Scanned with CamScanner

ٿهڙيون سخت ٿيو پون! (شمسون کي) تون سائين، اڳتي مون سان رهہ، پنهنجن سؤ سوارن مان هڪڙو توکي مقرر ڪيو اٿم! هونءَ بيو چڱو آهين. رڳو تنهنجن ڪپڙن جو ڍول مون کي نٿو وڻي: تون تہ گهٽو ٿي چوندين تہ هيءَ شاهي خلعت آهي، پر ضرور بدلائي ٻيا ڍڪ!

زابلون: هائو، حضور. پلاٽي ڪري اوهين هن هنڌ تي ليٽي پئو. ۽ ذرو آرام ڪريو. (بادشاهہ کي هنڌ تي ليٽائي ٿو.)

بادشاهہ: گوڙ نہ ڪر. گوڙ نہ ڪر! هاڻ در ورائي ڇڏ. وري صبح جو اُٿي نيرن ڪنداسين.

مسخرو: ۽ آءٌ بہ ڏرتيءَ جو وچي سمهي رهندس.

(روبيل وري اندر اچي ٿو.)

روبيل: ادا. هيڏي آ. بادشاهہ سلامت ڪٿي آهي؟

زابلون: اجهو هتي، پر هن کي چوريو نہ. هن جو هوش جاءِ ناهي.

روبيل: تڏهن، يار، پلاٽي ڪري، هن کي جهوليءَ ۾ کڻي هل. مون کي ڪُڻڪ پيئي آهي تہ هن جي مارڻ جو منصوبو ڪڙو ٿيو آهي! هڪڙي ڏولي تيار رکي آهي، هلي انهيءَ ۾ هن کي رکو. ۽ پوءِ جلدي ڪٽائي، شاهي بندر وٽ هلوس. اتي اوهان کي گهڻا خيرخواهہ ملندا. ۽ اوهان کي پناهہ ڏيندا. شاباس، همت ڪر. اتي پنهنجي ڌڻيءَ کي کڻ: جي گهڙي دير ڪيئہ، تہ هن جي بہ جان گنوائيندين، ۽ پنهنجي بہ، ۽ جن هن جي جان بچائڻ جو ذمو کنيو آهي، تن کي بہ نقصان پهچندو! کڻ. کڻ. دير نہ ڪر. منهنجي پنيان لڳو اچ، تہ آءٌ جلد ئي توکي ڪيڏي هلان.

زابلون: ويچاري ظلم جي ماريي کي ننڊ اچي ويئي آهي: جي وڏيڪ سک جي اُميد نہ هجي، تہ جيڪر هن کي ڇڏي ڏجي تہ پلي مغز جاءِ اچيس، ۽ حواس جمع ٿينس. (مسخري کي) اچ، اچي مدد ڪر تہ پنهنجي ڌڻيءَ کي کڻون. تون بہ هل، پٺتي نہ رهج.

روبيل: اچو اچو، دير نہ ڪريو. (زابلون، روبيل ۽ مسخرو، گڏجي بادشاهہ کي کڻي، نڪري وڃن ٿا.)

شمسون: (ٿورو ماٺ ڪري، ڳائي ٿو.)

[1] ڏکن ۾ چڱا جڏهن پاڻو پسون ٿا.
تڏهن پنهنجا ڏک سمجهي سک سپ سهون ٿا.
آڪيلو ڏکن ۾ ٿئي دل دوپارا،
تماشن خوشين ۾ نه لذت ونون ٿا.
مگر آهي جي کو مصيبت ۾ ساٿي،
سنگت ۾ تنهين جي جيهي ڪان چتون ٿا.
سيئي درد غم پنهنجا وسري وڃن ٿا،
جڏهن مرد دردن ۾ بهتر ڏسون ٿا.

(ٿورو ماٺ ڪري ٿو. ته پري کان هل ٻڌجي ٿو.)

هان. جي چا جو هُل آهي! هاڻ مون کي ضرور ظاهر ٿيڻ گهرجي: جڏهن سچ - کوڙ پڌرو ٿيندو، تڏهن پاڻيهي منهنجو انصاف ٿيندو. ۽ شهر - نيڪالي مون تان معاف ٿيندي. رات جو ٻيو جيڪي به ٿي گذري، ته پلي ٿي گذري، پر شل ويچارو بادشاهه صحيح سلامت نڪري وڃي! لِڪ، ملنگ لِڪُ! (نڪري وڃي ٿو.)

امير روبيل پردو ستون

جي محلات جو هڪڙو ڪمرو

(شاهه ڪالاب. زلفا. ملڪا. شمعون ۽ نوڪر اچن ٿا.)

ڪالاب: (ملڪا کي) اُدي. تون سگهي پنهنجي ملڪ ڏي رواني ٿي. هي ۽ خط پنهنجي بادشاهه کي ڏيکارج. اُرميه جي بادشاهه جو لشڪر اڳي ئي اچي لٿو آهي. (نوڪرن کي) اوهين وڃي هن دغاباز روبيل کي ڳولي وٺي اچو! (ڪي نوڪر نڪري وڃن ٿا.)

زلفا: هڪدم ڪٽي ڦاسي ڏيوس!

ملڪا: اڪيون ڪڍي ڇڏيوس!

ڪالاب: آ ۽ پاڻيهي، جنهن جٽ جو لائق آهي سا ٿو ڪريانس. (شمعون کي) شمعون. تون ادي ۽ ملڪا سان گڏيو وڃ. وڃي اُماڻي اچينس. تنهنجي

[1] راڳ "ڪانڙو". طرز: "خط همني و الله به تنکو لکا هي".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

دغاباز پيءُ کي جيڪا سزا ملڻي آھي، سا جيئن تون نہ ڏسين، تيئن چڱو. شاھ منسا کي صلاح ڏج تہ ترت لڙائيءَ جي لاءِ تياري ڪري. اسين بہ جنگ جي لاءِ سانباھو پيا ڪريون. اسين هڪبئي کي جلد جلد، قاصد موڪليو، خبر چار پيا ڏينداسين. ادي ملڪا، خدا حافظ.

(امير شمعون، پلي آئين. (اتي شمشاد لنگهي اچي ٿو.)

ڪالاب: (نوڪرن کي) اوھين وڃي ھن دغاباز روبيل کي ڳولي ھٿ ڪريو، پوءِ ھن چور وانگي چوڪنيو ٻڌي، اسان وٽ وٺي اچو. (ڪي نوڪر نڪري وڃن ٿا.) جيتوڻيڪ ھن دستوري مقدمي ھلائڻ ڌارا موت جي فتوا جاري ڪرڻ اسان جي لاءِ چڱو ناھي، تہ بہ چڙ ۾ سيڪجهہ روا آھي — ڪٿي ماڻهو چوندا تہ اسان زوراوري ڪئي، پيو چا ٿيندو! (اتي نوڪر روبيل کي وٺي اچن ٿا.) ھي ڪير، ... اُھو ساڳيو دغاباز!

زلفا: اُھوئي آھي، نمڪحرام ڪتو!

ڪالاب: اڙي، ھن جون ٻانھون تہ ٻڌو!

روبيل: چو، سائين، مون ڪهڙو گناھ ڪيو آھي؟ (نوڪرن کي) ادا، سنياليو، اوھين سڀ منھنجي گھر ۾ آھيو، ۽ منھنجا مهمان آھيو، مون سان اھڙي ھلت نہ ڪريو. (نوڪر ھن کي ٻڌن ٿا.)

زلفا: زور سان ڇڪي ٻڌوس .... ڪمينو، دغاباز!

روبيل: آءٌ تہ دغاباز ناھيان، راڻي، تون بيرحم ۽ ظالم ٿي آھين!

ڪالاب: ھن ڪرسيءَ سان ڪٽي ٻڌوس! بدمعاش، پاڻيھي ٿي خبر پوندي! (زلفا ڏاڙھي ٿي پٽيس.)

روبيل: اھڙي بيحيا نہ ٿيءُ، منھنجي ڏاڙھي پٽيندي شرم نٿو اچيئي؟

زلفا: ھھڙي اُجي ڏاڙھي رکي، ۽ ھھڙي دغاباز ٿئي!

روبيل: اي ظالم شاھزادي، اھي وار جي تون منھنجي ڪاڏيءَ تان پٽين ٿي، سي نيٺ جيئرا ٿي توکي جهلائيندا! اوھين مون وٽ مهمان اچي ٿيا آھيو، ۽ ھيئن ٿا، چورن وانگي، جيڪو اوھان سان ڀلائي ڪري تنھن سان عقوبتون ڪريو — ائين ڪرڻ ڪو اوھان کي مناسب آھي! اوھان جو مطلب ڇا آھي؟

ڪالاب: ٻڌاءِ اسان کي، تہ اُرميہ مان توکي ڪهڙا خط آيا ھئا؟

زلفا: جلد سچي ڳالھ ڪر، اسان کي خبر آھي تہ حقيقت ڪيئن آھي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڪالاب: ۽ جيڪو فسادي لشڪر اڳي ئي اچي هن ملڪ ۾ لٿو آهي، تهن سان تون ڪهڙي منصوبي ۾ شامل آهين؟

زلفا: انهيءَ چرئي بادشاهه کي تو ڪنهن ڏي موڪليو آهي.

روبيل: مون کي هڪڙو خط برابر مليو هو. ليڪن اُهو اوهان جي بدخواهه جو لکيل ناهي، پر اهڙي ماڻهوءَ جو آهي، جو ٻنهي ڌرين جي خير وارو آهي، سو بہ اهڙو لکيل آهي، جنهن جو مطلب ڏکي سان مس ٿو سمجهي سگهجي.

ڪالاب: ٺڳ، ٺڳ!

زلفا: ڪوڙو، بي ايمان!

ڪالاب: بادشاهه کي ڪيڏي روانو ڪيو اٿئي؟

روبيل: شاهي بندر ڏي.

زلفا: ڇو، شاهي بندر ڏي؟ توکي چيو ڪين هوسين تہ جي هن جي ڪا مدد ڪندين، تہ توکي نقصان پهچندو!

ڪالاب: شاهي بندر ڏي ڪهڙي سبب موڪليُئس — ٻڌاءِ تہ سهي؟

روبيل: آءٌ هاڻ ٻَڌو وينو آهيان، اوهان کي جيڪي جڻيون وڻن سي وينا ڪريو، مون کي خدا صبر ڏيندو.

زلفا: پر شاهي بندر ڏي ڇو موڪليئس؟

روبيل: انهيءَ لاءِ تہ آءٌ توکي، رانيُوَن ڏيئي، هن ويچاري ٻڍي جون اکيون پَٽيندو نہ ڏسان، نڪي تنهنجي زهري ڀيڻ کي هن اشراف جي ماس ۾ ڏنگ هڻندو ڏسان! هن ويچاري، دوزخ جهڙيءَ ڪاريءَ رات ۾، اگهاڙي مٿي سان، طوفان جو زور جيڪو سٺو آهي، سو جي سمنڊ تي پوي ها، تہ اهڙو جوش ڪان اُيامي ها، جو وڃي آسمان سان لڳي ها: اهڙي حال ۾ بہ، هن ويچاري ڪراڙي، همت جهلي، پڌ ري پٽ ۾ بيهي، مينهن کي وسڻ لاءِ پئي هاڪاريو: اهڙي ڏکئي وقت جيڪڏهن بگهڙ تنهنجي گهر جي در تي اچي رڙيون ڪن ها، تہ ڪهڙي بہ تون بيقياس هجين، تہ بہ جيڪر توکي هنن تي ضرور قياس پئجي وڃي ها. ۽ پنهنجي دربان کي چئين ها تہ هنن ويچارن کي در لاهي اندر لنگهاءِ. پر، اميد آهي تہ سگهوئي اهڙي ناصالح اولاد تي خدا جي مار ۽ هڇا پوندي، ۽ اُها آءٌ پنهنجين اکين سان ڏسندس!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڪالاب: اکين سان تون ڪڏهن بہ نہ ڏسندين! (نوڪرن کي) اڙي، اچي هن ڪرسيءَ کي جهليو. (روبيل کي)…. انهن تنهنجين اکين کي آءٌ پيرن سان لتاڙي ڇڏيان! (هن کي دَسي، سندس اک ڪڍي ٿو.)

روبيل: جنهن کي وڏي ڄمار گهربي هوندي، سو ائين نہ ڪندو…. مون کي مدد ڪريو ڙي، گهوڙا ڙي، ظلم ڙي، يا خدا…

زلفا: هڪڙي اک اندي تي اٿئي. سا بہ ٿو تان ڪلندي. پلي اُها بہ بہ نڪري ٿي!

هڪڙو نوڪر: (ڪالاب کي) سائين، پنهنجو هٿ جهل: مون ننڍي هوندي کان تنهنجي خدمت پئي ڪئي آهي، پر هيئنر جو توکي ظلم ڪرڻ کان روڪ ٿو ڪريان، انهيءَ جهڙي چڱي خدمت مون اڳي ڪڏهن تو وٽ ڪانہ ڪئي هوندي!

زلفا: ڇئين ڙي ڪتا ڇا ٿو؟

نوڪر: جي توکي ڪاڏيءَ تي وار هجن ها، تہ بہ جيڪر هن جهيڙي ۾ اُهي پٽي ڪيان ها - ڀانيو ڇا اٿئي!

ڪالاب: بيهہ، گولاڙا ……… (ترار ڪڍي، مٿس اچي ٿو.)

نوڪر: ائين، تہ ائين ٿي سهي… پلي اچ، ڏس پنهنجيءَ ڪاوڙ جو نتيجو! (ترار ڪڍي ٿو، هڪٻئي کي ڌڪ هڻن ٿا، ڪالاب ڦٽجي پوي ٿو.)

زلفا: (پنهنجي ٻئي نوڪر کي) اي، تون پنهنجي ترار مون کي ڏي — مچوءَ وانگي، وات پٽيو بيٺو ڏسين!

(هن کان ترار کسي، پٺيان اچي، پهرين نوڪر کي پٺن ۾ چيائي ڏئي ٿي.)

نوڪر: آ … آءٌ مئس! (روبيل کي سائين، چڱو ٿيو، تنهنجي هڪڙي اک تہ بچي ويئي، هاڻي هن کي هڪڙو نہ بيو نقصان پهچائي سگهندي. آه …… مران ٿو! (مري ٿو)

ڪالاب: متان انهيءَ هڪڙي اک سان ڏسين، پلي اها بہ نہ هجيئي. (هن کي جهلي، هن جي ٻي اک بہ ڇپي ٿو.) هان، وٺ، بي ايمان، هاڻ ڇا سان ڏسندين؟

روبيل: اونداهہ - انڌارو - هاءِ هاءِ! منهنجو پٽ شمعون ڪٿي آهي، تہ هن ظلم جي وير وٺڻ لاءِ زمين آسمان تپائي ڏئي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

زلفا: نڪر هتان، ڪمينا، دغاباز! جنهن کي سڏين ٿو، اهو اڳي ئي تو مان ڪٽ آهي. اُهوئي هو، جنهن تنهنجي اها دغابازي ظاهر ڪئي. اهڙو اشراف ٿو توتي قياس ڪري، ۽ تنهنجي واهر ٿئي!

روبيل: هاءِ هاءِ، ڪهڙي نه بيعقلي مون ڪئي!.... تڏهن شمسون سان دغا ٿي! يا خدا، اها منهنجي خطا مون کي معاف ڪر، ۽ هُن غريب کي سدائين سکي رک!

زلفا: (نوڪرن کي) هن کي ڌڪا ڏيئي ٻاهر ڪڍي وڃو، ڇڏيوس ته پلي پاٿيهي ٿاپا کائي شاهي بندر ڏي وڃي. (ڪالاب کي) اوهين ته چڱا ڀلا آهيو؟ چو، ائين سست ٿا ڏسجو؟

ڪالاب: مون کي زخم ٿيو آهي، پلائي ڪري مون سان آءُ. (نوڪرن کي) هن ڪميني غلام جي لاش کي گهلي وڃي ڪنهن گند جي ڍير تي اُڇلايو. (زخم ڏسي) پياري زلفا، منهنجي زخم مان ڏاڍو رت ٿو نڪري، منهنجو هيانوُ تو ماندو ٿئي. ڏاڍو خراب ڌڪ لڳو آهي - مون کي ٽيڪ ڏياري وٺي هل.

(ڪالاب کي زلفا ٻانهن کان وٺي آهستي نڪري وڃي ٿي، نوڪر روبيل کي ڇوڙين ٿا، ۽ ٻانهن کان وٺي ٻاهر ڪڍي وڃن ٿا.)

ٻيو نوڪر: هن ويچاري سان ضرور چڱائي ڪندس - پوءِ انهيءَ ڪري مون تي ڪو ڏوهه آيو، ته حرڪت ڪانهي!

ٽيون نوڪر: اهڙي بيقياس زال ساري عمر جيئري رهي پڇاڙيءَ ۾ پاٿيهي مري ويئي، ته پوءِ زالون سڀ ڦري ڏائڻيون ٿي پونديون - اُنهن مان پس پيش خير ڪونه ٿيندو.

ٻيو نوڪر: هلو ته هُن ڪُراڙي امير جي پٺيان هلون، ۽ هن ديواني فقير کي سمجهايون ته هن کي جيڏي چويس اوڏي وٺي وڃي. هو ڏسجي ديوانو ٿو، پر ڪم سياڻن جهڙا ٿو ڪري.

ٽيون نوڪر: چڱو ڀلا، تون هل، ته آءٌ وڃي ڪو ملر ذرو ۽ اڱريون ڪٽي اچان، ته هن ويچاري جي اکين تي پٽي ٻڌي ڇڏيون. خدا اسان کي انهيءَ خير جي ڪم ۾ مدد ڏيندو. (هڪڙو هڪڙي پاسي، ۽ ٻيو ٻئي پاسي، نڪري وڃن ٿا.)

❖

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

باب چوٿون

پردو ڦهريون

ميدان

(شمسون ڳائيندو هليو اچي)

(1) شڪر خدا جو ڪجي سدائين،
حال پنهنجي تي رهجي راضي.
واه غريبي، واه غريبي،
پاڻ ڪي مور نه شاهه سڏائين.
لوڪ سارو مر توکي ڏڪاري،
هر ڪنهن آڏو ڪنڌ نوائين.
خلق خوشامد ڪري تُنهنجي،
هرڪو آکي سائين سائين.
اندر خالي، ٻاهر پيڪو،
جو تو موڳا پاڻ لڄائين.
جڏ وڏائي، رهه نماڻو،
غم نه هرگز پوءِ نه ڪائين.

(اتي روبيل ڪي هڪڙو ڪراڙو ماڻهو ٻانهن کان وٺيو اندر اچي ٿو.)

شمسون: هان، هيءُ ڪير ٿو اچي؟ منهنجي پيءُ ڪي اڄڪلهه وانگي ڪو وٺيو اچي! او بيوفا دنيا، او بيوفا زمانا. تنهنجي عجيب گردش ڪري توکي ڏڪارجي ٿو. نه ته جيڪر پيريءَ ۽ محتاجيءَ ۾ به ڪو خوشيءَ سان مرڻ ۽ توکي ڇڏڻ قبول نه ڪري!

پير مرد: سائين، آءٌ اسي ورهين کان تنهنجو ۽ تنهنجي پيءُ جو ڪڙمي آهيان.

روبيل: پيچ، پريا مڙس، پيچ: توکي شابس جس آهي، پر تنهنجي مهربانيءَ مان مون کي گهڻو فائدو ڪين پهچندو. اُلٽندو توکي نه نقصان پهچي، تنهنکري تون پيچي وڃ!

---

(1) راڳ "پيروي".
طرز: "نظر نماڻن نت نت ڪندو".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پيرمرد: پر، سائين، توکي هونئن رستي جي کهڙي خبر پوندي؟
روبيل: منهنجو کوبه رستو کونهي، تنهنکري مون کي اکين جي گهرج کانهي. جڏهن اکيون هيم، تڏهن پاڻ ٿاٻڙندو هوس. اڪثر ائين ٿيندو آهي ته جي اسان وٽ ڪي هوندو آهي، ته انهيءَ ڪري سست ۽ غافل ٿيندا آهيون، ۽ جي نه هوندو آهي، ته انهيءَ ڪري نيٺ فائدو پهچندو آهي. او پيارا پٽ شمسون، ناحق تنهنجي ندوري پيءُ ڪاوڙ مان تو سان ايترو ظلم ڪيو! مَنَ ڪڏهن خدا اهو به ڏينهن ڪري، جو توکي پنهنجا هٿ لايان - تڏهن چاٽندس ته مون کي وري اکيون مليون!
پير مرد: ڪو ماڻهو ٿو ڏسجي ... ڪير آهين؟
شمسون: (آهستي، پنهنجي منهن) خدا جي قدرت، پلا ڪير چوندو ته مون جهڙو ڏکي پيو دنيا ۾ ڪونهي - هاڻ ته آءُ اڳي کان به وڌيڪ ڏکي آهيان!
پير مرد: ويچارو چريو ملنگ فقير آهي.
شمسون: (پنهنجي منهن) شايد آءٌ هن کان به وڌيڪ خراب حال ڪي وجي پهچان: جنهن کي اسين سڀ کان خراب حال سڏيون ٿا، سو ائين ناهي، سمجهڻ گهرجي ته دنيا ۾ انهيءَ کان به وڌيڪ پيو ڪو خراب حال آهي.
پير مرد: اي، ڪيڏي ٿو وڃين؟
روبيل: اهو ڪو پنڻو فقير آهي ڪيئن؟
پير مرد: پنڻو فقير به آهي، ۽ چريو به آهي.
روبيل: انهيءَ کي ضرور ٿوري سمجهه هوندي، نه ته جيڪر پني ڪين. راتوڪي طوفان ۾ مون اهڙو هڪڙو ماڻهو ڏٺو هو، جنهن کي ڏسي مون کي خيال آيو ته انسان هڪڙي ڪنئين کان بهتر حال ۾ ناهي. اوڏيءَ مهل، مون کي پنهنجو پٽ ياد پيو! انهيءَ هوندي به، منهنجي دل اجا هن سان پريي ڪين هئي. پر انهيءَ کان پوءِ هن بابت مون گهڻيون ڳالهيون ٻڌيون آهن. زماني جي هٿ ۾ اسين به اهڙا آهيون، جهڙيون مکيون ٻارن جي هٿ ۾: اهو اسان کي چرچي ۾ ماري رکي ٿو.
شمسون: (پنهنجي منهن) ائين ڪيئن هوندو! سچي پچي ڏک ۾ چرچا ڪرڻ ڪو چڱو ڪم آهي ڇا؟ انهيءَ مان جهڙو پاڻ کي خراب ڪبو، تهڙو ٻين کي: بهتر آهي ته هيءُ ڪوڙو ڏيک ڇڏي ڏيان. (وڏي سڏ) سائين، ڀلي آيو!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

روبيل: اهو نانگو فقير آهي ڪيئن؟

پير مرد: هائو. اُهو آهي.

روبيل: تڏهن هاڻ توکي موڪل آهي. پر جي قديم نمڪ حلاليءَ ڪري اسان سان گڏجي هلڻ لاءِ تنهنجي مرضي هجي، تہ پوءِ شاهي بندر واريءَ سڙڪ تي، هتان ميل ہن پنڌ تي، اچي اسان کي گڏجئين. آءٌ هن نانگي فقير ڪي منت ڪري پاڻ سان وٺي ٿو وڃان. تون اچين، تہ هن ويچاري لاءِ ڪو پراڻو سراٽو ڪپڙو ڪنيو اچجئين.

پير مرد: سائين، هي ويچارو تہ ديوانو آهي، ڪيئن توکي وٺي هلندو؟

روبيل: بابا. اهو هن زماني جو رنگ آهي تہ چريا انڌن کي وٺي رستي لائين، جيئن آءٌ چوائين ٿو تيئن، يا جيئن توکي وڻي تيئن ڪر. پر بہ في الحال هتان هليو وڃ.

پيرمرد: آءٌ هن جي لاءِ چڱا خاصا ڪپڙا کنيو ٿو اچان. پوءِ جيڪي ٿئي سو ڀلي ٿئي. (نڪري وڃي ٿو.)

روبيل: اڙي نانگا فقير!

شمسون: ويچارو ملنگ سيءَ ٿو مري ....! (منهن پاسي ڪري) هن کان پوءِ آءٌ ڍونگ ڪري نٿو سگهان!

روبيل : اوري آ، بابا.

شمسون: (منهن پاسي ڪري) پر، لاچار. اجا بہ ظاهر ٿيڻ نہ گهرجي. توبهہ. ويچاري جي اکين مان رت پيو نڪري!

روبيل: اي، خبر اٿئي تہ شاهي بندر ڏي ڪهڙو رستو ٿو وڃي؟

شمسون: رستي جي خبر آهي، پر پيچري جي بہ آهي. ويچاري ملنگ جو ڍپ کان هوش ٿي خطا ٿي ويو آهي. تون چڱو ماڻهو ٿو ڏسجين، خدا شل توکي شيطان کان بچائي وٺي: ويچاري ملنگ ۾ سچا پنج جـِن اچي جاءِ وٺي ويٺا آهن، خدا شل توکي انهن کان رکي وٺي!

روبيل: (هن کي مهرن جي ٿيلهي ڏئي ٿو) هان، هيءَ تنهنجي خرچي آهي. توکي زماني جي ڏکن ۽ دنيا جي مصيبتن، اُتلائي پٽلائي، ڏاڍو ڪيو آهي. جڏهن آءٌ پنهنجو ڏک ڏسان ٿو، تڏهن چوان ٿو تہ تون ڏاڍو سکي آهين. يا

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com   Scanned with CamScanner

خدا، جيئن تنهنجي مرضي تيئن پلي پيو ڪري: پيٽ پريل ۽ مٺي ڦريل دولتمند ماڻهو، جنو دولت کي تنهنجي بخشش نٿو سمجهي، پر پنهنجي ڪمائي ٿو ڄاڻي، تنهن کي جلد ڏکي ڪر تہ پلي تنهنجيءَ سگهہ جي خبر پويس، انهيءَ ڪري ڪويہ پاڻ وٽ گهرج کان واڌو شيءِ ڪونہ رکندو، ۽ سيڪنهن کي گهرج آهر پوري شيءِ ملي ويندي. پلا تو شاهي بندر اڳي ڏٺو آهي؟

شمسون: هائو، سائين.

روبيل: اُتي هڪڙي اُپ - ڪپري تَڪري آهي، جا سمنڊ جي مٿان نمي بيٺي آهي - پلاٽي ڪري، تون انهيءَ جي چوٽيءَ تي مون کي هلي ڇڏ. انهيءَ محنت جي ڪري، آءٌ توکي هڪڙي قيمتي شيءِ اُجوري ۾ ڏيندس. انهيءَ هنڌ کان پَر تي، توکي ساڻ هلڻ جي تڪليف نہ ڏيندس.

شمسون: چڱو، سائين، پنهنجي ٻانهن ڏي تہ ويچارو ملنگ توکي وٺي هلي.

(شمسون، روبيل کي ٻانهن کان وٺي، آهستي هلي ٿو. ٻئي، واري سان، راڳ ڳائيندا نڪري وڃن ٿا - ٿل ڳڌ ڳائين ٿا، ۽ مصرع واري سان.)

[1]اسان تي ڪر ڪرم ڪلتار!
حال اسان جو توکي معلوم، خاوند خلقڻهار!
ڏنو سين ڪونہ ڪو هت سک، ڏکن ڪيو حيران،
الم غم ۾ اسين پياسين، پيو خوش جڳ جهان-
لکئي تا آهي ڪيو لاچار........
رلي ٿيا آهيون اسين گمراهہ، لَڪين ڪياسين گناهہ،
رکون ٿا آسرو تنهنجو، اسان کي ڏي تون پناهہ -
سجهي ٿي ڪانہ ڪا ٻي آڌار .....
زمانو بيوفا آهي، وجهي وراڪا ونگ،
ڪڏهن کهڙا ۽ ڪڏهن کهڙا، سوين ڏيکاري رنگ-
عجب تنهنجا آهن اسرار ....

(نڪري وڃن ٿا.)

---

[1] راڳ "آساوري".
طرز: "ڪرون ڪيا تجهڪو، اي بادِ بهار".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پردو پيو

جلجال جي بادشاهه منسا جي محلات جي اڱڻ پڌر

(راڻي ملڪا ۽ شمعون هڪڙي پاسي کان اچن ٿا. ۽ سامهون شمشاد ملين ٿو.)

ملڪا: اچي خير سان پهتاسين. پر حيرت جي ڳالهه آهي ته منهنجو ڏرڙو گهر - ڏٺي اسان کي رستي تي ڪونه گڏيو! (شمشاد کي) اي، تنهنجو بادشاهه ڪٿي آهي؟

شمشاد: حضور، اندر محلات ۾ آهي، پر سندس حالت ئي ڦري ويئي آهي! مون ٻڌايومانس ته لشڪر اچي لٿو آهي — اها خبر ٻڌي، مُرڪي ڏنائين اوهان جي اچڻ جو به ٻڌايو مانس، تنهن تي چيائين ته "اها خبر هن کان به بچڙي"! امير روبيل جي دغابازيءَ ۽ سندس پٽ جي وفاداريءَ جي خبر جڏهن ڏنيمانس، تڏهن مون کي چڙي چيائين ته "بيوقوف، تون اُبتڙ ڳالهه تو ڪرين"! جنهن ڳالهه تان کيس ڏاڍي ڪاوڙ وجڻ گهرجي، سان هن کي وڻي ٿي، ۽ جنهن تان کيس خوش ٿيڻ گهرجي، سا نٿي وڻيس.

ملڪا: (شمعون کي) تڏهن توکي اڳي وجڻ نه گهرجي. هُن جو ڊپ ڪان ساهه ئي سڪي ويو آهي، تنهنڪري ڪابه مرداني همت ڏيکاري نٿو سگهي. اهڙي بيعزتيءَ جي ڳالهه دل ۾ ئي نه ڪندو، جنهن لاءِ کيس بدلو وٺڻ ضرور ٿيندو. رستي تي پاڻ جيڪي آسون اُميدون ظاهر ڪيون هيون، سي شل جلد پوريون ٿين! امير شمعون، تون موٽي منهنجي پيٽيوبي ڏي وڃ، وڃي سندس لشڪر جي پرتي ڪر، ۽ سندس طرفان جنگ جي تياري ڪر. آءٌ گهر وڃي ٿي پنهنجي مڙس سان هٿيار مٽايان ستايان - سندس سپر ترار آءٌ ٿي ڪٽان، ۽ ڪتڻ جو اٽڻ کيس ٿي ڏيان! هي معتبر ۽ ايماندار نوڪر پنهنجي وچ ۾ پيغام آڻيندو نيندو. اميد آهي ته جيڪڏهن تون پنهنجي ڪوشش ڪندين ۽ همت نه هارينديـن، ته سگهو ئي مون وٽان توکي محبت جو پيغام پهچندو. هان، هي وٺ - منهنجي نشاني اٿئي، سا ڍڪج - وڏيڪ نه ڪُڇج (مُنڊي لاهي ڏئيس ٿي)... هاڻ ڪنڌ نئڙاءِ (چمي ڏئيس ٿي)... هن پيار جي نشانيءَ مان تنهنجي همت ۽ طمع واڌو ٿينـدي - انهيءَ تي وجي ويچار ڪر. هاڻ خدا حافظ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمعون: آءُ مرڻ گهڙيءَ تائين تنهنجو غلام رهندس.

ملڪا: شمعون، تون مون کي ساهه کان پيارو آهين.

(شمعون نڪري وڃي ٿو.) خدا جي قدرت آهي، ماڻهو ماڻهوءَ جي وچ ۾ فرق ته ڏسو! زال جي واسطي اهو ماڻهو مڙس ڪرڻ جي لائق آهي، جيڪو هاڻي منهنجو مڙس آهي، سو ته رڳو مڇو آهي، منهنجيءَ ٻانهن جو لائق ئي ناهي!

شمشاد: حضور، اجهو بادشاهه ٿو اچي.(نڪري وڃي ٿو. ۽ منسا اچي ٿو.)

ملڪا: ڏاڍي منهنجي آبرو رکي اٿوَ؟

منسا: ملڪا، سچ پڇين ته تنهنجي آبرو اُنهيءَ مٽيءَ جيتري به نه هئڻ گهرجي، جا هوا سان اُڏامي تنهنجي منهن ۾ پوي ٿي! مون کي تنهنجي طبيعت جو گهڻو ڊپ آهي: جو انسان پنهنجي اصل کي ڌڪاري، تنهن کي پوريءَ حد جي اندر روڪي رکڻ ڪو سولو آهي ڇا؟ جا ٽاري پنهنجي ٿڙُ کان ڇڄي ڌار ٿيندي، ۽ پاڻي پيئڻ کان نراس رهندي، يا نيٺ سڙي سُڪي ويندي.

ملڪا: پلا بس ڪريو، ٻڌوسون توهان جو عقل!

منسا: نيڪي ۽ عقل، ڪميني جي نظر ۾ مڙئي ڪمينائي آهي. گندگي رڳو گندن ماڻهن کي پسند ايندي. اوهان ڇا ڪيو آهي- اوهين ڏيون ٿيؤ، يا بلين ۽ شينهن ٿيؤ - اوهان جا ڪهڙا ظلم بيان ڪريان؟ اوهان جو بزرگ پيءُ، ڪهڙو نه مهربان پيرمرد آهي! جيڪر رڇ کي به هن جو حيا پڄجي وڃي، ۽ هن جي اڳيان سر جهڪائي ويهي رهي، اوهين ته انهيءَ کان به پري آهيو - ڪير اوهان کي انسان چوندو؟ اوهان جو هوش ۽ عقل خدا ڪسي ورتو آهي. تنهنجيءَ پيٽ جي گهر واري، ^اهه ڪالاب کي ايتري مَت ڪانه آئي جو ڪٽي اوهان کي اهڙيءَ هلت کان روڪي - هن کي ته ويچاري ٻڍي بادشاهه گهڻو ئي فائدو پهچايو هو. جيڪڏهن خداتعاليٰ ههڙن عظيم گناهن جي سزا ڏيڻ لاءِ آسمان مان آفتون نازل نه ڪندو، ته پوءِ آخر سمنڊ جي مڇين وانگي ماڻهو ماڻهوءَ کي کائڻ ايندو!

ملڪا: رَن جهڙا مڙس، تنهنجي ڪو ٿوپي لاهيندو، ته به توکي ڇڙ نه ايندي، توکي ڪو چماٽون هڻندو، ته به ماٺ ڪري سهي ويندين، توکي پنهنجي عزت، بيعزتيءَ جي وچ ۾ فرق معلوم ٿي نٿو سگهي، توکي ايترو سماءُ به ڪونه ٿيو پئي، ته جي ماڻهو ڪنهن به حرڪت ڪرڻ کان سواءِ موچڙا کائي ماٺ ڪري ويهندا آهن، تن جي حال تي جاهل ماڻهن کي به ارمان ٿيندو آهي:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

آرميه جو بادشاهه پنهنجا جهنڊا کڻي لشڪر وٺي اچي اسان جي سانت واري ملڪ ۾ نڪتو آهي، ۽ هن جا بهادر وڙهڻ لاءِ ڏوري تي هٺ هٺي ميدان ۾ بيٺا آهن، ۽ تون آهين سو ماٺ ڪريو گهر ۾ ويٺو اجايون ٻوليون ڪرين، ۽ چوين ته "هاءِ زي، چو هيئن ٿي پيو!"

منسا: ڪي هوش ڌار، شيطان رن! جـِـن ڀوت ۾ ناشائستگي اهڙي بري نٿي لڳي، جهڙي زال ماڻهوءَ ۾.

ملڪا: رڳو اجايون بيعقليءَ جون ڳالهيون پيو ڪرين.

منسا: تون بيحيا، بيشرم، جو پنهنجو پاڻ کي خراب ۽ بدنام ٿي ڪرين. جو پنهنجو ذاتي سياءُ تي بدلاب-ين: جي آءٌ پاڻ کي پلڻ مناسب نه سمجهان، ۽ رت جي جوش ۽ ڪاوڙ کان پنهنجن هٿن کي ڪٽي موڪل ڏيان، ته جيڪو تنهنجي هڏي هڏي جدا ڪري ڇڏيان، ۽ تنهنجو ماس، ڦاڙي، ٽڪر ٽڪر ڪري، اُڇلائي ڇڏيان! تون برابر اندر ۾ شيطان آهين، ليڪن زال جي شڪل اٿئي، تنهنڪري توکان ٽريو تو وڃجي، نه ته جهڙيءَ جٺ جي لائق آهين اُهڙي ڪجئي!

ملڪا: هاڻ جهل پنهنجيءَ بهادريءَ کي، تنهنجي مڙسي ڏٺيسين!

(اتي هڪڙو قاصد لنگهي اچي ٿو.)

منسا: ڇا خبر آهي؟

قاصد: حضور، جيشان جو بادشاهه مري ويو آهي. هن امير روبيل جي ڪاوڙ ۾ هڪڙي اک ڪڍي هئي، ۽ ٻي ڪڍڻ تي هوس، ته سندس نوڪر وچ ۾ پئي هٽي ماري رکيس.

منسا: روبيل جون اکيون ڪڍيائين!

قاصد: اُهو نوڪر هو به بادشاهه جو گهر جو پاليل، پر هن کي ڪو انهيءَ ظلم جهڙي ڪم تي دل ۾ جوش اچي پيو، ۽ هن بيگناهه امير تي قياس پئجي ويو، تنهن پنهنجي ترار پنهنجي ڌڻيءَ ڏي ڪري، هن کي انهيءَ ڪم کان روڪيو، تنهن تي بادشاهه کي چڙ آئي، ۽ نوڪر تي ڪاهي آيو، هڪٻئي کي ڌڪ هنيائون، نوڪر کي ته اُتي جو اتي ماري رکيائين، پر بادشاهه کي ڪو ڪاري زخم لڳي ويو، جنهن جي وڳهي پاڻ به پوءِ ڪين بچيو.

منسا: هن مان ظاهر آهي ته جيڪي گناهه اسين هتي ڪريون ٿا، تن جي انصاف ڪرڻ ۽ ترت سزا ڏيڻ وارا مٿي ويٺا آهن! پر ويچاري روبيل جو ڏاڍو ارمان آهي.... نيٺ ٻي به اک وڃايائين؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

قاصد: ھئي، ھئي، سائين. (ملڪا کي) حضور، ھي خط اوھان جيءَ پيٺ راڻيءَ صاحبہ جو آھي، ان جو جلد جواب ڏيڻو آھي. (خط ڏئي ٿو.)

ملڪا: (پنھنجي منھن) ھڪڙيءَ ڪري تہ اھو جيڪي ٿيو سو چڱو نہ ٿيو، جو زلفا بہ ھينئر رنڙ آھي، منھنجو پيارو شمعون بہ ساٿس گڏ آھي - شل انھيءَ مان ڪا خرابي نہ ٿئي جو ھو پاڻ ۾ نھي وڃن، ۽ جيڪا خيالي ماڙي مون بنائي آھي، سا منھنجي ئي مٿان وري ڊھي پوي، ۽ ان مان مون کي خواري حاصل ٿئي، ٻيءَ ڪري تہ اھا خبر بد نہ چئبي. پر... خير، وڃي خط پڙھي جواب لکان. (نڪري وڃي ٿي.)

منسا: جڏھن روبيل جون اکيون کڍيائون، تڏھن سندس پٽ شمعون ڪٿي ھو؟

قاصد: سائين، اھو راڻي صاحبہ سان ھيڏي گڏجي آيو ٿي.

منسا: ھو ھتي ڪونہ آيو، مون تہ ڪونہ ڏٺو مانس.

قاصد: حضور، آيو ھو، پر موٽي ويو، مون کي موٽندي رستي ۾ گڏيو ھو.

منسا: ھن کي انھيءَ ظلم جي خبر آھي؟

قاصد: ھائو، حضور، ٻيءَ کي چغلي ھٽي جھلايو ٿي انھيءَ - پوءِ بہ چاٽي ٻجھي گھر ڇڏي نڪتو، تہ پلي سندس پريٽ پٽس سان اھا جٽ ٿئي.

منسا: (پنھنجي منھن) روبيل، توکي آفرين آھي! جيسين مون ۾ ساھ آھي، تيسين آءٌ تنھنجو شڪرگذار رھندس، جو تو بادشاھ کي سچي محبت ڏيکاري ... آءٌ ضرور تنھنجي دشمن کان تنھنجو وير وٺنداس! (قاصد کي) ابا، تون مون سان آ، ھلي مون کي ٻي خبر چار ڏي، جيڪا ھجئي.

(نڪري وڃن ٿا.)

پردو ٽيون

آرميہ جي بادشاھ جي لشڪر گاھ، "شاھي بندر" جي ويجھو

(زابلون ۽ ھڪڙو نوڪر اچن ٿا.)

زابلون: توکي خبر آھي تہ ڇو آرميہ جو بادشاھ اوچتو موٽي ويو؟

نوڪر: شايد پنھنجي ملڪ ۾ ڪو ضروري ڪر اٿپورو ڇڏي آيو ھو، جنھن جي يادگيري اچڻ کان پوءِ پيس. انھيءَ مان معلوم ٿئي ٿو تہ سندس ملڪ کي البت ڪنھن قسم جو خوف آھي، ۽ اتي سندس حاضر رھڻ اھڙو ضروري ھو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

زابلون: پنهنجي پاران ڪنهن کي هتي سرڪردو ڪري ڇڏي ويو آهي؟

نوڪر: ارميہ جي سپهہ سالار "شموئيل" کي.

زابلون: تو جيڪو خط راڻيءَ کي ڏنو، سو پڙهي ڪو ارمان ٿيس؟

نوڪر: هائو، سائين، خط وٺي، منهنجي روبرو پڙهيائين، ۽ پڙهندي، ڳلن تي ڳوڙها پئي وهايائين. دل ۾ ڏاڍو جوش هوس، پر ڏسڻ ۾ ٿي آيو تہ هوءَ نفس ماريو پاڻ کي روڪيو بيٺي هئي.

زابلون: تڏهن خط جو مٿس اثر ٿيو هو.

نوڪر: ڪاوڙ ڏيارڻ جهڙو نہ، پر غم ۽ صبر سندس دل ۾ پئي ٽڪريا تہ ڪير منجهانئن زور پوي: جيئن نہ مينهن وسندي اُس ۽ جُهڙ گڏ پيا نڪرندا آهن، ٿيئن هن بہ پئي کليو ۽ رنو — اجا چپن سان مرڪي پئي، تہ مٿان اکين مان ڳوڙها موتين وانگي ڪريو ٿي پيس: مطلب تہ جي سپڪنهن کي اهڙي لياقت هجي، تہ غم جهڙي عجيب ۽ وٽندڙ شيءِ دنيا ۾ ٻي ڪانہ هجي.

زابلون: هن توکان ڪو زباني سوال تہ ڪونہ پڇيو؟

- نوڪر: ڪجهہ بہ نہ. هڪڙو يا بہ ڀيرا هن ٿڌو ساهہ کڻي "بابا، بابا" ڪيو - ڄڻ تہ دل ۾ پيءُ جو ڏاڍو درد هوس، پوءِ ڏاڍيان چوڻ لڳي تہ "اديون، ڀينرون، - بيشرم زالون! .. زابلون! .... بابو! ڇا، طوفان ۾؟ ... اونداهيءَ رات جو؟ ڄڻ تہ رحم دنيا ۾ هوئي ڪين!" ائين چئي، پوءِ اچي اُڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳي، تنهن کان پوءِ وڃي اڪيليءَ ڪوٺيءَ ۾ ويهي ڏک ڪرڻ لڳي.

زابلون: هي سڀ قسمت جو ڪم آهي. اسان جي حالت سڄي آسمان جي گردش تي منحصر آهي، نہ تہ ساڳيءَ پيءُ - ماءُ مان ٻن طبيعتن جا ٻار ڪيئن پيدا ٿين - هڪڙو صالح ۽ ٻيو ناصالح. انهيءَ کان پوءِ تہ تو وري ساڻس ڪونہ ڳالهايو؟

نوڪر: نہ.

زابلون: بادشاهہ جي موٽڻ کان اڳي مليو هُئينس يا پوءِ؟

نوڪر: پوءِ؟

زابلون: بس، اُهو ويچارو درد وارو ٻيو بادشاهہ هاڻي هن شهر ۾ آهي. جڏهن ڪڏهن اک ٿي پٽجيس ۽ هوش ۾ ٿو اچي، تڏهن جيڪي هتي هلي چلي ٿو تنهن جي خبر پويس ٿي، پر اجا بہ پنهنجي ڌيءَ 'صوفيا' جو منهن ڏسڻ نٿو گهري.

نوڪر: سو ڇو، سائين؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

زابلون: بس، ويچاري کي شرم ماري ٿو. سُجهيس ٿو تہ مون ناحق ڪري هن کي پٽ پاراتي سان ڌارين ۾ هڪالي ڪڍيو، ۽ جيڪا ملڪيت سندس حق هئي، سا پنهنجين بيرحم ڌيئن کي ڏيئي ڇڏي ڪيم. اهي ڳالهيون اندر ۾ چڪ ٿيون وجهنس، تنهن جي لڄ ۽ شرم ڪان صوفيا کي ويجهو ئي نٿو وڃي.

نوڪر: افسوس آهي ويچاري جي حال تي!

زابلون: جيشان ۽ جلجال جي بادشاهن جي لشڪرن جو تہ ڪو ذڪر ڪونہ ٻڌءِ؟

نوڪر: مون ٻڌو آهي، هو برابر لشڪر وٺي نڪتا آهن.

زابلون: چڱو، هاڻ آءٌ توکي بادشاهه ايليا وٽ وٺيو ٿو هلان، ۽ توکي اتي ٿو ڇڏيان تہ پلي سندس خدمت ۾ رهين. ڪنهن ضروري سبب ڪري اڃا ٿورو وقت آءٌ لڪ ڇپ ۾ گذاريندس. جڏهن آءٌ پاڻ کي ظاهر ڪندس، تڏهن مون کي هن مدد ڏيڻ جي ڪري تون گهڻو خوش ٿيندين. شابس، هاڻي مون سان هل.

پردو چوٿون

ساڳي لشڪر گاهه. هڪڙو تنبو

(راڻي صوفيا، هڪڙو طبيب ۽ ڪي سپاهي اچن ٿا.)

صوفيا: هاءِ هاءِ، اهو برابر بابو هو. جيڪو اڳهڙو اسان کي گڏيو هو! مون کي بلڪل سڃاڻپ ۾ نہ آيو: هو مستن وانگي پئي ڳجيو. ڪڏهن تہ وري رڙيون ڪري راڳ پئي ڳايائين. جهنگلي گاهن ۽ گلن جا هار ناهي ڪٺي مٿي کي ٻڌا هئائين! (سپاهين کي) سئو کن سپاهي پکڙي پون، ۽ جهنگن ۽ پوکن مان ڳولي ڦولي هن کي مون وٽ وٺي اچن. (هڪڙو عملدار نڪري وڃي ٿو) انسان جو عقل ڇا ڪري سگهندو، ۽ ڪيئن هن جو هوش وري جاءِ ايندو؟... جيڪو هن کي چڱائي چڱو ڀلو ڪندو، انهيءَ کي آءٌ پنهنجو سڀ مال ملڪيت ڏينديس!

طبيب: راڻي صاحبہ، اوهين اُلڪو نہ ڪريو. مون کي ان جو علاج سُجهي ٿو: ننڊ ۽ آرام سڀ مرض کي دفع ڪندڙ آهي، ۽ بادشاهه کي اُن جي تمام گهٽي گهرج آهي. گهڻيون ئي دوائون آهن، جن جي ڏيڻ سان ننڊ اچي سگهجي ٿي، ۽ انهيءَ ڪري جسمي درد لهي وڃي ٿو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

صوفيا: (روئي) خدا ڪري تہ منهنجي نصيبن ۾ ڪي اهڙيون ڀوتيون پيون دوائون هٿ لڳي وڃن. جن جي اثر ڪان منهنجو غريب پيءُ چڱو ڀلو ٿي پوي! (سپاهين ڪي) وڃو، وڃو، ڳوليوس. سگهو هٿ ڪري وٺي اچوس - متان چريائيءَ ۾ چڙ ۾ ڪو اهڙو ڪم ڪري ويهي، جنهنڪري سندس جان کي جوکو پهچي!

(اتي هڪڙو قاصد لنگهي اچي ٿو.)

قاصد: حضور، خبر پهتي آهي تہ جيشان ۽ جلجال جي بادشاهن جو لشڪر ڪاهي ٿو هيڏي اچي.

صوفيا: اسان کي اڳي ئي خبر آهي. اسان جو لشڪر هنن جي لاءِ تيار آهي، ۽ واٽ پيو نهاري. او پيارا بابا، هي تنهنجو ئي ڪم آهي، جنهن لاءِ آءٌ هيترا مٽا ٿي هٿان. آرميہ جي ساري بادشاهت، مون سان همدردي ڪري، اچي مون کي مدد ڏيڻ ۾ شامل ٿي آهي. اسين ڪنهن ملڪ جي طمع تي هيءُ جنگ نٿا ڪريون. پر پنهنجي بزرگ پيءُ جي محبت ڪان، ۽ هن جي حقرسي ڪرڻ لاءِ هٿيار ڪنيا اٿئون. خدا ڪندو تہ سگهو ئي سندس خبر پوندي، ۽ ڪيس آءٌ اکين سان ڏسنديس!

(سڀ نڪري وڃن ٿا).

پردو پنجون

امير روبيل جي محلات جو هڪ ڪمرو

(راڻي زلفا ۽ شمشاد اچن ٿا.)

زلفا: پر منهنجي پيٽيوپي، شاهہ منسا. جو لشڪر سنيري نڪتو آهي ياڻہ؟

شمشاد: هائو، نڪتو آهي.

زلفا: پاڻ پنهنجي سر لشڪر سان آهي؟

شمشاد: آهي، پر لاچار ۽ پڳل دل سان. سندس راڻي، اوهان جي ڀيڻ، وڏيڪ مرداني ۽ بهادر آهي.

زلفا: امير شمعون ڪي تنهنجي بادشاهہ سان گهر ۾ ڳالهايو ٻولهايو هو؟

شمشاد: نہ، حضور.

زلفا: اَديءَ هي خط جو توکي سندس لاءِ ڏنو آهي، سو ڇا بابت آهي؟

شمشاد: مون کي خبر نہ آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

زلفا: هن کي هتان تمام ضروري ڪم لاءِ مقرر ڪري موڪليو اٿئون. اها وڏي غفلت ڪئي اٿن جو روبيل جون اکيون کڻايئي. هن کي جيئرو ڇڏي ڏنو اٿن: جتي وڃي ٿو، اُتي ماڻهن کي چوري اسان جي برخلاف ڪري ٿو. آءٌ پانيان ٿي تہ شمعون انهيءَ پنهنجي ڪمبخت پيءُ کي عذاب کان ڇڏائڻ جي لاءِ پورو ڪرڻ ويو آهي - ۽ پريان دشمن جي لشڪر جي سڌ سماءُ بہ لهيو ايندو.

شمشاد: تڏهن آءٌ تہ وڃي پهچانس، ۽ خط ڏيانس.

زلفا: اسان جو لشڪر سپاٽي هتان نڪرڻو آهي، تون اسان سان رهي پوءِ گڏيو هلجئين، جو هينئر رستن تان هلڻ ۾ خوف آهي.

شمشاد: حضور، آءٌ ائين ڪين ڪندس، منهنجي ڏياڻيءَ هن بابت مون کي تمام گهڻو تاڪيد ڪيو هو.

زلفا: پر شمعون ڏي خط لکڻ جو ڪيس ڪهڙو ضرور پيو هو - تون مون کي وات سان ٻڌائي نٿو سگهين؟ ڪا ڳالهہ مڙئي هوندي... خبر نہ آهي ڇا هوندو؟ ڏس، جي تون مون کي خط پڙهڻ ڏيندين، تہ آءٌ توکي ڏاڍو خوش ڪنديس!

شمشاد: حضور، ائين ڪو نهي ٿو؟

زلفا: مون کي خبر آهي تہ تنهنجيءَ ڏياڻيءَ جي پنهنجي مڙس سان دل ڪانهي - انهيءَ جي مون کي پڪ آهي. گذر ٿي پيري جڏهن هوءَ هتي هئي، تڏهن شمعون کي اکيون پيئي پچندي هئي، ۽ اشارا پئي ڏيندي هئي. آءٌ سمجهان ٿي تہ تون سندس حال پائي آهين.

شمشاد: آءٌ، حضور؟...

زلفا: مون کي سچي خبر آهي، پڪ اٿم تہ تون حال پائي آهينس، تنهنڪري آءٌ پنهنجو حال بہ توکي ٻڌائي ٿي ڇڏيان. منهنجو مڙس مري ويو آهي، مون ۽ شمعون پاڻ ۾ ڳالهيون ٻوليون ڪري ٺهراءُ ڪري ڇڏيو آهي، هو تنهنجي ڏياڻيءَ کان منهنجي ٻانهن جو وڌيڪ لائق آهي - انهيءَ مان توکي سڀ ڪجهہ معلوم ٿي سگهندو. جي شمعون توکي گڏجي، تہ پلائي ڪري اهو سچو حال ڏجئينس، ۽ جڏهن پنهنجي ڏياڻيءَ کي اِها ساڳي خبر ٻڌائين، تڏهن سمجهائجينس تہ ڪو عقل ڏار، رڳو اجايا ڪم نہ ڪر. هاڻ توکي موڪل آهي، پلي آئين. جي ڪٿي هُن انڌي بي ايمان جو ڏسُ پوئي، تہ متان ڇڏينس - جيڪو هن کي ڪپائيندو، انهيءَ کي انعام ملندو!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمشاد: مون کي پلي ڪتي ملي، تہ پوءِ پاڻيهي خبر پوندي تہ آءٌ ڪهڙي طرف جو ماڻهو آهيان.

زلفا: شاباس، هاڻ خدا کي پرتين.

(نڪري وڃن ٿا)

پردو ڇهون

شاهي بندر جي ويجهو ڪيٽيون

(شمسون، ڪڙمين جي ويس ۾، روبيل کي وٺيو اچي.)

ٻئي گڏ ۽ واري سان ڳائيندا اچن:

(1) ڪانہ وفائي دنيا ڪنهن سان ڪري - ڪانہ...

هي، وو، سمجهہ ديوانا، مگ مستانا، پير جوانا،

دوست بيگانا،

سڀئي سمانا، تين روانا - ڪانہ وفائي...

ڪڙا تياسين، ڇاڻ تہ وياسين، محل ۽ ماڙيون هتي ڇڏي،

اُتي هلياسين، ڇاڻ وياسين، هر دم بيٺو اجل سڏي -

ڪانہ وفائي.......

جيڪو ايندو، آخر ويندو، هن دنيا ۾ يار لڏي-

خوش ڪيئن ٿيندو، جيڪو نيندو، پنهنجا گوندر غم گڏي-

ڪانہ وفائي.......

روبيل: ٻچا، ڪڏهن انهيءَ ٽڪريءَ جي چوٽيءَ تي پهچنداسين؟

شمسون: ٽڪريءَ تي تہ چڙهندا هلون - ڏس تہ ڪيئن نہ هڄندا هلون!

روبيل: منهنجن پيرن کي تہ زمين مٿئين پئي لڳي!

شمسون: ڇئين چا ٿو، پريا مڙس - اهڙي اُپ - ڪپري آهي، جو هيٺ ڏني پيو خوف ٿئي! سمنڊ جي گوڙ ڪانہ ٿو ٻڌين؟

روبيل: سچي، آءٌ تہ ڪانہ ٿو ٻڌان.

---

(1) راڳ 'پيروي' طرز: "ڪيسي ايڪتائي".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمسون: تڏهن پاڻئجي ٿو تہ اکين جي درد کان تنهنجا بيا حواس بہ ردي ٿي پيا آهن.

روبيل: بابا، ائين هوندو، چا لاءِ جو خود تنهنجو آواز بہ مون کي ڦريل ٿو معلوم ٿئي. تون اڳي کان بهتر ٿو ڳالهائين - جهڙو لفظن ۾، تهڙو معنيٰ ۾.

شمسون: پريا مڙس، تون ڀُلجين ٿو. پوشاڪ کان سواءِ ٻي منهنجي ڪابہ شيءِ بدلي ناهي.

روبيل: آءٌ پاڻيان ٿو تہ هاڻي سياڻپ ۽ سمجهہ جهڙيون ڳالهيون ٿو ڪرين.

شمسون: بس، سائين، اتي بيهہ. اچي انهيءَ هنڌ پهتا آهيون - مار کهڙي نہ اونهي ڪڏ لڳي پيئي آهي - هيٺ نهاريندي ساهہ ئي سُڪيو وڃي، مٿو ئي ڦريو وڃي! وچ تي هوا ۾ جي سرٽيون ۽ ڪانگ پيا اُڏامن، سيّ تـندٽن جيڏا مس تا ڏسجن. هيٺ ٽڪريءَ جي اڌ ڌاري هڪڙو ماڻهو گاهہ پيو ڪري، سو تہ ماڻهوءَ جي مٿي کان وڏو نٿو ڏسجي - توبهہ. اهڙي ڪم ڪندي ڊپ بہ نٿو ٿئيس! هيٺ سمنڊ جي ڪناري تي جي مهاڻا پيا ڊوڙن، سي تہ ڪُئن جيڏا پيا ڏسجن، ۽ هوءَ وڏي ٻيڙي جا لنگر هنيو بيٺي آهي، سا تہ ڊونبڙيءَ جيڏي مس پيئي پاڻجي، ۽ ٻيون ننڍڙيون ٻيڙيون تہ مَٽَ جيڏيون مس پيون ڏسجن، لهرين جي ڪناري وارن پهڻن تي سَٽڪو پيون ڪن، تن جو آواز تہ هيترو مٿي پڌڻ ۾ ئي نٿو اچي: منهنجو تہ مٿو ٿو ڦري، ۽ اکين جي آڏو اونداهہ اچيو وڃي - ڪير ٿو هيٺ ڏسي، تہ متان اُونڌو ٿي ڪري پوي!

روبيل: هاڻ جتي تون بيٺو آهين، اُتي ڪٿي مون کي ويهار.

شمسون: مون کي هٿ ڏي.... هاڻ ٽڪريءَ جي ڪناري کان هڪڙي فوٽ جي اندر بيٺو آهين. مون کي ساري جهان جي بادشاهي ڪٿي ملي، تہ بہ جيڪر هتان ٽپ نہ ڏيان.

روبيل: هاڻ منهنجو هٿ ڇڏي ڏي. هان، آبا، هيءَ ٻي مُهرن جي ٿيلهي اٿئي. (ڏئيس ٿو). انهيءَ ۾ هڪڙو جواهر بہ اٿئي، جو غريب ماڻهوءَ وٽ رهڻ جي لائق آهي. شل خدا انهيءَ کي تو وٽ سدورو ۽ برڪت وارو ڪندو. هاڻ تون مون کان موڪلائي هليو وڃ، جيئن تنهنجي پيرن جو آواز ٻڌان.

شمسون: پريا مڙس، هاڻ خدا کي پرتو آهين، آءٌ وڃان ٿو. (بہ چار قدم زور سان هلي، پوءِ لڪي بيهي ٿو)

روبيل: خدا کي پرتين. (ٿورو ماٺ ڪري) وئين؟

شمسون: (پري کان) هائو، سائين، آءٌ وڃان پيو. خدا حافظ.

روبيل: خدا حافظ

شمسون: (پنهنجي منهن) آءٌ جو هن سان هن ناأميديءَ ۾ هي چرچا ٿو ڪريان، سو رڳو هن جي فائدي ڪاڻ ۽ هن جي غم دور ڪرڻ لاءِ.

روبيل: (ويهي ڳائي ٿو)

مون تي مولا ڪئي مهرباني[1]-
دل ڦري دنيا کان ٿي ديواني.

تيو زماني کان آهيان آءٌ بيزار،
دل ۾ دردي، بدن ۾ آءٌ بيمار،
آئي پيري، ويئي گذري جواني- دل ڦري....

هي وڏو هيئن ڏکن مون کي ماري،
سک سهڻ جي نه دلڙي ٿي ساري،
فڪر ۽ غم ۾ آءٌ ٿيس فاني - دل ڦري.....

ڇو نه تنهن کان ڪريان پاڻ قربان،
۽ پوان آءٌ ڇٽي، لاهيان ارمان،
اُت وڃان جت نه غم جي نشاني - دل ڦري.......

(ٿورو ماٺ ڪري، چوي ٿو)

يا خدا، هاڻ آءٌ هيءَ دنيا ترڪ ٿو ڪريان، هيءَ جان ترڪ ٿو ڪريان - من هنن ڏکن کان ڇٽان! هاڻ آءٌ مرڻ لاءِ تيار آهيان.

(روبيل اُٿي ٽپو ڏئي ٿو، ۽ زمين تي ڪري پوي ٿو.)

شمسون: (پنهنجي منهن) متان، پاڻ کي مارڻ جي شوق ۾، رڳو خيال ڪرڻ سان ئي ساهه نڪري وڃيس! جتي پاڻ ٿو سمجهي، اُتي جيڪڏهن هي هجي ها، ته هيستائين سندس نشان ئي ڪونه هجي ها. (وڏي سڏ آواز مٽائي) اي سائين، بچيو ته آهين، خير ته آهي، جيئرو آهين ڪي مري وئين؟... ٻڌين

[1] راڳ 'آسا' تار 'چنچل'
طرز: "ليليٰ ليلي پڪارون مين بن مر".

ٿو. ڳالهاءِ تہ سهي! (پنهنجي منهن) ڪهڙو شڪ تہ ائين ئي پساهہ پورا ٿي ويس. پر نہ. ساهہ تہ ڪٽي پيو. (وڏي سڏ) اي سائين. پاڻ ڪير آهين؟

روبيل: هليو وڃ. چڏ تہ آءٌ مران!

شمسون: (آواز مٽائي) جيڪڏهن تون ڪنپ يا چاريءَ يا هوا ڪان سواءِ ٻي ڪابہ شيءِ هجين ها. ءِ هيتري پنڌ تان مٽان ڪرين ها. تہ چيهون چيهون ٿي وڃين ها. پر تون تہ ساهہ پيو ڪڍين. بت سالم ٿو ڏسجيئي. رت بہ ڪونہ نڪتو اٿئي. ڳالهائي سگهين ٿو. -چگو ڀلو پيو پائنجين! جنهن اوچائيءَ تان تون ڪريو آهين. سا ڏهہ وڏا ڪوها ڪٽي هڪٻئي سان ڳنڍجن تہ انهن ڪان بہ مٿي آهي: تون تہ ڪو ڏاڍو نصيب وارو آهين. ڪنهن ڪرامت سان بچي پيو آهين... وري بہ ڳالهاءِ تہ سهي!

روبيل: پر آءٌ ڪريو آهيان ياڻہ؟

شمسون:واهہ. هن خوفناڪ ٽڪر جي چوٽيءَ تان ڪريو آهين. اجا ٿو پڇين! ڪنڌ ڀڳي ٿي اُن جي چوٽي ڏسجي. چنڊول پاڻ تہ هيتري پنڌ تان ڏسي نٿو سگهي، پر سندس تيز بولي بہ ٻڌڻ ۾ نٿي اچي - منهن مٿي ڪري، ڏس تہ سهي.

روبيل: هاءِ هاءِ، چا سان ڏسان. مون کي تہ اکيون ئي ڪينهن! ڪمبختيءَ ۾ پاڻ کي پاڻيهي موت رسائڻ جي خوشي بہ حاصل نٿي ٿي سگهي چا؟ انهيءَ مان وري بہ ايترو فائدو تہ هو تہ مظلوم ظالم جي وڏيڪ ظلم ڪان بچي وڃي ٿو. ءِ انهيءَ ڪري مغرور ظالم جي مرادِ پوري نٿي ٿئي.

شمسون: مون کي پنهنجو هٿ ڏي. (ڏيئس ٿو) هاڻ اٿ... ائين... ڪيئن؟ ٿو پائنين - سمجهين ٿو تہ ٽنگن تي آهين؟ واهہ. تون تہ برابر بيهي سگهين ٿو!

روبيل: برابر بيهي سگهان ٿو.

شمسون: هيءُ تہ حيرت جهڙي ڳالهہ آهي. مٿي ٽڪر جي چوٽيءَ تي ڪهڙي شيءِ تو سان هئي. جا پوءِ توکان ڌار ٿي؟

روبيل: هڪڙو ويچارو غريب فقير هو. شمسون: مون جو هتان بيٺي مٿي نهاريو. تہ انهيءَ جون ٻئي اکيون مون کي مشعلن وانگي ٻرنديون پئي ڏسڻ ۾ آيون. چڻ تہ ٻہ چوڏهينءَ جا چنڊ آهن: هزار ڪن تہ نڪ هئس. ورن جو وڪڙن سان ڪيترائي سڱ، ءِ ٻت تي ڪپَ ڪپَ هئس - ضرور ڪو جن هو!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

تنھنکري، پريا مڙس، تون کو ڏاڍو نصيب وارو آهين. تنھنجو طالع زور آهي، ۽ خدا جي توتي خاص مهرباني آهي، جو نہ ٿيڻ جھڙي شيء تنھنجيء حالت ۾ ٿي پيئي آهي، ۽ تون صحيح سلامت بچي ويو آهين!

روبيل: برابر، مون کي ڳالھ دل سان لڳي ٿي. اڄ کان پوء ڪابہ مصيبت منھنجي سر تي آئي، تہ آءٌ صبر ڪري سهندس - پوء پلي تہ وڏي ايتري ٿئي جو مون کي ماري رکي، پر ڪچندس ڪين ۽ هوء شيء جنھن جو تون ذڪر ٿو ڪرين، تنھن کي مون ماڻھو ڪري سمجھيو هو. برابر، ڪنھن ڪنھن مهل شيطان کي سڏ پئي ڪيائين، ۽ جنن پوتن جا نالا پئي ورتائين. هو مون کي انھيء ٽڪريء جي چوٽيء تائين وٺي آيو هو.

شمسون: هاڻ دلجاء ڪر، ۽ خوش ٿيء.... پر هي ڪير ٿو اچي؟ (اتي شاھ ايليا، چرين وانگي هلندو اچي، بت تي پَن ۽ گـُل نڳل اٿس) ڪو چريو ٿو ڏسجي، هوش واري جا تہ اهڙا حال نہ ٿيندا آهن.

بادشاھ: هنن کي ڪال مجال آهي. جو سِڪي هٿڻ جي لاء مون کي هٿ لائي سگهن، - آءٌ بادشاھ خود آهيان!

شمسون: هاء هاء، هن ڏٺي منھنجي ڪمر ٿي ٽُٽي!

بادشاھ: هن ڳالھ ۾ خدا جي قدرت، بندي جي صنعت کان مٿي آهي. هان، هيء پگهار علي الحساب اوهان سپاهين کي ڏجي ٿو. هن کي تہ تير - ڪمان جهلڻ ئي نٿو اچي - جڻ تہ ڪو ٻهراڙيء جو جٽ آهي، جو ڪانگ هڪلڻ بيٺو آهي! پلا ، تير تہ هٿي ڏيکار،... پر ڪو ڊگھو تير هٽجئين، ڪپڙي جي ڳڙيء جيڏو! اوجهو، اوجهو، ڪـُئو ٿو اچي.... چپ، چپ - مانيء جي ٽـُڪڙيء تي ڦاسي پوندو! موڪل آهي ڪنھن کي جو مون سان وڙهي - آءٌ ديو کان بہ ڪين ٽرندس!.... ڪهاڙن وارا سپاهي وٺي اچو! واہ جو تير ڇٽو آهي - او نـڪ نشان تي - نڪ نشان تي!.... خبردار ڪير ٿو اچي؟ ... جواب ڏي!

شمسون: رعيت.

بادشاھ: هليو وڃ.

روبيل: هي آواز تہ آءٌ سڃاڻان ٿو!

بادشاھ: هان، هي ڪير؟... ملڪا!... اڇيء ڏاڙهيء سان! منھنجي ڪيئن نہ ڪتي وانگي خوشامد ڪندا هئا، ۽ چوندا هئا تہ تنھنجي ڏاڙهيء ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڪارن ڪان اڳي اڃا پيا آهن. ڪنهن بہ ڳالهہ ۾ جي آءٌ چوندو هوس "هائو"، تہ هو بہ "هائو" چوندا هئا. ۽ جي آءٌ چوندو هوس "نہ"، تہ هو بہ نہ چوندا هئا - انهيءَ 'هائو' ۽ 'نہ' مان خير ڪونہ ٿيندو. جڏهن هڪڙي پيري مينهن وسيو ۽ آءٌ پڇي پَٽ تي پيس، ۽ ٿڌيءَ هوا ۽ سيءَ جي ڪري منهنجيون ڄاڙيون پٽي ڪڙڪيون، ۽ جڏهن منهنجي چوڻ تي گوڙ بند نٿي ٿي، تڏهن مون هنن کي چڱيءَ طرح سهي ڪيو تہ ڪهڙي پاڻيءَ ۾ آهن - حيف اٿن، اهي ويساهہ رکڻ جهڙا ماڻهو ئي نہ آهن! هو مون کي چوندا هئا تہ 'تون سڀ ڪجهہ آهين.... ڪوڙا، ڪوڙا! آءٌ تہ تَپَ کان جند ڇڏائي نٿو سگهان.

روبيل: ڳالهائڻ جي ڍول مان آءٌ سهي ٿو ڪريان - اهو بادشاهہ تہ نہ آهي؟

بادشاهہ: بيشڪ، بادشاهہ آهي. ڏس، جڏهن ڪنهن ڏي اک کڻي نهاريان ٿو، تڏهن منهنجيءَ حشمت کان انّ جو ساهہ ئي سُڪيو وڃي. چڱو، انهيءَ ماڻهوءَ کي آءٌ جيئندا ڏيان ٿو. هن کي ڇڏي ڏيو. اي، تون ڪهڙي ڏوهہ ۾ جهليو هئين... زنا ڪيو هُئہ؟ توکي موت جي سزا نہ ملندي. پلا، زنا جي لاءِ چو مرڻ گهرجي" نہ نہ. چا لاءِ، جو روبيل جو حرامي پٽ منهنجين ڌيئن ڪان وڌيڪ پنهنجي پيءُ تي مهربان هو. هوءَ رن ڏس، مُنهن جي مــڻي ۽ اَندر جي ڪاري، منهن مرڪٽو اٿس، باقي اندر جي اشرافت جو ٽيو پلو. ظاهري ڪري توريءَ گهٽيءَ ڳالهہ تي ڇـو ڇـو ڪري ٿي، ۽ عيش عشرت جي نالي ڪان پڇي ٿي، پر حقيقت ڪري ان جي لاءِ جيڪر اٿين ڊوڙي وڃي، جيئن سوئا ڳڌهہ پنهنجي ڦر لاءِ وڃي. چيلهہ ڪان مٿي زالون آهن، باقي هيٺ رڳيون ڳڌهيون ۽ ڪُتيون آهن. ڪمر تائين ملائڪن جي حوالي آهن، هيٺ رڳو شيطان جي بلي آهن. دوزخ بہ اُتي، جهنم بہ اُتي، ظلمات بہ اُتي، باهہ، گرمي، بدبوءِ، بيماري، عذاب - سڀ اتي وڃي گڏ ٿيا آهن.... هاءِ، هاءِ، گهوڙا، گهوڙا!.... ادا پساري، هي پيسا وٺ، ۽ مون کي ڪٿوريءَ جو ذرو ڏي - منهنجو تہ خيال ئي ڪِنو ۽ گندو ٿي پيو آهي!

روبيل: سائين، مون کي پنهنجو هٿ تہ ڏي تہ آءٌ چمان.

بادشاهہ: بيهہ پلا تہ پهرين اُگهانس، انهيءَ مان مرض ۽ موت جي بانس ٿي اچي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

روبيل: ڪھڙو نہ عجيب انسان بگڙي پيو آهي! ھيءُ سارو جھان نيٺ ائين خراب ۽ نابود ٿي ويندو.. سائين، تون مون کي سڃاڻين ٿو؟

بادشاھ: تنھنجون اکيون مون کي برابر دل سان لڳن ٿيون... تون مون تي اکيون پيچين ٿو ڇا؟ برابر، برابر، تون انڌو عشق آهين: موڪل اٿئي، جيڪي مٽا وٺنئي سي هڻ، آءٌ ڪنھن جي بہ محبت ۾ نہ ڦاسندس! ھان، ھي لکيل پروانو اٿئي، وڃي پڙھي ڏس. (ڪاغذ جو ٽڪر ڏئيس ٿو.)

روبيل: سڀ اکر سج جھڙا چٽا ڪٽي هجن، تہ بہ آءٌ اُھي ڏسي ڪين سگھندس.

شمسون: (پنھنجي منھن) مون کي ماڻھن جي افواھ تي اعتبار نٿي آيو تہ ڪو بابي سان ھھڙو ظلم ٿيو آھي، پر اھا ڳالھ بيشڪ سچي آھي، منھنجي تہ دل ٿي جلي.

بادشاھ: پڙھين نٿو؟

روبيل: ڇا سان پڙھان – خالي اکين جي ڪُنڌن سان؟

بادشاھ: مار، اصل ائين؟ – اکيون ڇٽ ۽ ڪيسو خالي! ايترو تہ ضرور ڏسندو ھوندين تہ ھيءُ زمانو ڪيئن ٿو ھلي؟

روبيل: ٻيءَ طرح معلوم ڪري سگھان ٿو.

بادشاھ: اڙي، ديوانو تہ ناھين؟ ماڻھو اکين ڪان سواءِ بہ ڏسي سگھي ٿو تہ زمانو ڪيئن ٿو ھلي. پنھنجن ڪَنن سان ڌيان ڏي، ۽ ڏس تہ ھو حاڪم ھن ويچاري چور تي ڪيئن نہ پيو ڪاوڙيون ڪري! ٻڌين ٿو نہ؟ ھا.... ھاڻ ھنن جون جايون ڪٽي ھڪٻئي سان بدلاءِ – پوءِ خبر ڪانہ پوندي تہ چور ڪھڙو ۽ حاڪم ڪھڙو. تو ڏٺو آھي نہ تہ ڪڙميءَ جو ڪتو فقير تي ڪيئن ڀَوَنڪندو آھي؟

روبيل: ھائو.

بادشاھ: ۽ ويچارو فقير، ڪتي ڪان پڇي جند ڇڏائيندو آھي. حاڪم جي حڪم جو اھڙو مثال ٻيو ڪونھي. ڪتو ڪٽي حاڪم ٿيندو، تہ بہ انھيءَ جو حڪم پيو ھلندو. اي، بيحيا قاضي، تون ڇا لاءِ ناحق ھن رنڊيءَ کي چھبڪ ٿو ھڻين؟ اھي چھبڪ پنھنجن پٺن تي ھڻ، ڇاڪاڻ جو جنھن ڪم جي لاءِ تون ھن کي چھبڪن جي سزا ڏين ٿو، سو ئي ڪم تون پاڻ ھن سان ڪرڻ گھرين ٿو.... لوپي تو نوڳيءَ کي ڦاسيءَ جي سزا ڏئي! ڦاٽلن ڪپڙن ۾ ننڍڙا قصور بہ وڏا گناھ ڏسبا آھن، ريشم ۽ زريءَ جي ڪپڙن ۾ اھي لڪي ويندا آھن، ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

روبيل: ڪھڙو نہ عجيب انسان بگڙي پيو آھي! ھيءَ سارو جھان نيٺ ائين خراب ۽ نابود ٿي ويندو.. سائين، تون مون کي سچائين ٿو؟

بادشاھ: تنھنجون اکيون مون کي برابر دل سان لڳن ٿيون... تون مون تي اکيون پچين ٿو ڇا؟ برابر، برابر، تون انڌو عشق آھين: موڪل اٿئي، جيڪي مٽا وٽنئي سي ھڻ. آءٌ ڪنھن جي بہ محبت ۾ نہ ڦاسندس! ھان، ھي لکيل پروانو اٿئي، وڃي پڙھي ڏس. (ڪاغذ جو ٽڪر ڏئيس ٿو.)

روبيل: سڀ اکر سچ جھڙا چٽا ڪٽي هجن، تہ بہ آءٌ اھي ڏسي ڪين سگھندس.

شمسون: (پنھنجي منھن) مون کي ماڻھن جي افواھ تي اعتبار نٿي آيو تہ ڪو بابي سان ھھڙو ظلم ٿيو آھي، پر اھا ڳالھ بيشڪ سچي آھي. منھنجي تہ دل ٿي جلي.

بادشاھ: پڙھين نٿو؟

روبيل: ڇا سان پڙھان - خالي اکين جي کڏن سان؟

بادشاھ: مار، اصل ائين؟ - اکيون چٽ ۽ کيسو خالي! ايترو تہ ضرور ڏسندو ھوندين تہ ھيءَ زمانو ڪيئن ٿو ھلي؟

روبيل: ٻيءَ طرح معلوم ڪري سگھان ٿو.

بادشاھ: اڙي، ديوانو تہ ناھين؟ ماڻھو اکين کان سواءِ بہ ڏسي سگھي ٿو تہ زمانو ڪيئن ٿو ھلي. پنھنجن ڪنن سان ڌيان ڏي، ۽ ڏس تہ ھو حاڪم ھن ويچاري چور تي ڪيئن نہ پيو ڪاوڙيون ڪري! ٻڌين ٿو نہ؟ ھا.... ھاڻ ھنن جون جايون ڪٽي ھڪٻئي سان بدلاءِ - پوءِ خبر ڪانہ پوندي تہ چور ڪھڙو ۽ حاڪم ڪھڙو. تو ڏٺو آھي نہ تہ ڪڙميءَ جو ڪتو فقير تي ڪيئن ڀونڪندو آھي؟

روبيل: ھائو.

بادشاھ: ۽ ويچارو فقير، ڪتي کان پچي جند ڇڏائيندو آھي. حاڪم جي حڪم جو اھڙو مثال پيو ڪونھي. ڪتو ڪٽي حاڪم ٿيندو، تہ بہ انھيءَ جو حڪم پيو ھلندو. اي، بيحيا قاضي، تون ڇا لاءِ ناحق ھن رنڊيءَ کي چھبڪ ٿو ھڻين؟ اھي چھبڪ پنھنجن پٺن تي ھڻ. ڇاڪاڻ جو جنھن ڪم جي لاءِ تون ھن کي چھبڪن جي سزا ڏين ٿو، سو ئي ڪم تون پاڻ ھن سان ڪرڻ گھرين ٿو.... لوپي ٿو نوڳيءَ کي ڦاسيءَ جي سزا ڏئي! ڦاٽلن ڪپڙن ۾ ننڍڙا قصور بہ وڏا گناھ ڏسبا آھن. ريشم ۽ زريءَ جي ڪپڙن ۾ اھي لڪي ويندا آھن. ۽

Scanned with CamScanner

ڏسبا ئي ناھن. گناھ کي سون جو پردو چاڙھي ڇڏ. پوءِ ويٺو ڏس تہ انصاف جو نيزو ان ۾ لڳندو ئي ڪين - لڳندو تہ ڀڄي پوندو! وري مٿس اگڙين جو پوش ڪٽي وجھ، پوءِ ڏسندين تہ ڪين جھڙي ماڻھوءَ جو ڪک بہ منجھس ٽنگ ڪري لنگھي ويندو... ڪوبہ ڏوھي ڪونھي، ڪوبہ ڪونھي، ڪوبہ ڪونھي - آءٌ ان جو ذمو ٿو کڻان! يار، آءٌ توکي ناٽو ٿو ڏيان. ۽ اھو اھڙي شيءِ آھي، جو فريادي جي چپن تي مھر ھڻي ڇڏيندو. انھيءَ ڪان وجي شيشي جون ڪوڙيون اکيون وڌي وجھ، ۽ ڍونگ ڪري چؤ تہ آءٌ ڏسان ٿو - جيئن نہ ڪي نڪما امير ڪندا آھن، جن کي ملڪ جي ڪابہ خبر ڪانہ ھوندي آھي، تہ بہ چوندا آھن تہ اسان کي سڀ ڪا خبر آھي!... ھاڻ، ھاڻ، ھاڻ، ھاڻ - ڀلا ڇڪي منھنجو جُوتو تہ لاھ - ڇڪ، ڇڪ، زور سان، زور سان .... ھان شاباس!

شمسون: افسوس، جيڪي ڳالھائي ٿو سو معنيٰ وارو بہ آھي، ۽ بي معنيٰ بہ آھي: چريائيءَ جي حالت ۾ عقل جون ڳالھيون پيو ڪري!

بادشاھ: جيڪڏھن توکي منھنجي ڪمبختيءَ تي روئڻو ھجي، تہ تڏھين آءٌ توکي پنھنجون اکيون اُڌاريون ڏيان. آءٌ توکي چڱيءَ طرح سڃاڻان ٿو - تنھنجو نالو 'روبيل' آھي. توکي صبر ڪري سڀ سور سھڻ گھرجن. اسين ھن جھان ۾ روئيندي پيدا ٿيا آھيون، سا توکي خبر آھي. اجا ڀھرين ھن دنيا جي ھوا لڳي ٿي، تہ اسين روئون ۽ رڙون ٿا. ڏس، آءٌ توکي وعظ ٿو ڪريان.....

روبيل: ھاءِ ھاءِ، افسوس، افسوس!

بادشاھ: جڏھن اسين ڄمون ٿا، تڏھن اسان جي روئڻ مان مطلب آھي تہ اسين ھن احمقستان ۾ اچي داخل ٿيا آھيون. (ٽوپي لاھي) ھيءَ ڪھڙي نہ نرم شيءِ آھي!... ھڪڙي ڏاڍي مزي جھڙي رٿ مون کي خيال ۾ آئي آھي: سوارن جي گھوڙن کي ھھڙا نرم نمل ڪٽي ھڻائجن، تہ ڊوڙندي آواز نہ ڪن - پوءِ، آزمودي لاءِ، سوارن جو لشڪر لڪچوريءَ پنھنجن نائين جي گھر وٺي ويندس. جڏھن اوچتو مٿان وڃي پوندوسان، تڏھن - قھ، قھ... زپ، زپ.... مار، مار! (اتي راڻيءَ صوفيا جو نوڪر، ڪي ماڻھو ساڻ وٺي اچي ٿو.)

نوڪر: اجھو، ھتي آھي... مڙي اچو، مڙي اچو! (بادشاھ کي) سائين، اوھان جي پياري نياڻيءَ...(ماڻھو وٺنس ٿا)

Scanned with CamScanner

بادشاهه: ڪين ڇڏيندؤ؟ ڇا. آءٌ قيدي ٿيس ڪيئن؟ آءٌ اڳي ئي قسمت جي هٿ ۾ هڪڙو رانديڪو آهيان - مون کي چڱي طرح هلايو. اوهان کي منهنجي ڇڏائڻ لاءِ چڱي رقم ملندي؟ وڃي ڪي جراح منهنجي لاءِ وٺي اچو - منهنجو مٿو مغز تائين وڍجي پيو آهي!

نوڪر: سائين، اوهان جي لاءِ سڀ ڪجهه ٿا آڻيون.

بادشاهه: ڇا، مون سان ٻيو ڪوبہ همراهه نہ ٿيندو. آءٌ اڪيلو هوندس؟ جي ائين ٿيندو، تہ پوءِ ماڻهوءَ جي اکين مان ايترو پاڻي جاري ٿيندو، جنهن سان باغ جي وڻن کي ريج ڏيئي سگهبو، ۽ ڇٽڪار ڪري مٽي جمائي سگهبي!

نوڪر: غريب نواز، هي ڇا ٿا چئو؟

بادشاهه: آءٌ گهوٽ وانگي عمدن ڪپڙن ۾ مرندس، آءٌ ڪل خوشي ڪندو رهندس... نيٺ آءٌ بادشاهه آهيان! بابا، اها خبر اٿوَ يا نہ؟

نوڪر: بيشڪ، اوهين ست - پيڙهيا بادشاهه آهيو، ۽ اسين اوهان جا تابعدار آهيون.

بادشاهه: تڏهن بچڻ جي ڪا اُميد ڏسجي ٿي. پر، جي بچڻ گهرين تہ ڀڄڻ گهرجيئي... ڀڄ ، ڀڄ ڀڄ! (ڀڄندو نڪري وڃي ٿو، ۽ ماڻهو بہ پٺيانئس نڪري وڃن ٿا.)

نوڪر: جي ڪنهن غريب جو ههڙو حال هجي، تہ بہ جيڪر ضرور مٿس رحم اچي وڃي، پر بادشاهه جو ههڙو حال تہ ڳالهہ ڪرڻ کان ٻاهر آهي. هن جي ٻن ڌيئن مان جيڪا خرابي ۽ زال ذات جي بدنامي پيدا ٿي آهي، تنهن کي دفع ڪرڻ ۽ اُجارڻ لاءِ هن کي اجا بہ هڪڙي ڌيءَ آهي.

شمسون: اَدا، خوش تہ آهين؟

نوڪر: اَدا، خير هجي. ڪو مون ۾ ڪم آهي؟

شمسون: هائو. ڪنهن جنگ جو گرم افواهہ تہ ڪونہ ٿو ٻڌجي؟

نوڪر: ٻڌجي ٿو. بلڪل عام آهي، جنهن کي ڪن هوندا، تنهن اها خبر پڪي ٻڌي هوندي.

شمسون: پلا، اَدا، پلاٽي ڪري ٻڌائجئين تہ هو ٻيو لشڪر ڪيترو ويجهو اچي پهتو آهي.

نوڪر: تمام ويجهو آهي، ۽ ڪاهيندو اچي. گهڙيءَ گهڙيءَ اُن جي اچي ظاهر ٿيڻ جو هتي انتظار آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمسون: ادا مهرباني تنهنجي. بس، مون کي فقط اها خبر پڇڻي هئي.

نوڪر: جيتوڻيڪ راڻي صاحبہ ڪنهن ضروري ڪم سبب هتي رهيل آهي، تہ بہ سندس لشڪر اڳي روانو ٿي ويو آهي.

شمسون: ڀلائي تنهنجي. ڀلي آئين.

(نوڪر نڪري وڃي ٿو.)

روبيل: يا خدا، تون منهنجي حياتي پوري ڪر، ۽ تون منهنجو ساهہ ڪڍ - ائين نہ ڪر جو شيطان جي چونگ تي اجل ڪان اڳي آءٌ پاڻ کي ماري رکان!

شمسون: ڏاڏا، اها چڱي دعا ٿو ڪرين، خدا ڀل پوري ڪندو!

روبيل: هاڻ ابا، تون مون کي ٻڌاءِ تہ تون ڪير آهين؟

شمسون: آءٌ هڪڙو تمام غريب مسڪين آهيان. قسمت ۾ جيڪي ڏکا لکيل هئا سي ڪائي نهي ويو آهيان، ۽ ڏک سهي سهي هري ويو آهيان. تنهنڪري ٻين جي ڏکن تي مون کي جهٽ ۾ قياس اچيو وڃي، مون کي پنهنجو هٿ ڏي تہ توکي وٺي هلي ڪنهن اُجهي ۾ ڇڏيان.

روبيل: ابا، آءٌ تنهنجو گهڻو شڪرگذار آهيان، خدا ڀل سدائين خوش رکنديءِ!

(اتي شمشاد اندر لنگهي اچي ٿو.)

شمشاد: واهه، مزو ٿيو. اشتهاري گنهگار ڪٽي خدا ڏياريو آهي! پانئجي تو تہ اصل ڪان تنهنجي اِها انڌي سسي مون کي بخت لاڻڻ لاءِ خدا خلقي هئي. انڌا، ڪمبخت، دغاباز، هاڻ تنهنجا ڏينهن اچي پورا ٿيا آهن. سو جلد خدا کي ياد ڪري پنهنجا گناهہ بخشائي وٺ. (ترار ڪڍي) اِجها، ترار نڪتي آهي، جا تنهنجو ڪم پورو ڪندي.

روبيل: (شمسون کي) ابا، ڪيڏي وئين؟ هاڻ واهر جي مهل اٿئي، ڏيکار ڪا مڙسي!

(شمسون، شمشاد سان اُڪي ٿو.)

شمشاد: اي متي ڦريل ڪڙمي، ڇا لاءِ تون هڪڙي اشتهاري ڏوهاريءَ جو پاسو ٿو وٺين؟ پري ٿي، متان جنهن ڪمبختيءَ هن کي ورايو آهي سا توکي بہ اٽي ورائي - ڇڏي ڏي هن جي ٻانهن!

شمسون: آءٌ ڪو اهڙو سولو ڇڏيندوسانس!

شمشاد: اڙي، ڇڏي ڏي، ڪمينا، نہ تہ انهيءَ دم تو قتل ڪريانءِ!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمسون: هل ڙي هل، چئين جا ٿو! اهڙو سولو جي آءٌ مارجڻ جو هجان ها، تہ هن کان اڳي گهڻا ڏينهن قتل ٿي وڃان ها.خبردار، جي هن پرئي مڙس جي ويجهو آيو آهين – جي هٿ لاتو اٿئيس، تہ هن ڏنديءَ سان مغز ڦيهي رکندو سانءِ! پانيو چا اٿئي؟

شمشادي بيهہ تہ سهي...

شمسون: پلا ڏس تماشو! تنهنجيءَ ترار جي مون کي پرواهہ ڪانهي... آءٌ ڏند پيچي وجهندو سانءِ!

(ٻئي وڙهن ٿا. شمسون، شمشاد کي ڪيرائي وجهي ٿو. هن جي ترار کسي ڪهيس ٿو.)

شمشاد: اڙي، مون کي ماري وڌءِ... آءٌ مران ٿو! هاڻ منهنجي مُهرن جي ٿيلهي کڻي قابو ڪر.... ايتري سا پلاٽي ڪجئين، جو منهنجي لاش دفن ڪري ڇڏجئين... مون سان جيڪي خط آهن، سي امير شمعون کي ڏجئين – هو جيشان ۽ جلجال جي لشڪر ۾ هوندءِ. ڳولي هٿ ڪجئينس... هاءِ هاءِ، مون کي اوچتو موت آيو!... آءٌ مران ٿو...(مري وڃي ٿو.)

شمسون: آءٌ توکي سڃاڻان ٿو: نالائق لغور آهين، اصل جو حرامخور آهين، پنهنجي ڏياڻيءَ جو پڙوو ۽ ڏٽيءَ جو چور آهين!

روبيل: هي مري ويو ڪيئن؟

شمسون: ڏاڏا، هاڻ تون ذرو آرام وٺ، ۽ ويهہ تہ آءٌ هن جا کيسا ۽ ڪپڙا ڳوليان. جنهن خط جي ڳالهہ ٿي ڪيائين، سو شايد منهنجي ڪم اچي، ۽ مون کي فائدو پهچائي. (هٿ لائي) ويو تہ برابر مري آهي، پر مون کي ارمان اهو آهي تہ ٻئي ڪنهن جلاد جي هٿان نہ مئو آهي. (خط ڪڍي ٿو) ڪوليانس، ڏسان تہ سهي تہ چا لکيل آهي. پرائو خط پڙهڻ چڱو ناهي، پر لاچار آهي: دشمن جي ڳجهہ معلوم ڪرڻ لاءِ هن جي دل چيرڻ بہ روا آهي، هي تہ ڪاغذ آهي. (خط پڙهي ٿو) — "جيڪي هڪ ٻئي سان انجام ڪيا هئاسين، سي ياد ڪجئين. جي تنهنجو ارادو پڪو هوندو، تہ توکي هن جي ماري ڪپائڻ جا گهڻا وجهہ ملندا. جي هو فتح ڪري موٽي سلامت گهر ايندو، تہ پوءِ چڱي نہ ٿيندي – پوءِ چڻ تہ آءٌ قيدڻ ٿيس، ۽ هن جو بسترو منهنجي لاءِ قيد خانو ٿيو. پلاٽي ڪري، مون کي انهيءَ بند مان ڇڏاءِ، ۽ اُنهيءَ جي بدران تون اُن جي جاءِ والار. بس – تنهنجي پياري ملڪا، جا اُميد رکي ٿي تہ جلد تنهنجي زال ٿيندي".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

توبهه توبهه. زال ذات جي اُندر جو انت ٿي ڪونهي: هيءَ هاڻ پنهنجي اُشراف مڙس تي منصوبو رٿيو اٿس. ۽ اُنهيءَ جي جاءِ تي منهنجي پاءُ شمعون کي رکڻ ٿي گهري! (لاش کي) آءٌ توکي هن واريءَ ۾ هٽي ٿو ڇڏيان، جو تون خوني زنا ڪارن جا خط ٿو آڻين ۽ پيغام ٿو پهچائين. مهل ڏسي، آءٌ پاڻيهي هي خط اُنهيءَ بادشاهه کي ڏيکاريندس، جنهن جي مارڻ جو منصوبو ٺيو آهي. تنهنجي ڪم ۽ تنهنجي موت جو ٻڌي، هو ڏاڍو خوش ٿيندو.

روبيل: بادشاهه ته ڏک ڏسي چريو ٿي پيو آهي، آءٌ ڪو اهڙو نئر ۽ نجس آهيان، جو هيترا عذاب سنا اٿم. ته به مون تي اثر ئي ڪونهي. ۽ هلندو وتان! انهيءَ ڪان ديوانو هجان ها ته چڱو هو، جو پنهنجن ڏکن تي خيال ڪرڻو ته ڪونه پوي ها – هوش پورو ناهي، ته ڏکن جو سماءُ ئي ڪونه ٿو پوي.

شمسون: ڏاڏا، مون کي هٿ ڏي ته هلون. پري ڪان منهنجي ڪن تي جنگ جي نغاري جو آواز پوڻي ٿو. آءٌ ته هلي توکي ڪنهن دوست جي گهر ۾ ويهاريان. (وڃن ٿا.)

پردو ستون

آرميءَ جي لشڪر گاهه ۾ هڪڙو تنبو

(بادشاهه ايليا هنڌ تي ستو پيو آهي. چوڌاري طبيب ۽ نوڪر ويٺا آهن. راڻي صوفيا ۽ زابلون اچن ٿا.)

صوفيا: ايماندار زابلون، ڪيئن آءٌ تنهنجي اشرافت ۽ سچائيءَ جو توکي انعام ڏيئي سگهنديس: سڄي عمر تو سان ڀلائي ۽ احسان ڪريان، ته به تنهنجيءَ ڀلائيءَ ۽ احسان سان مٽ نه پئي سگهندا!

زابلون: حضور، منهنجي لاءِ ايترو بلڪل بس آهي جو اوهين مهرباني ڪري اهڙو اقرار ڪريو ٿا. جيڪي ڳالهيون مون اوهان کي ٻڌايون آهن، سي ذري پرذي سچيون آهن – نڪي گهٽ، نڪي وڌ.

صوفيا: هاڻ وڃي بهتر پوشاڪ ڍڪ. هي تنهنجا ڪپڙا ڏسي، اڳيان نياڳا ڏينهن ٿا ياد پون. تنهنڪري وڃي اِهي لاهي ڇڏ.

زابلون: حضور، مون کي معاف ڪريو. جي آءٌ هاڻي ويس بدلائي پاڻ کي ظاهر ڪندس، ته جيڪو اِرادو دل ۾ رٿيو اٿم، سو پورو نه ٿيندو. منهنجو

Scanned with CamScanner

عرض آهي تہ جيسين مناسب وقت اچي، ۽ آءٌ اُن جي خبر ڏيان، تيسين اوهين ظاهري مون کي نہ سڃاڻو.

صوفيا: تڏهن تنهنجي مرضي. (طبيب کي) بادشاهہ سلامت ڪيئن آهي؟

طبيب: حضور، ننڊ ۾ آهي، چڱو آرام اٿس.

صوفيا: (منهن ۽ هٿ مٿي ڪري) يا خدا، پنهنجي فضل ۽ رحم سان بابي جو هوش جاءِ ڪر، ۽ سندس حواس وري سالم ڪر، تہ هينئر جو هو ننڍڙي ٻار جهڙو ٿي پيو آهي، سو وري اڳي وانگي سمجهہ پريو انسان ٿئي!

طبيب: جي حضور جي مرضي هجي، تہ بادشاهہ سلامت کي جاڳائجي، گهڻيئي ننڊ ڪئي اٿن.

صوفيا: جيئن مناسب هجي اُئين ڪر، پنهنجيءَ مرضيءَ تي هل. (نوڪر کي) ڪپڙا پيل اٿس؟

نوڪر: هائو حضور، گهاٽيءَ ننڊ ۾ اسان مٿس گهٽا ڪپڙا وجهي ڇڏيا آهن.

طبيب: حضور، جڏهن اسين بادشاهہ کي جاڳايون، تڏهن اوهين ويجها ٿي بيهجو. مون کي پڪ آهي تہ هاڻي طبيعت بهتر هونديس، ۽ آرام ۾ هوندو.

صوفيا: تمام چڱو.

طبيب: حضور، ويجها ٿي بيهو. اِتي زور سان باجو وڄايو. (سڀ ماڻ ڪن ٿا، ۽ باجو وڄي بس ٿئي ٿو.)

صوفيا: منهنجا پيارا بابا، شل تندرستي اوهان جي بيماريءَ جو علاج منهنجن چپن تي آڻي رکي، جو جيئن اوهان جو منو منهن چمان، تيئن جيڪو رنج ۽ غم منهنجين ٻن ڀينرن اوهان کي هن پيريءَ جي عمر ۾ رسايو آهي، سو جهٽ ۾ دور ڪري ڇڏيان. (چمي ڏئيس ٿي.)

زابلون: کهڙي نہ رحمدل ۽ مهربان شاهزادي آهي!

صوفيا: جيڪڏهن اوهين ڪٽي هنن جا پيءُ نہ بہ هجو ها، تہ بہ هنن آڇن جو ننگ ضرور پوڻ کپين ها، ۽ اوهان تي ڪو قياس ڪن ها. هيءُ مُنهن ڪو واچ - مينهن جي گهمسان ۾ گهمڻ جهڙو هو ڇا، يا خوفناڪ، دل ۾ ڏڪاءُ وجهندڙ گوڙ ۽ هيبتناڪ تيز ڪِنوندڙ وچ ۾ نڪرڻ جهڙو هو ڇا؟ مٿو بہ اگهاڙو - رکو هنن سنهڙن وارن سان ڍڪيل! اهڙيءَ رات ۾ جي منهنجي دشمن جو ڪتو مون کي ڪٽي ڏاڙهي بہ ها، تہ بہ جيڪر آءٌ پنهنجيءَ باهہ تي ٻَت سيڪڻ ڪان نہ

روڪيانس ها. هاءِ هاءِ، بابا. اوهين کي ڪنين گندين پـُـونگين ۾ سوُرن ۽ نڌڪن ڪمينن ماڻهن سان گڏ رهڻ جا لائق هئُو ڇا؟ افسوس، افسوس، عجب آهي تہ اوهان جو ساهہ ۽ اوهان جو هوش گڏ نڪري نہ ويا!....

اوجهو، جاڳي ٿو، هاڻ ساڻس ڳالهاءِ.

طبيّب: حضور، بهتر آهي تہ اوهين ساڻس ڳالهايو.

صوفيا: بابا، هاڻي ڪيئن آهيو، ڪيئن ٿا پائيو؟

بادشاهہ: چو ٿا مون کي قبر مان گهلي ٻاهر ڪڍو. چو ٿا مـون کـي ستايو؟ تون تہ بهشتي روح آهين، پر آءٌ باهہ جي چـَـڪر سان ٻڌو پيو آهيان. ۽ مون کي پنهنجين اکين جون هنجـون پگهريـل شيهي وانگـي پيـون جلائيـن!

صوفيا: سائين، مون کي سڃاڻو ٿا؟

بادشاهہ: هائو، سڃاڻان ٿو. تون هڪڙو روح آهين... تون دنيا ۾ ڪڏهن مري ويو هئين؟

صوفيا: اڃا، اڃا هوش جاءِ نہ اٿس.

طبيب: اڃا برابر جاڳيو ناهي، ٿورو وقت هيڪلو ڇڏي ڏيوس.

بادشاهہ: (اکيـن کـي ملـي اُٿـي ويهـي ٿـو)آءٌ ڪٿـي آيـو آهيـان؟... آءٌ هيستائين ڪٿي هوس؟... اڙي، صاف روشني!.... آءٌ تـہ منجهـي ويـو آهيـان! ههڙي خوشي وري ڀيو پيرو ڏسڻ لاءِ، آءٌ جيڪر ڪـُـڌ ڪري مران!.... مون کي سمجهہ نٿو اچي تہ آءٌ ڇا چوان...! (هٿ ڏسي) آءٌ قسم ڪٿي ڪيـن چونـدس تـہ هي هٿ منهنجا آهن - پلا ڏسان...(وهاڻي مان هڪڙي ٽاچڻي ڪـڍي، ٻانهن ۾ هڻي ٿو) هيءَ ٽاچڻي ٻانهن ۾ چبي ٿي، ۽ ايذاءُ ڏئي ٿـي: مـون کـي پنهنجـي تندرستي ۽ هوش جي حالت جي پڪ ٿي وڃي، تہ ڪهڙو نہ خوش ٿيان!

صوفيا: بابا سائين، ڪي منهن مٿي ڪري مونڏي تہ نهاريو، ۽ پنهنجا هٿ ڪٿي خدا جي درگاهہ مان منهنجي حق ۾ دعا گهرو. (بادشاهہ ڏيءَ کـي نهاري نهاري، سندس اڳيان گوڏن ڀر ويهي ٿو. هوءَ ٻانهن کان وٺي، زور ڪـري اُٿاريس ٿي) نہ نہ، سائين، اوهان کي گوڏن ڀر ويهڻ نہ گهرجي!

بادشاهہ: خدا جي واسطي مون تي کل نہ، ٺٺوليون نہ ڪر. آءٌ هڪڙو ڪـم عقل پوڙهو فرتوت آهيان، اُسي ورهين عمر کان بہ مٿي - نہ گهڙي گهٽ، نہ وڌ. سچ پڇين تہ مون کي پنهنجي پـوري هـوش ۾ هجـڻ جـي بـہ اڃا پـڪ نٿي ٿئي.

Scanned with CamScanner

منهنجي دل تي چوي ته مون کي خبر پوي ته تون ڪير آهين. ۽ هيءُ شخص ڪير آهي! (زابلون ڏي هٿ ڪئي) مون کي اجا به شڪ آهي، ڇا لاءِ جو آءٌ برابر سمجهي نٿو سگهان ته هيءُ ڪهڙي جاءِ آهي. جيتري سمجهه اٿم. ان موجب ايتري به يادگيري نٿي پوي ته هي ڪپڙا ڪنهن جا آهن. ۽ ڪڏهن ڏٺا هوم. نڪا اها خبر اٿم ته گذري رات آءٌ ڪٿي هوس... بيلي، مون تي کلو نه. جي سچ پچ آءٌ مڙس ماڻهو آهيان. ته آءٌ پاڻيان ٿو ته هيءُ مائي منهنجي ڌيءُ صوفيا آهي!

صوفيا: اُها ساڳي... آءٌ آهيان. آءٌ آهيان! (پاڪر پائيس ٿي. ۽ روئي ٿي.)

بادشاهہ: (ڌيءُ جي منهن ۾ نهاري) ڇا. تنهنجن اکين ۾ پاڻي ٿو ڏسجي؟ - هائو. برابر. (روئي چوي ٿو) بابا. ڏاهي ٿي. روءُ نه. جي تو منهنجي لاءِ کو زهر جو پيالو آندو هجي. ته مون کي ڏي ته آءٌ پي وڃان. مون کي خبر آهي ته مون توسان رهائي ڪانهي ۽ تون مون کي نٿي گهرين. آءٌ پاڻيان ٿو ته تنهنجين ڀينرن مون کي ڏاڍا سور ڏنا آهن. توکي سبب آهي مون کي ايذاءُ ڏيڻ جو. پر هنن کي ته اصل ڪونهي.

صوفيا: ڪوبه سبب ڪونهي، ڪوبه سبب ڪونهي.

(پوءِ گوڏا پيچي ڳائي ٿي.)

[1]ڪـر ڪـو فڪـر نـه دل ۾ ري،
مهربان پدر. ٿيان قربان اوهان تان ذري ذري!
بـار اوهـان جـا مـون تـي بيحـد.
ڪيئن سگهان آءٌ لاهي - مهربان پدر...
خدمـت پـيءُ جـي ڌيءُ تـي واجـب،
فـرض اصـل ڪـان آهـي - مهربـان پـدر...
جيڪـي گذريـو هـو قسـمت ۾.
ڏوهہ ڪنهين جو نـاهي - مهربـان پـدر...
بنـدو ٿيـو هـر أمـر ۾ بيـوس،
قلـم قضـا ٿـي واهـي - مهربـان پـدر...

---

[1] طرز: "مورا الر نه ڪريئو ري".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

هـــاڻ ڪريـــو هـــر طـــرح تســـلي،
ويهـو دل ڪـي نـاهي - مهربـان پـدر...

بادشاهہ: آءٌ آرميہ جي ملڪ ۾ آهيان ڇا؟
زابلون: سائين، اوهين پنهنجي ملڪ ۾ آهيو.
بادشاهہ: پيلي، مون سان مسخري نہ ڪريو. ٺڳي نہ ڪريو...
طبيب: (صوفيا کي) حضور، هاڻ بلڪل خاطر تسلي ڪريو: ڏسو، هن جي اندر ۾ جو جوش هو سو گهڻو جهڪو ٿيو آهي. اجا بہ هن جو گذريو احوال هن کي ذري پرذي ياد ڏيارڻ چڱو ناهي، ڇڏيوس تہ پلي اندر وڃي آرام ڪري. جيسين وري مغز جاءِ اچيس، تيسين هن جو نالو وٺڻ نہ گهرجي.
صوفيا: بابا سائين، دل چئيوَ تہ اُتي ٿورو پنڌ ڪريو.
بادشاهہ: آيا، توکي مون تي قياس ڪرڻ گهرجي. پلاٽي ڪري گذريءَ کي ياد نہ ڪر. ۽ جيڪا مون کان ٿي آهي، تنهن لاءِ مون کي معاف ڪر - نيٺ آءٌ ڪراڙو ۽ ڪم عقل آهيان.
(بادشاهہ، صوفيا، طبيب ۽ ٻيا ماڻهو - سڀ نڪري وڃن ٿا.)
نوڪر: سائين، اها ڳالهہ برابر آهي ڪيئن تہ شاهہ ڪالاب، جيشان جو بادشاهہ، ائين مارجي ويو؟
زابلون: برابر آهي، پڪ آهي.
نوڪر: تڏهن سندس لشڪر جو سپهہ سالار ڪير آهي؟
زابلون: چون ٿا تہ امير روبيل جو اڳ - ڇائو پٽ، شمعون.
نوڪر: ماڻهن جو چوڻ آهي تہ امير روبيل جو پٽ شمسون، جنهن کي شهر نيڪالي ملي هئي، سو امير زابلون سان گڏ فاران ملڪ ۾ رهي ٿو.
زابلون:ادا، ڪيئن هڪڙي افواهہ تي اعتبار ڪجي. بادشاهن جو لشڪر ڪاهيندو اچي ويجهو پوندو، بهتر آهي تہ هلي نظرداري ڪجي.
نوڪر: جنگ لڳي، تہ گهڻو ڪري ڏاڍي خونريزي ٿيندي. هاڻ پلا، خدا حافظ.
(نڪري وڃي ٿو.)
زابلون: اچوڪي لڙائيءَ جي نتيجي تي منهنجي قسمت منحصر آهي، پوءِ چڱي ٿئي يا بڇڙي، پاڻيهي خبر پوندي.
(نڪري وڃي ٿو.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

باب پنجون

پردو پھريون

شاھي بندر جي ويجھو لشڪر گاھ.

(شمعون ۽ راڻي زلفا، عملدار ۽ سپاهي، جھنڊا کنيو باجا وڄائيندا اچن.)

[1]شاباس هلو، شاباس هلو، هيءَ راھ رلو، هيءَ راھ رلو!
چالاڪيءَ سان ڪا چال چلو، دشمن کي ڏيو ڪو واھ وڪو،
ڪٽو هٿيار ڪٽو، لشڪر سندن کي هٿ ڪلو،
سٽيو ڪٽيو، ڦٽيو لُٽيو، ائين شينھن هو ٻڪرن گلو،
هلو هلو، ڪاهي هلو، ڏٺي فتح اوهان کي پال پلو -
شاباس هلو...!

(پوءِ هڪڙي عملدار کي ٿو چوي)

شمعون: وڃي خبر وٺي اچ تہ شاھ منسا جيڪو پويون ارادو ڪيو هو، انھيءَ تي قائم آهي، يا وري ڪا ٻي صلاح ڪئي اٿس اهو ارادو ڦيرائي ڇڏيو اٿس. هو هڪڙيءَ ڳالھ تي بيھڻ وارو ناهي - ڪڏهين ڪھڙيءَ تي، ڪڏهن ڪھڙيءَ تي. وڃي خبر وٺي اچ تہ نيٺ ڪھڙو نھراءُ ڪيو اٿس. (عملدار نڪري وڃي ٿو.)

زلفا: مون کي پڪ آهي تہ اُديءَ جي قاصد سان خير ڪونھي، هو ضرور رستي ۾ مارجي ويو آهي، يا قيد ٿيو آهي.

شمعون: شڪ ناهي.

زلفا: پيارا شمعون، توکي خبر آهي تہ آءٌ تو سان ڪھڙي چڱائي ڪرڻ ٿي گھران. هاڻي مون کي ٻڌاءِ، پر سچي چئجئين، ايمان جي ڳالھ ڪجئين، تہ تون منھنجيءَ پيڻ کي گھٽو گھرين ٿو يا نہ؟

شمعون: گھران ٿو، پر نہ ڪنھن ٻئي خراب ارادي سان.

زلفا: مون کي شڪ ٿو پوي تہ تون هن سان مليل آهين، ۽ اوهان جي هڪٻئي سان دل قائل آهي!

شمعون: نہ، راڻي، آءٌ قسم ٿو کڻان.

---

[1] طرز: "نہ دير ڪرون، نہ دير ڪرون"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

زلفا: آءٌ هن جو ساڙ بلڪل سهي نہ سگهنديس. پيارا امير، پلاٽي ڪري هن ساڻ گستاخي نہ رکندو وچ.

شمعون: انهيءَ جو تون گهڻو خيال نہ رک. اجهو، هوءَ پاڻ ۽ شاهہ منسا بئي اچن ٿا.

(شاهہ منسا، راڻي ملڪا ۽ سپاهي اچن ٿا.)

ملڪا: (منهن پاسي ڪري) جنگ هارجي تہ پلي هارجي، پر منهنجي مرضي نہ آهي تہ ادي مون کي پنهنجي پياري دوست کان ڌار ڪري.

منسا: (زلفا کي)آدي، خوش چڱي ڀلي تہ آهين؟

(شمعون کي) امير شمعون، مون ٻڌو آهي تہ ٻيو بادشاهہ پنهنجي ننڍي ڌيءَ سان وچي گڏيو آهي، ۽ ٻيا اُهي ماڻهو، جن کي اسان سختي ڪري ملڪ مان ڪڍي ڇڏيو هو، سي بہ ساڻن آهن. منهنجي عادت آهي تہ جنهن هنڌ منهنجي دل ۾ ڪو وسوسو گذرندو آهي. اُنهيءَ هنڌ آءٌ پنهنجي همت ڏيکاري نہ سگهندو آهيان. هن ڪم ۾ آرمينيا جو بادشاهہ رڳو ٻيڙي بادشاهہ کي واهر نٿو ڏئي، پر پاڻ ڪاهہ ڪري اسان جي ملڪ تي آيو آهي ۽ ساڻس اُهي ماڻهو آهن، جن کي اسان سان برابر دلي دشمني آهي، تنهنڪري اسان کي چڙ اچڻ جو واجبي سبب آهي.

شمعون: سائين، اوهين چڱي ڳالهہ ڪريو ٿا.

زلفا: اهڙي ذڪر ڪرڻ جو مطلب ڇا آهي؟

ملڪا: مطلب اهو آهي تہ گڏجي دشمن سان وڙهون، ۽ ڪين جهڙا خانگي جهڳڙا جهيڙا هن مهل وساري ڇڏيون.

منسا: تڏهن هاڻ اسان کي گهرجي تہ پنهنجن آزمودگار ۽ جهونن عملدارن سان هن امر ۾ صلاح مصلحت ڪريون.

شمعون: بهتر آهي، آءٌ انهيءَ دم اوهان جي تنبوءَ ۾ اچي حاضر ٿو ٿيان.

زلفا: (ملڪا کي) اُدي تون ايندينءَ تہ پاڻ هيڏي هلون.

ملڪا: نہ، اُدي، مون کي معاف ڪر.

زلفا: پلاٽي ڪري اچ تہ پاڻ ۾ گڏجي ڪي ڳالهيون ٻوليون ڪريون.

ملڪا: (منهن پاسي ڪري) مون اها پرولي اڳي ئي ٻجهي آهي. (زلفا کي) نہ، ادي، آءٌ تہ هيڏي وڃان ٿي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

(هو نڪري وڃڻ تي آهن، تہ شمسون بدليل ويس ۾ داخل ٿئي ٿو.)

شمسون: (منسا کي) حضور، جي مون جهڙي غريب ماڻهوءَ سان اوهان کي ڳالهائڻ ۾ حرڪت نہ هجي، تہ منهنجي هڪڙي ٿورڙي ڳالهہ ٻڌو.

(انهيءَ وچ ۾ ٻيا سڀ نڪري وڃن ٿا.)

منسا: آءٌ تنهنجي ڳالهہ ٻڌندس، چئو.

شمسون: لڙائي شروع ڪرڻ کان اڳي، هي خط کولي پڙهي ڏسجو. (خط ڏئيس ٿو.) جي اوهان کي فتح حاصل ٿئي، تہ ڍنڍورو گهمائجو تہ جنهن خط آندو هو سو اچي حاضر ٿئي - جيتوڻيڪ آءٌ غريب مسڪين ڏسجان ٿو، تڏهن بہ آءٌ اهڙو ماڻهو حاضر ڪري سگهندس، جو ثابت ڪري سگهندو تہ جيڪي هن ۾ لکيل آهي سو سڀ سچ آهي - ۽ جيڪڏهن لڙائيءَ ۾ اوهان هارايو، تہ پوءِ اُئين ئي اوهان جو دنيا ئي ڏنڌو پورو ٿيو، ۽ دشمني بند ٿي. هاڻ آلهہ واهي، خدا شل اوهان کي فتح ڏيندو.

منسا: بيهجئين، جيسين آءٌ خط پڙهي رهان.

شمسون: مون کي ائين ڪرڻ کان منع ٿيل آهي. جڏهن اُها مهل اچي، تڏهن ڍنڍورو گهمائجو تہ آءٌ پاڻيهي وري اچي حاضر ٿيندس.

منسا: چڱو، خدا کي پرتين، آءٌ تنهنجو خط پڙهي ڏسندس.

(شمسون نڪري وڃي ٿو. جهٽ ۾ شمعون اچي ٿو.)

شمعون: دشمن جو لشڪر پري کان نظر ۾ اچي ٿو، هاڻ بهتر آهي تہ اوهين پنهنجي لشڪر کي صفون هٿائي بيهاريو. (هڪڙو ڪاغذ ڏيکي ٿو) اجهو، دشمن جي لشڪر جو تعداد، جو پڪيءَ طرح جاسوسن آڻي ڏنو آهي. هاڻ اوهان کي جلدي ۽ چالاڪي ڪرڻ گهرجي.

منسا: اسين هنن کي سامهون ٿيڻ لاءِ تيار آهيون.

(نڪري وڃي ٿو.)

شمعون: هنن ٻنهي ڀينرن سان، پنهنجيءَ پنهنجيءَ جاءِ، مون قسم کنيو آهي تہ منهنجي ساڻن دل آهي، هڪڙي ٻيءَ کي حسد کان ائين ٿي ڏسي، جيئن نانگ ڏنگيل نانگ کي ڏسندو آهي: هاڻ ٻنهي مان آءٌ ڪهڙي قبول ڪريان - ٻئي، يا هڪڙي، يا ٻئي نہ؟ جي ٻئي جيئريون هونديون، تہ منجهانئن ڪنهن سان بہ آءٌ سک سان گذاري نہ سگهندس، جي رنڙ زلفا کي پسند ڪندس، تہ سندس ڀيڻ ملڪا ڏاڍي ڪاوڙبي، ۽ ساڙ کان چري ٿي پوندي، ۽ آءٌ بہ انهيءَ

ڪري پنهنجو مطلب حاصل ڪري نہ سگهندس. ڇا لاءِ جو سندس مڙس جيئرو جاڳندو ويٺو هوندو: هاڻ تڏهن بهتر آهي تہ جنگ ۾ آءٌ منسا جو زيردست ٿي ڪم ڪريان، ۽ هن جي خوشامد ڪريان. جنگ ڪان پوءِ. پنهي پيـرن مـان جيڪا هن ڪي دفع ڪرڻ گهرندي، سان پاٽيهي دير ڪان سواءِ هن کي پوررو ڪري ڇڏيندي. باقي، هي منسا جو ٻڍي بادشاهه ايليا ۽ سندس ننـڍي ڏيءُ صوفي تي قياس ڪرڻ جون ڳالهيون پيو ڪري، سو جڏهن جنگ پوري ٿي ۽ هو اسان جي قبضي ۾ اچي ويا، تڏهن ايترو جيئرو ڇڏبن ئي ڪين جو رحم ۽ قياس ڏسندا: پنهنجي ملڪ جي لاءِ آءٌ جوابدار آهيان، ۽ مون تي فرض آهي تہ ان جو بچاءُ ڪريان ۽ ان کي فائدو پهچايان. نہ ٻين سان ويهي حجت دليل ڪريان! هاڻ سڀ ڪم سٺائو ٿيو - گهر ويٺي معشوق بہ مليو ۽ ملڪ بہ مليو! هاڻ تہ ذرو خوشي ڪريان. (ڳائي ٿو)

دل تہ دلدار يار تان صدقي،[1]
گلبدن گلعذار تان صدقي.
دمبدم خال خال تان قربان،
زلف جي تار تار تان صدقي.
چشمِ مئيگون مثال نرگس مست،
تنهن جي خونين خمار تان صدقي.
منهنجي گلرخ جو منهن ٿيو گلگل،
لعل جي لالہ زار تان صدقي.
ٿيو سڄڻ باغ باغ سر تا پا،
تنهن جي باغ و بهار تان صدقي.
صدقي گلروءِ جي گل تان هر ڪو ٿئي،
يار جي آءٌ تہ خار تان صدقي.
جان تي منهنجي هڪ ۽ حسنا هزار،
هڪڙي ڪيئن ٿئي هزار تان صدقي!

(نڪري وڃي ٿو.)

---

[1] راڳ 'تلنگ'. طرز: "اي ظفر آمده بهار بجوش"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پردو پيو

جنگ جو ميدان

(ٻاهران نقارن جو آواز پيو اچي. هڪڙي پاسي کان جهنڊا ۽ دهل ڪٽي، شاهه ايليا ۽ صوفيا ۽ سندن لشڪر اچي ٿو. ۽ جنگ جي ميدان مان لنگهي وڃي ٿو. پٺيان شمسون ۽ روبيل اچن ٿا.)

شمسون: هان، ڏاڏا، تون هن وڻ جي ڇانوَ ۾ ويهي آرام ڪر. ۽ خدا کي سوال ڪر ته حق وارن کي فتح نصيب ٿئي. آءٌ وڃان ٿو. ۽ جي صحيح سلامت موٽي آيس، ته تنهنجي لاءِ ڇپر بندوبست ڪندس.

روبيل: بابا، خدا توسان همراهه آهي. (شمسون نڪري وڃي ٿو.)

(ٿوري وقت تائين نقارن ۽ دهلن جو آواز اچي ٿو. پوءِ ساڳيو لشڪر موٽي لنگهي وڃي ٿو. پٺيانئس وري شمسون اچي ٿو.)

شمسون: پريا مڙس، اٿ، هل، مون کي هٿ ڏي، هل. شاهه ايليا جنگ هاري ۽ هو پاڻ ۽ سندس ننڍي ڌيءَ قيد ٿي پيا. ڏي هٿ.... هاڻ هليو آءُ.

روبيل:بس، بابا، آءٌ اڳتي نه هلندس، مري ڳري وڃڻ لاءِ هيءَ جاءِ ئي بس آهي.

شمسون: هي ڇا، وري شيطاني خيال اچي مغز ۾ پيا اٿئي ڪيئن؟ ماڻهوءَ کي هن دنيا مان وڃڻ مهل به ايترو صبر ۽ تحمل گهرجي، جيترو هن دنيا ۾ اچڻ مهل - رڳي پختگي درڪار آهي. هليو آءُ.

(نڪري وڃن ٿا.)

پردو ٽيون

'شاهي بندر' جي ويجهو لشڪر گاهه

(شمعون ۽ سندس لشڪر، جهنڊا کڻي، فتح جا دهل وڄائيندا اچن ٿا. ۽ شاهه ايليا ۽ صوفيا کي قيدي ڪريو وٺيو اچن.)

شمعون: ڪي عملدار هنن کي وٺي وڃن، ۽ مٿن پهرو رکن، جيستائين فيصلي ڪرڻ وارا هنن جو فيصلو ڪن.

صوفيا: اهي رڳا اسين نه آهيون، جن جو نصيب ڇڳيءَ نيت هوندي به خراب ٿيو آهي، ۽ جن جو حال بڇڙو ٿيو آهي. منهنجا مظلوم بابا مون کي رڳو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

اوهان جي ڳڻتيءَ ڳاريو آهي. نـه تـه آءٌ جيڪر بيوفا زماني جا ڏک بيپرواهيءَ سان سهي وڃان. انهن اوهان جين ڌيئن ۽ منهنجين ڀينرن کي هلي ڏسون يا نـه؟

بادشاهه: نـه نـه نـه ....! هل تـه قيدخاني ۾ هلون. پاڻ ٻئي ٻه. اُتي ويهي ڳائيندا - ين - جيئن پکي پڃري ۾ ڪندا آهن. جڏهن تون دعا ڪرڻ لاءِ مون کي چونديءَ. تڏهن آءٌ گوڏا پيي توکي دعا ڪندس ۽ توکان معافي گهرنـدس. انهيءَ طرح. پاڻ گڏ پيا رهنداسين. ۽ خدا کي ياد ڪنداسين. گيت ڳائينداسين. ۽ اڳئين زماني جون آکاڻيون هڪٻئي کي ٻڌائينداسين. دنيا جي ننڍي ماڻهن تي کلنداسين. ۽ ٻين غريب قيدين کان شاهي دربار جون خبرون ٻڌنداسين: اسين پاڻ بـه هنن سان ڳالهين ۾ شامل ٿينداسون. تـه ڪير تو ڪـٿي ۽ ڪير تو هارائي. ڪير نئون مقرر ٿيو آهي ۽ ڪير موقوف ٿيو آهي. وري پاڻ ۾ ڳـوڙهين ڳالهين جي حقيقتن تي بحث ڪنداسين. ڇڻ تـه اسين خدا جا جاسوس آهيون! پاڻ قيدخاني جي پٿين اندر باقي حياتيءَ جا ڏينهن مزي سان گڏ پيا گذارينداسين. ۽ ٻاهر. اُنهيءَ وچ ۾. ڪيترائي شاهه ۽ امير ۽ ٻيا سکر ماڻهو پيا ڦـرندا گهرندا. ۽ هڪڙا ڪـرندا پيا چڙهندا.

شمعون: (عملدار ۽ سپاهين کي) هنن کي وٺي وڃو.

بادشاهه: پياري ڌيءَ صوفيا. منهنجي خاطر هيتري ڏک ڏسڻ ۽ ساهه صدقي ڪرڻ ڪري توتي خدا بـه راضي هوندو. اُنهيءَ توکي آڻي مون سان ملايـو آهي. هاڻ جيڪو هن کان پوءِ اسان کي ڌار ڪرڻ گهري. سو ڀهرين آسمان مان ڪا باهه جي اُماڙي آڻي اسان کي زور سان هٽان ڪڍي - جيئن شڪاري لومڙين کي باهه ڏيئي ٻـرن مان ڪڍندا آهن. بابا. تـون اکيـون اُگهـه. روءِ نـه ... شل اُنهن کي خدا مرض ٻجيندو . جو سندن ماس توڙي کل کي وڪـوڙي ويندو. هو اسان کي روئـاريندا. تنهـن کـان اڳـي شـل اسـين هنـن کـي بـک مرنـدو ڏسنداسين!.... آءٌ تـه هلون.

(شاهه ايليا ۽ صوفيا کي پهري وارا وٺي وڃن ٿا.)

شمعون: (هڪڙي جنگي عملدار کي) تـون هيڏي آءٌ. (هڪڙو ڪـاغذ ڪـڍي ڏئيس ٿو) هي لکيل حڪم هٿ ڪر. هنن جي پنيان قيدخاني ڏي وڃ. مون توکي هڪڙو درجو اڳي ئي چاڙهيو آهي. ۽ جي انهيءَ حڪم جي پوري تعميل ڪندين. تـه وڏي درجي کي پهچندين ۽ ڏاڍو نصيب وارو ٿيندين. توکـي يـاد رکـڻ گهرجي تـه

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com   Scanned with CamScanner

ماڻهوءَ کي زماني جي ڏول تي هلڻ کپي - جيڪو ڏجڻو ۽ نرم دل وارو ٿيندو، سو ترار هڻڻ جو لائق نه ٿيندو. جيڪو ضروري ڪم تنهنجي ذمي ڪيو ويو آهي، تنهن بابت گهڻي ڇوڇڙ ڪرڻي ڪانهي: صاف ٻڌاءِ ته تون اهو ڪندين يا نه. نه ته نوڪري ڇڏي وڃي ڪنهن ٻئي رستي پنهنجي بهتريءَ لاءِ متو هڻ.

عملدا: (ڪاغذ ڏسي) سائين، آءٌ بيشڪ اهو ڪم ڪندس.

شمعون: بهتر. تڏهن هڪدم روانو ٿي، ۽ وڃي ان جو بلو ڪر. جڏهن اهو پورو ڪيڻ، تڏهن پاڻ کي بخت وارو سمجهجئين. پڙو اٿئي نه- انهيءَ جي تعميل هڪدم ٿيڻي آهي! جيئن مون انهيءَ ۾ لکيو آهي. تيئن ذري پرزي توکي ڪرڻ گهرجي.

عملدار: آءٌ حاضر آهيان نڪا مون کان گاڏي ڪاهي ٿيندي، نڪا سُڪي ماني چبي ٿيندي: جي اهو مرد ماڻهوءَ جو ڪم آهي، ته آءٌ ڪندس. (نڪري وڃي ٿو.)

(شاهه منسا ۽ ملڪا، زلفا، ڪي عملدار ۽ سپاهي ۽ دهلن ڏمامن سان اچن ٿا.)

منسا: (شمعون کي) امير شمعون، اڄ تو چڱي بهادري ڏيکاري، ۽ نصيب توسان چڱي ياري ڪئي. اڄوڪيءَ لڙائيءَ ۾ جيڪي اسان سان سامهون ٿيا هئا، تن کي تو نيٺ قيد ڪيو. هاڻ، اسان جي مرضي آهي ته تون انهن سان اهڙو سلوڪ ڪرين، جو هنن جي شان وٽان به هجي، ۽ جنهن ۾ اسان جي سلامتي به هجي...

شمعون: سائين، مون کي ته ائين مناسب نظر آيو ته انهيءَ ڪراڙيءَ ۽ ڪمبخت بادشاهه کي پهرين هيٺ نظربند ٿيڻ لاءِ موڪليان، ڇاڪاڻ جو هن جي عمر ۽ حقداريءَ تي سڀ ڪنهن کي قياس اچي ويندو. خلق ساري هن جي پاسي ٿي ويندي، ۽ جيڪي هٿيار وارا اسان پيسا ڏيئي گڏ ڪيا آهن، سي ساڳيا هٿيار اسان تي آڻي ڪڙڪائيندا. انهيءَ سان راڻيءَ کي به، ساڳين سببن ڪري، مون موڪلي ڏنو. سڀاڻي، يا ڪنهن ٻئي ڏينهن، جتي اوهين هنن جو فيصلو ڪرڻ گهرندؤ، اُتي حاضر ڪرائي ڏبا. هينئر ته اسين پگهر ۽ رت سان پُسيا پيا آهيون - دوست پنهنجي دوست کي وڃائي ويٺو آهي، ۽ جنگ جي جوش ۾، جنهن کي سختي سهڻي ٿي پوي، تنهن کي چڱا ۽ فائدي وارا معاملا به خراب پيا ڏسڻ ۾ ايندا. شاهه ايليا ۽ راڻيءَ صوفيا جي بابت ڪنهن ٻئي بهتر جاءِ تي بحث ڪنداسين.

Scanned with CamScanner

منسا: تون ايتري بک چو ٿو ڪرين؟ هن جنگ جي ڪري ڪو تون منهنجو مٽ يا همسر نه ٿي پيو آهين - هڪڙي عام رعيتي ماڻهوءَ جهڙو آهين، ڪو پيو وڏيک اختيار توکي ڪونه ڏنو ويو آهي!

زلفا: اُهو اسان جي مرضيءَ تي منحصر آهي، جهڙو ماڻُ ۽ اختيار ڏيڻ گهرونس، اهڙو ڏيئي سگهونس. هن کي ايتري چوڻ ڪان اڳي، مناسب ائين هو ته اوهين پهرين اسان جي مرضي پڇو ها. هو اسان جي لشڪر جو سپهه سالار هو، مون هن کي پنهنجي بدران، پنهنجيءَ جند توڙي پنهنجي در جو مختيار ڪري موڪليو هو - انهيءَ حجت ڪري به هي بيشڪ پاڻ کي اوهان جو مٽ ۽ همسر سڏي سگهي ٿو!

ملڪا: ايتري تکڙ ۽ ڪاوڙ چو ٿي ڪرين؟ تو هن کي ڪهڙو درجو ۽ اختيار ڏنو آهي؟ هو پاڻيهي پنهنجي ذاتي لياقت ڪري اڳي ئي وڏي درجي ۽ اختيار وارو آهي.

زلفا: برابر، پر جڏهن مون هن کي پنهنجن حقن بچائڻ لاءِ مقرر ڪيو، ۽ هن کي پنهنجو سچو اختيار ڏنو، تڏهن هن کي سڀ کان وڏو درجو ملي چڪو.

ملڪا: تنهن جي معنيٰ ته هو تنهنجو مڙس ٿئي، تڏهن ته اهڙو درجو مليس!

زلفا: ڪهڙو شڪ، چرچي مان اڪثر سچ به ٿي پوندو آهي.

ملڪا: ٻُڌو ٻُڌو - اها اک ٽيڏي آهي، جنهن توکي ائين ڏيکاريو آهي!

زلفا: ادي منهنجي طبيعت برابر نه اٿرو، نه ته جيڪر جهڙي جواب جي لائق آهين، اهڙو جواب ڏيانءِ! (شمعون کي) بهادر سردار، تون مُنهنجا سپاهي ۽ منهنجا قيدي ۽ منهنجو مال ملڪ هٿ ڪر - اهي سڀ مون توکي ڏنا، ۽ جيئن توکي وڻي تيئن انهن کي ڪم آڻ - آءٌ پاڻ تنهنجي آهيان! ساري جهان کي شاهدي هجي، ته آج آءٌ توکي پنهنجو خاوند ۽ پنهنجو مالڪ مقرر ٿي ڪريان.

ملڪا: پاڻ سان گڏ ويهارينديئنس ڪيئن؟

منسا: اوهان جي مرضيءَ تي ناهي، ته جنهن کي وڻيو تنهن کي مالک ڪريو!

شمعون: نڪي، سائين، اوهان جي مرضيءَ تي آهي!

منسا: منهنجي مرضيءَ تي آهي... چپ ڪر تون - اڳ - چاوا، حرامي، ولدالزنا!

زلفا: (شمعون کي) وجهي دهل وڄارائي پڌرائي ڪر ته مون توکي پنهنجو مالڪ ڪيو!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

منسا: بيهه، تون ڪيڏانهن به نٿو وڃي سگهين:

شمعون، آءٌ توکي باغي ۽ دغاباز هجڻ جي تهمت ۾ گرفتار ٿو ڪريان، ۽ تنهنجي گرفتاريءَ سان گڏ هن سهڻي سَپ کي به گرفتار ٿو ڪريان(زلفا ڏي اشارو ڪري)، باقي، مائي، رهي تنهنجي دعوا، سا آءٌ پنهنجيءَ زال جي فائدي لاءِ رد ٿو ڪريان - هوءَ اڳي ئي هن امير سان شاديءَ جي انجام ۾ ٻڌل آهي، ۽ آءٌ هن جو مڙس ٿي تنهنجي دعوا رد ٿو ڪريان . منهنجي زال ٻئي سان مڱيل آهي، تنهنڪري منهنجي هن کي طلاق آهي: هاڻ تون پهرين منهنجو حق آهين - جي توکي شادي ڪرڻ جو ارادو هجي، ته توکي مون سان ناهه ڪرڻ گهرجي!

ملڪا: تماشو ٿيو. واهه جو وڃ ۾ رولو پيو!

منسا: شمعون. توکي هينئر هٿيار پيا آهن. ڍنڍورو ڏياريون ٿا ته ڪو اهڙو ماڻهو هجي ته ظاهر ٿئي ۽ توتي اها تهمت، دغابازيءَ ۽ نمڪ حراميءَ جي، توڙي ٻيون تهمتون بغاوت ۽ فساد جون، ثابت ڪري: پوءِ جي اهڙو ماڻهو ظاهر ڪونه ٿيو، ته آءٌ مڙساڻو انجام ٿو ڪريان ته طعام چکڻ کان اڳي پهرين تو تي پوريءَ طرح ثابت ڪندس ته جهڙو آءٌ چران ٿو اهڙو آهين.

زلفا: (منهن ٻچڙو ڪري، ليٽي) هوءِ هوءِ، منهنجو هيانءُ ٿو وڃي.... منهنجو مٿو ٿو ڦري - الاجي مون کي ڇا ٿيو آهي!

ملڪا: (پنهنجي منهن) جي ائين نه ٿئي، ته اڳتي جيڪر ڪنهن به دوا جي اثر تي آءٌ ويساهه ئي نه ڪريان...پاڻيهي تي هاڻ خبر پوندي!

شمعون: موڪل آهي انهيءَ کي، جيڪو مون تي اهڙي دغابازيءَ جي تهمت ثابت ڪري! اُهو حرامخور، ڪوڙو ۽ بي ايمان ڇٽبو. پلي ڍنڍورو گهمائين: جيڪو نڪري ظاهر ٿيندو اُنهيءَ کي، توکي، ۽ ڪنهن به ٻئي کي، آءٌ پنهنجي سچائي ۽ ايمانداري چڱيءَ طرح ثابت ڪري ڏيندس!

منسا: ڪٿي آهي پڙهي گهمائڻ وارو؟ سڏيوس، جلدي سڏيوس.

شمعون: سڏيو پڙهي گهمائڻ واري کي، جلدي سڏيو.

منسا: هاڻ پنهنجيءَ جند جي مڙسيءَ تي پاڙ جٽين. ٻيو سڀ لشڪر جيڪو منهنجي نالي ۽ حڪم سان جنگ جي لاءِ گڏ ٿيو هو، سو وري به مون پنهنجي حڪم سان ڪيڏي ڇڏيو آهي!

زلفا: منهنجو حال ابتر ٿيندو وڃي............ آءٌ مران ٿي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

(اتي ڍنڍوري وارو، دهل ڪٽي اچي ٿو.)

منسا: هيءَ بيمار ٿي پيئي آهي، هن کي منهنجي تنبوءَ ڏي وٺي وڃو. (زلفا کي ڪي ماڻهو ٻانهن کان وٺي ڪيڏي وڃن ٿا) دهل وارا. تون هيڏي آ. (ڪاغذ ڪيڏي ڏئيس ٿو) پڙهو گهمائي، ماڻهن کي هي اشتهار پڙهي ٻڌاءِ.

دهل وارو: (دهل کي ڏونڪو هڻي، اشتهار پڙهي ٿو) - "لشڪر گاهہ جي حد اندر جيڪو آبروءَ يا درجي وارو ماڻهو هن شمعون، نالي جي امير، تي ثابت ڪري سگهي تہ هو دغاباز ۽ باغي ۽ فسادي ۽ ملڪ جي بادشاهہ ڏانهن نمڪ حرام آهي، سو دهل جي ٽئي دس تي نڪري ظاهر ٿئي، هي پاڻ تان انهيءَ الزام لاهڻ لاءِ بلڪل تيار آهي".

شمعون: وڄاءِ! (دهل وارو دهل وڄائي ٿو.)

دهل وارو: هي پهريون دس، ... (وري ٻيو دس هڻي ٿو) هي ٻيو دس، ... (وري ٽيون دس هڻي ٿو) هي ٽيون دس!

(اتي شمسون، هٿيارن سان نڪري، پڌر تي ظاهر ٿئي ٿو.)

منسا: (دهل واري کي) هن کان پڇ تہ تون ڪهڙي مطلب سان آيو آهين، ۽ ڇو دهل جي آواز تي نڪري ظاهر ٿيو آهين.

دهل وارو: (شمسون کي) تون ڪير آهين، تنهنجو نالو نشان ڪهڙو آهي، ۽ ڇا لاءِ هن سڏ تي حاضر ٿيو آهين؟

شمسون: في الحال آءٌ گمنام آهيان، جو هڪڙي ماڻهوءَ جي دغا ۽ فريب جي ڪري مون، لادعوا ٿي، پنهنجو نالو گم ڪيو آهي، پر تڏهن بہ آءٌ چڱي اصل نسل جو آهيان - جهڙو اهو شخص آهي، جنهن کي آءٌ ڏوهاري نهرائڻ لاءِ آيو آهيان.

منسا: اُهو شخص ڪير آهي؟

شمسون: اُهو ڪير آهي جو امير روبيل جي جانشين، امير شمعون، جي پاران ڳالهائڻ آيو آهي؟

شمعون: (ٻاهر نڪري) اُهو پاڻ آيو آهي، تون انهيءَ کي ڇا ٿو چوين؟

شمسون: پهرين پنهنجي ترار ڪڍ، تہ متان جي منهنجي ڳالهائڻ مان تو جهڙي وڏي ماڻهوءَ جي بي آبروئي ٿئي، تہ تنهنجي آبروءَ بچائڻ لاءِ توکي پنهنجي همت ڪم اچي. (پاڻ بہ ترار ڪڍي ٿو) اجها، منهنجي ترار ڏس، انهيءَ

جي ڪٽڻ لاءِ آءٌ پنهنجي درجي جي ڪري، پنهنجي ڏنڏي جي ڪري، ۽ پنهنجي قسم جي ڪري حقدار آهيان. هاڻ ٻـڌ. آءٌ يقين سان ٿو چوان تہ پنهنجي انهيءَ بهادر ۽ جوانيءَ ۽ عهدي ۽ وڏائيءَ هوندي، ۽ پنهنجي انهيءَ تازيءَ فتحيابيءَ ۽ خوش نصيبيءَ ۽ همت ۽ جوانمرديءَ هوندي، تون دغابازي، ۽ فسادي ماڻهو آهين: جهڙو پنهنجي خدا سان ڪوڙو آهين، تهڙو پنهنجي ڀاءُ سان، ۽ تهڙو پنهنجي پيءُ سان! (منسا ڏي هٿ ڪڍي) تو هـن عالي همت ۽ نيڪدل بادشاهه جي مارڻ جو بہ منصوبو ڪيو آهي: مطلب تہ نـــهن چوٽيءَ سوڌو تون لعنتي، دغاباز ۽ نمڪ حرام آهين! انهيءَ ڳالهه کان انڪار ڪر سهي، تہ پوءِ هيءَ ترار ۽ هيءَ ٻانهن ۽ منهنجي دل جي همت -اتي جو اتي توکي خاطر تسلي ڪرائيندي تہ تون ڪوڙو آهين!

شمعون: پر، چڱا مڙس، ڏاهو ٿي، پهرين تہ پنهنجو نالو ٻڌاءِ.... پر، خير تنهن کي ڇا کپو. تون ظاهري ڪري چڱو ۽ بهادر ٿو ڏسجين، ۽ تنهنجي ڳالهائڻ مان معلوم ٿئي ٿو تہ ٻـڌائتو آهين. تنهنڪري جيتوڻيڪ رواج موجب ۽ پنهنجي سلامتيءَ جي لاءِ هن ڪم جي اڪلاڻ ۾ دير وجهان تہ وجهي سگهان، پر تڏهن بہ ائين ڪرڻ مون کي پسند نٿو اچي. اهي جيڪي تهمتون تون مون تي رکين ٿو، سي ساڳيون آءٌ موٽي تنهنجي مٿي تي ٿو هڻان. اهو ڪوڙ جو شيطاني نفرت ڪان مون تي هڻين ٿو، تنهن جي لاءِ توکي آءٌ جلد پشيمان ڪندس. اهي تنهنجون تهمتون اجا تہ سڀ بادي آهن، ۽ انهن مان مون کي نقصان ڪونهي، پر، تڏهن بہ، هيءَ منهنجي ترار انهن سيني کي جهٽ ۾ اهڙو توائي ڪري اڏائي ڇڏيندي، جو وري پيدا ئي نہ ٿينديون!.... وڄاءِ ٽاهو، دهل وارا!

(دهل وارو ٽاهو وڄائي ٿو. شمعون ۽ شمسون ترارين سان وڙهن ٿا. شمعون ڪري پوي ٿو، ۽ شمسون متانئس ترار ڪڍي بيهي ٿو.

منسا: بچائجينس، بچائجينس!

ملڪا: شمعون، هيءَ توسان ٺڳي ٿي آهي! پهلوانيءَ جي قانون موجب، تون هڪڙي گمنان ۽ غير واقف دشمن جي هاڪارڻ تي هن سان وڙهڻ لاءِ ٻڌل نہ هوئين... تون جيتيو ناهين. پر تو سان ٺڳي ۽ دغا ٿي آهي.

منسا: رن، پنهنجو وات بند ڪر، نہ تہ هن ڪاغذ سان آءٌ بند ڪندو سانس! (ڪاغذ ڪڍي، هٿ ۾ ڪري ٿو). (شمعون کي) بيهہ، ٻلا هائي تون،

کين جهڙا ڪمينا. پنهنجي ڪمبختي پاڻ پڙهي ڏس. (ملڪا. جهٽ هٽي، ڦاڙڻ جي ڪوشش ڪري ٿي) نہ نہ. ائين ڦاڙڻ نہ ڏيندس. ياڻنجي ٿو تہ هن جي توکي اڳي ئي خبر آهي. (خط شمعون کي ڏئي ٿو.)

ملڪا: چڱو. مون کي خبر آهي، پوءِ ڇا؟ حڪم ۽ قاعدو منهنجو آهي، تنهنجو تہ ناهي - انهيءَ جي لاءِ ڪير مون کي گرفتار ڪري سگهندو!

منسا: بيحيا، بيشرم، توکي هن ڪاغذ جي خبر آهي؟

ملڪا: مون کان نہ پڇ تہ مون کي ڪهڙي خبر آهي!(چوهہ مان نڪري وڃي ٿي.)

منسا: (هڪڙي عملدار کي) هن جي پٺيان وڃ. هوءَ حال کان ٻاهر آهي، ۽ نااُميد ٿي آهي، وڃي سمجهائينس. (عملدار نڪري وڃي ٿو.)

شمعون: جنهن ڏوهہ جي تهمت تو مون تي آندي آهي، سو تہ برابر ڪيو اٿم. پر ٻيو بہ گهڻو ئي ڪي ڪيو اٿم. جو پاڻيهي وقت تي ظاهر ٿيندو. جيڪي گذريو سو گذريو، ۽ آءٌ پاڻ بہ گذرڻ تي آهيان. پر، ٻڌاءِ تہ تون ڪير آهين، جو هيئن مون تي فتحمند ٿيو آهين؟ جيڪڏهن ڪو خانداني ماڻهو آهين، تہ آءٌ توکي معاف ڪريان ٿو.

شمسون: هاڻ اچ تہ هڪٻئي کان معافي گهرون، ۽ هڪٻئي سان پرچون. شمعون، اصل نسل ۾ آءٌ توکان گهٽ ناهيان، وڌ آهيان، تہ چٽبو تہ پاڻ تو مون سان وڏيڪ ظلم ڪيو. منهنجو نالو 'شمسون' آهي، ۽ آءٌ تنهنجي پيءُ جو پٽ آهيان - تنهنجو ڀاءُ آهيان! خدا انصاف ڪرڻ وارو آهي، ۽ عيش عشرت مهل جيڪي گناهہ اسين ڪريون ٿا، تن جي وسيلي اسان کي سزا ڏئي ٿو: جنهن شخص توکي انڌيري ۽ خراب جاءِ ۾ پيدا ڪيو، تنهن انهيءَ ڪري پنهنجيون اکيون وڃايون!

شمعون: تو برابر سچ چيو آهي، اهو سڀ سچ آهي - لکيو ڪين ٽرندو آهي. قسمت جو چرخو سڄو ئي ڦري آيو آهي، جنهن مون کي آٽي هتي هنيو آهي.

منسا: (شمسون کي) مون کي تنهنجي شڪل ڏسي دل ۾ آيو تہ هي ڪو بنيادي امير آهي. آءٌ تہ توکي ڀاڪر پايان! جيڪڏهن مون توکي يا تنهنجي پيءُ کي ڏڪاريو ٿي، تہ انهيءَ جي لاءِ هاڻ آءٌ گهڻو پشيمان آهيان. (هن کي ڀاڪر پائي ٿو.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

شمسون: سائين، اوهين پنهنجا لائق ٿا ڪريو.

منسا: تو هيستائين پاڻ کي ڪٿي پٺي لڪايو آهي؟ توکي پنهنجي پيءُ جي مصيبتن جي ڪيئن خبر پيئي؟

شمسون: سائين، مون سندس خدمت پٺي ڪئي. آءٌ پنهنجو حال مختصر بيان تو ڪريان، سو جڏهن آءٌ ڇٽي رهندس، تڏهن منهنجو هيانءُ ڏري پوندو. جڏهن منهنجي لاءِ اهو نياڳو اشتهار جاري ٿيو، ۽ منهنجي پٺيان چاري لڳا. تڏهن جند ڇڏائڻ لاءِ، مون هڪڙي ديوانيءَ جو ويس اختيار ڪيو. خدا جي قدرت آهي، اسان کي پنهنجي جان ڪهڙي نه پياري ٿي لڳي، جو هڪڙي ئي وقت مرڻ جي بدران، موت جو عذاب گهڙيءَ گهڙيءَ خوشيءَ سان پيا سهنداسين! چرين جي ويس ۾ منهنجو اهڙو خراب حال ٿي پيو، جو ڪتن به پٺي مون کي ڏڪاريو. انهيءَ حال ۾ آءٌ پنهنجي پيءُ کي گڏيس، جڏهن سندس اکيون تازيون ڪڍيون هئائون، ۽ انهن مان رت پٺي ويو. پوءِ ته پانهن کان وٺي پٺي گهمايو ڦرايومانس، سندس لاءِ ٽڪر ٽيرو پٺي پنير، ۽ نااميديءَ کان بچائڻ لاءِ ڳالهيون ٻوليون ڪري سندس دل پٺي وندرايم. پر، افسوس، بيوقوفي ڪري، اڳيرو پنهنجو پاڻ ظاهر نه ڪيم: رڳو اڄ گهڙي مس ٿيندي جو جڏهن هٿيار ٻڌي اچي بيٺس - اگرچ اميد گهٽي هيم، ته به هن فتحيابيءَ جي پڪ ڪانه هيم - تڏهن وڃي ڪانئس دعا گهريم، ۽ شروع کان وٺي آخر تائين جيڪي ٿي گذريو هو سو بيان ڪري ٻڌايومانس، پر هن ويچاري جي ضعيف دل اهڙي واقعي جو بار ڪٿي نه سگهي، ۽ گهٽي ڏک ۽ خوشيءَ جي وچ ۾ ڦاٽي پيئي .... افسوس، انهيءَ طرح هن ويچاري جا پساهه پورا ٿيا! (روئي ٿو.)

شمعون: تنهنجي انهيءَ احوال منهنجي دل تي گهڻو اثر ڪيو آهي، ۽ شايد انهيءَ مان ڪا چڱائي ٿيندي، پر تون پنهنجي ڳالهه پوري ڪر. پاڻئجي ٿو ته اجا ڪي وڌيڪ توکي چوڻو آهي.

منسا: باقي جيڪي وڌيڪ هوندو، سو انهيءَ کان به وڌيڪ دردناڪ هوندو، انهيءَ کي ڪٿي ڇڏ، چا لاءِ جو هيءُ احوال ٻڌي، آءٌ ڳري وڃڻ جهڙو ٿيو آهيان.

شمسون: جن کي غم سان واهپو ڪونهي، تن جي لاءِ هيءُ جيڪر پڇاڻي ڏسڻ ۾ اچي، پر ڪي ماڻهو اهڙا به آهن، جي حد کان لنگهي ويندا آهن، ۽ جيڪي اڳي ئي گهڻو هوندو آهي، تنهن کي اجا به گهڻو ڪندا آهن. جڏهن مون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

پنهنجي پيءُ جي ماتم ۾ دانهون پٽي ڪيون. تہ هڪڙو ماڻهو مون وٽ آيو. جو هيستائين مون کي ڪمر بختيءَ ۽ چريائيءَ جي حالت ۾ ڏسي مون کان پيو گوشو ڪندو هو. پر جڏهن هاڻ معلوم ٿيس تہ هي ڪير جو جنهن هيترا عذاب پٽي سنا. تڏهن اچي منهنجي ڳچيءَ ۾ ٻانهون وجهي اهڙيون رڙيون ڪرڻ لڳو. جو ڇڻ تہ اُپ ڏاري. هن پاڻ کي منهنجي پيءُ تي اُڇلائي وڌو. ۽ پنهنجي ۽ بادشاهہ ايليا جي نهايت ڏک واري ڳالهہ ڪري ٻڌائي. انهيءَ ڳالهہ ڪندي. هن جي اندر جو سوز ويو وڌندو ۽ زور پوندو - تان جو سندس حياتيءَ جون رڳون ٽُٽڻ لڳيون. ۽ سندس دل ماندي. ٿيڻ لڳي. انهيءَ وچ ۾ ڊنڊوري ڏيڻ واري ٻہ دس وڄائي ڪڍيا. ۽ ٽيون وڄائڻ تي هو. جو آءٌ هن کي اُنهيءَ غشيءَ ۽ بيهوشيءَ جي حالت ۾ ڇڏي هيڏي پڄي آيس.

منسا: پر اُهو ڪير هو؟

شمسون: سائين. امير زابلون - ويچارو شهر - نيڪالي ڏنل زابلون. جو ويس بدلائي. پنهنجي دشمن بادشاهہ ايليا جي پنيان خيرخواهي ڪري لڳو آيو. ۽ هن جي اهڙي خدمت ڪندو هو. جهڙي ڪو زرخريد غلام بہ نہ ڪندو.

(اتي هڪڙو نوڪر تڪڙو اندر اچي ٿو - هٿ ۾ رت لڳل خنجر اٿس.)

نوڪر: قهر ٿيو. قهر ٿيو!

شمسون: ڪهڙو قهر ٿيو؟

منسا: اي. ڇا ٿيو. ڳالهہ ڪر.

شمسون: انهيءَ رت لڳل خنجر جي معنيٰ ڇا آهي؟

نوڪر: اهو رت اڃا گرم آهي - سندس دل منجهان نڪتو آهي ... پر. هاءِ هاءِ. هوءَ بہ ويئي!

منسا: ڪير مري ويئي؟ ... نامراد ڳالهہ تہ ڪر!

نوڪر: راڻي. - حضور جي راڻي! پهرين هُن پنهنجيءَ ڀيڻ کي زهر ڏيئي ماريو. هوءَ پاڻ قبول ڪري ٿي.

شمعون: آءٌ هنن ٻنهي سان شاديءَ جي انجام ۾ ٻڌل هوس. هاڻ هڪڙي لحظي جي اندر اسين ٽيئي پاڻ ۾ گڏياسين. ۽ پرڻياسين!

شمسون: اجهو. امير زابلون بہ ٿو اچي.

منسا: (نوڪر کي وڃي لاشون ڪڍائي اچو - ساهہ هجين يا نہ. خداتعاليٰ جو هي انصاف ڏسي. خوف کان اسان جو بت ٿو ڏڪي. پر اسان کي هنن تي

کو قياس ڪونہ ٿو اچي. (نوڪر وڃي ٿو، ۽ امير زابلون اچي ٿو.) او، هي اهو آهي ڪيئن! امير زابلون، اسين جيڪر تنهنجو مناسب آدرياءُ ڪريون، پر لاچار هي وقت اهڙو نہ آهي.

زابلون: سائين، آءٌ پنهنجي بادشاهہ ۽ ڏاڏيءَ کان هميشہ لاءِ موڪلائڻ آيو آهيان ... هو هتي ناهي ڇا؟

منسا: اڙي، مُک ڳالهہ تہ اسان کان وسري ويئي! ڇوڙ، شمعون، بادشاهہ ڪٿي آهي، ۽ راڻي صوفيا ڪٿي آهي؟ زابلون، هن کي ڪي ڏنو اٿئي؟

(اتي ملڪا ۽ زلفا جون لاشون ڪٽي تا اچن.)

زابلون: هاءِ هاءِ، ڇو ههڙو اوهان جو حال ٿيو؟

شمعون: شمعون سان انهن جي محبت هئي، هڪڙيءَ ٻيءَ کي منهنجي لاءِ زهر ڏنو، ۽ پوءِ پاڻ کي بہ پنهنجي هٿ سان ماريائين.

منسا: جيڪي ٿيو سو ٺهيو، هاڻ سندن منهن ڍڪي ڇڏ.

(نوڪر لاش جي منهن تي ڪپڙو وجهي ٿو.)

شمعون: (اونهون ساهہ کڻي) هاءِ هاءِ، منهنجو دم ٿو گهٽجي ... منهنجو ساهہ نڪرڻ تي آهي! جيتوڻيڪ منهنجو سڀاءُ بڇڙو آهي، تہ بہ هينئر آءٌ هڪڙي چڱائي ڪرڻ گهران ٿو: جلدي قلعي ڏي ماڻهو ڊوڙايو، پر دير بلڪل نہ ڪريو، ڇا لاءِ جو مون شاهہ ايليا ۽ راڻيءَ صوفيا جي قتل ڪرڻ جو حڪم ڏنو آهي- جلد وڃو تہ مهل تي پهچو!

منسا: ڊوڙو، ڊوڙو، خدا جي واسطي ڊوڙو!

شمسون: ڪنهن ڏي، سائين، ڪنهن جي حوالي آهن؟ هنن کي ڇڏڻ لاءِ ڏهن ڪا نشاني ڏي.

شمعون: چڱي ڳالهہ ڪئي اٿئي - منهنجي ترار ڪڻي وڃ، ۽ قلعي جي عملدار کي ڏي.

منسا: پيچ پيچ، دير نہ ڪر.

(شمسون، ترار ڪڻي، ڊوڙندو نڪري وڃي ٿو.)

شمعون: هن کي مون ۽ اوهان جي راڻيءَ حڪم ڏنو آهي تہ صوفيا کي قيد خاني ۾ ڦاسيءَ چاڙهي ڇڏي، ۽ پوءِ ظاهر ڪري تہ هن پاڻيهي پاڻ کي نااُميد ٿي ڦاسي ڏيئي ماريو آهي.

Scanned with CamScanner

منسا: خدا شل هن ويچاريءَ کي بچائي! (نوڪرن کي) هن کي ذري تائين هتان کڻي وڃو. (شمعون کي کڻي وڃن ٿا.)

(شاهہ ايليا، صوفيا جي لاش. پاڪر ۾ کڻي اچي ٿو، ۽ زمين تي رکي، پاڪر وجهي، روئي ٿو. شمسون، عملدار ۽ ٻيا ماٿهو بہ ساڻن گڏ اچن ٿا.)

بادشاهہ: (صوفيا جي لاش کي پاڪر وجهي، روئي، ڳائي ٿو.)

[1] آي واءِ، آي واءِ، منهنجي پياري -
آفسوس، آفسوس، توبهہ ۽ زاري!
مون کي ڇڏي ويئي هن درد غم ۾،
مون کي هٽي ويئي ڦهري ڪٽاري - آي واءِ، آي واءِ!
هُئي سا سدائين معصوم مسڪين،
موذين آهي سا بيڏوهہ ماري - آي واءِ، اي واءِ!
هي هي، جوانيءَ ۾ موت اُن جي،
دل ۽ جگر ۾ ڪيا زخم ڪاري - اي واءِ، اي واءِ!
ماري ٿي مون کي اُن جي جدائي،
هردم اکين مان جر آهي جاري - اي واءِ، اي واءِ!
ٻيو ڪين اُن ري مون کي سُجهي ٿو،
مون آڏو دنيا اُونداهہ ساري - اي واءِ، اي واءِ!

(راڳ بس ڪري، پوءِ ٿوري تائين سُڏڪا ڀري روئي ٿو.)

زابلون: متان اڄ قيامت برپا ٿي آهي!

شمسون: قيامت ناهي، تہ قيامت جو نمونو تہ بيشڪ آهي.

منسا: قيامت اڄڻ ٿي ڪپي!

زابلون: (ڳائي ٿو)

[2] دنيا جو جيئڻ آهي اصل ڪُوڙ ڪهاڻي،
ڏک ڏوجهرا هر ڪنهن کي سا ڏيکاري ڏهاڻي.
گذري وئي هي عمر عذابن ۾ اجائي،
ڏکڙن ۾ لنگهيو ڏينهن، رنجين رات وهاڻي.

---

[1] راڳ 'پيلو' طرز: 'ڪون جنجال ۾ جا ٿو ڦسا، ري.'
[2] طرز: 'ڊرتا هون، جدا مجهہ سي ميرا يار نہ هو جائي'

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

ڪـاڏائين ۽ پيتـائين، هُـيس جيسين حياتي،
آخـر اچـي پـورو ٿيـو اچ ڏاڻو ۽ پـاڻي.
جنهن ساڻ اسان جو رهيو هـن جڳ ۾ جياپو،
وئـي واهـ گـذاري هتـان سـان نيـڪ نمـاڻي.
تنهن بعـد پلـي مـوت اسـان کـي اچـي مـاري،
هي هي، منهنجي سائڻ، منهنجي پياري، منهنجي راڻي!
هاڻ جان بلـب آهيـون سيـٽي مـوت جـا مهمـان،
سَـڪرات ۾ شل سيکـهـ سان سَـرور ٿئي سـاڻي!

بادشاهه: مون کي خبر پوندي آهي ته ماڻهو مُوُ آهي يا جيئرو آهي: مون کي ڪا آرسي ڏيو ته سندس وات وٽ رکي ڏسان - جي ساهه ڪڻڻ ۾ شيشي کي ٻاڦ جو داغ ٿيو ته ڇاڻبو ته جيئري آهي: (صوفيا وات وٽ ڏيان ڪري) هي ڪنب ته چـري ٿو! تڏهن اجا ساهه اٿس ... جي اٿين آهي، ته ڇڻ ساريءَ ڇمار ۾ جيڪي ڏک مون سـنا، تن سيني جي عيوضن ۾ مون کي بيحد خوشي حاصل ٿيندي - او خدا، شل اٿين هجي!

زابلون: (جُهڪي) او، منهنجا پيار ۽ نيڪ ڏٺي!

بادشاهه: پلاٽي ڪري، پري ٿيءُ، مون کي ويجهو ئي نه اچ.

شمسون: سائين، اهو اوهان جو خيرخواهه امير زابلون آهي!

بادشاهه: شل اوهان سيني خونين ۽ دغابازن تي خدا جي مار پوي! آءُ جيڪر هن ويچاريءَ جي جان بچائي وٺان ها، پر هاڻ ته وڃڻ لاءِ وئي... او صوفيا، صوفيا، ذرو ته ترسين ها! (روئي ٿو) هان، تون ڇا ٿي چوين؟ هن جو ڳالهائڻ کهڙو نه مٺو هو! زال ذات جي لاءِ اهڙي چڱي شيءِ ٻي ڪا ٿوري هوندي. جنهن ڪمبخت غلام توکي ڦاسي ٿي ڏني، تنهن کي مون ماري رکيو...

عملدار: حضور، اٿين برابر آهي، انهيءَ کي بادشاهه ماري وڌو.

بادشاهه: برابر نه؟ جوانيءَ ۾ پنهنجيءَ تکيءَ ترار سان آءُ جيڪر هنن سيني جي پاڻ پٽي ڪڍان ها. پر، اچ ته پوڙهو ٿي پيو آهيان، ۽ هي ساڳيا ڏک مون کي ماريو رکن! (زابلون کي) تون ڪير آهين؟ منهنجي نظر برابر نٿي پوي، تنهنجو نالو نٿو اچير، ... اجهو ٿو توکي ٻڌايان.

زابلون: جيڪڏهن ڇنجي ته نصيب ۾ ماڻهن مان هڪڙي جو يار ٿيو ۽ ٻئي جو دشمن! ته اُنهن ۾ مان هڪڙو اِهو اڳيان بيٺو آهي.

Scanned with CamScanner

بادشاهہ: منهنجين اکين کي الاجي ڇا ٿيو آهي! (اکيون مَلي، زابلون کي ڏسي ٿو) ... تون زابلون تہ نہ آهين؟

زابلون: اُهو ساڳيو، - اوهان جو غلام زابلون! نہ آهي! اوهان جو نوکر "لبني" کٿي آهي؟

بادشاهہ: اُهو ڏاڍو چڱو ماڻهو آهي، پڪ سان ٿو چوانءِ هو ڏاڍو چڱو ڏک هٽندو هو، ۽ دير بہ ڪانہ ڪندو هو. هو مري ويو، ۽ هڏا بہ ڳري ويس.

زابلون: نہ سائين نہ، آءٌ اُهو ساڳيو اوهان جو نوڪر آهيان.

بادشاهہ: پاڻيهي انهيءَ جي مون کي خبر پوندي.

زابلون: اوهان جي مصيبت ۽ زماني جي ناسازيءَ جي شروع کان وٺي، سيني ڏکن ۾، آءٌ اوهان جي قدمن سان لڳو پيٺي آيو آهيان.

بادشاهہ: تڏهن تون هتي ڀلي ڪري آئين.

زابلون: ٻيو ڪوبہ ڪونہ بچيو آهي. چوڌاري غم ۽ موت جو انڌوڪار آهي. تنهنجين ٻن وڏين ڌيئن پاڻ کي پورو ڪيو، ۽ دل شڪستيون ٿي مُيون.

بادشاهہ: هائو، آءٌ پاڻ ائين ٿو ڀانيان.

منسا: جيڪي ٻيو ڳالهائي، تنهن جو ڪوبہ سماءُ ڪونہ اٿس - ناحق اسين پيا هن کي پاڻ سڃاڻايون، ۽ مٿا هڻون!

شمسون: برابر، انهيءَ مان ڪي بہ حاصل ناهي

(اتي هڪڙو عملدار لنگهي اچي ٿو.)

عملدار: حضور، شمعون مري ويو!

منسا: پوءِ ڇا ٿيو، - اها تہ ڪين جهڙي ڳالهہ آهي! (ٿورو بس ڪري) اميرو، سردارو، اوهان سيني کي خبر هجي تہ اسان اِهو ارادو ڪيو آهي تہ جيترو ٿي سگهي اوترو هن وڏيءَ مصيبت جو تدارڪ ڪريون: اسين پاڻ هن بزرگ پيرمرد بادشاهہ جي حياتيءَ ۾ حڪومت کان بيزار آهيون - سارو اختيار اسان هن کي ڏنو! (شمسون ۽ زابلون کي) اوهين پنهنجن حقي درجن تي قائم رهو، ۽ انهيءَ کان سواءِ ايمانداريءَ ۽ نمڪ حلاليءَ ڪري، جنهن عزت ۽ انعام جا اوهين حقدار ٿيا آهيو، سي بہ اوهان کي ملندا. جيڪي اسان جا دوست ۽ خيرخواهہ رهيا آهن، سي پنهنجي نيڪيءَ جو ڦل پائيندا. ۽ جيڪي دشمن ۽ بدخواهہ رهيا آهن، سي پنهنجي ڪيتي جي سزا ڀوڳيندا - پاڻيهي ويندا ڏسجو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

بادشاھ: ويچاريءَ منھنجي معصوم کي ڪٺي ڦاسي ڏني اٿن! (لاش کي ياڪر وجهي روئي ٿو. ۽ ڳائي ٿو.)

جدائيءَ ۾ ويو، جاني، جگر منھنجو جلي- ھي ھي![1]
ڪڏھن تون قرب مان ايندين وري مون وٽ ھلي- ھي ھي!
رڙي روئي ٿيس بيھوش ۽ بيحال تنھنجي لءِ،
حياتيءَ پنھنجيءَ کان مون ھاڻ دل پنھنجي پلي- ھي ھي!
گذاري تون وئين آخر، اندر آرمان رھجي ويو،
کھاڻي مون اجا توکي نہ سورن جي سلي- ھي ھي!
پڇاڻا تنھنجي، اي پياري، نہ گھرجي مون کي ھيءَ دنيا.
وجي مر ساھ سورن ۾، مران تولءِ پلي- ھي ھي!

(پويون بيت درجي بدرجي ڌرو ۽ آھستي ڳائيندو وڃي، ۽ زمين تي پوندو وڃي - بيت بس ڪري، مري وڃي ٿو.)

شمسون: ھيانءَ ٻڏي ويو اٿس، ماندو ٿي ويو آھي...(سڏيس ٿو) حضور، حضور!

زابلون: ھاءِ ھاءِ، افسوس،جو نہ مون کي ٿو موت اچي!

شمسون: غريب نواز، ذرو اکيون تہ پٽيو، مٿي تہ نھاريو!

زابلون: بس، ھو ھلي رھيو. ھاڻ ھن جي روح کي ھلاڪ نہ ڪريو. پلي وڃي سگهي ٿئي: جيڪو ھن کي ھن عذابن ڏيڻ واريءَ دنيا ۾ زڙو وڌيڪ ترسائيندو، تنھن کان ھن کي نفرت ايندي.

شمسون: (خيال سان نھاري) برابر، ھن جا پساھ پورا ٿيا.

زابلون: حيرت جي ڳالھ آھي جو ھو ھيستائين پٺي ٽڪيو آھي - الاجي ڪيئن حياتيءَ کي زور ڪيو تاٿيو پئي آيو!

منسا: ھاڻ ھنن کي ڪٿو تہ ھلون. في الحال ماتم ڪرڻ کان سواءِ ڪنھن کي بہ ٻيو ڪم ڪونھي. (زابلون ۽ شمسون کي) اوھين ٻئي، جي منھنجا سچا خيرخواھ ۽ جاني دوست آھيو، سي ھن ملڪ تي حڪم ھلايو، ۽ ھن ڦٽل بادشاھيءَ جو انتظام رکو.

زابلون: سائين مون کي معاف ڪريو، مون کي تہ جلد وڏي سفر تي وڃڻو آھي: منھنجو ڌڻي مون کي پاڻ ڏي سڏي ٿو، سو آءٌ نيٽ ويندس، رھندس ڪين.

---

[1] راڳ 'جوڳ'

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

منسا: اسان کي هن غم ۽ مصيبت جو بار صبر ڪري سهڻ گهرجي، ۽ ٻي سڀ صلاح مصلحت ڇڏي، پنهنجي اندر جو درد ظاهر ڪرڻ گهرجي. جيڪي عمر ۾ وڏا هئا، تن ڏک ڏولاوا به وڏا ڏٺا آهن، اسين جي عمر ۾ ننڍا آهيون، سي نڪي ايترو ڏک ڏسنداسين، نڪي ايترو جيئنداسين.

(لاشا کڻي سڀ، ماتم ڪندا ۽ هيٺيون ماتم جو راڳ گڏ ڳائيندا، نڪري وڃن ٿا.)

[1] واءِ حسرت، واءِ حسرت!
غم ڪيو بيتاب - واءِ واءِ، افسوس!
پرت پيارا، هي ويچارا،
ويٺڙا جلد شتاب - واءِ واءِ افسوس!
چشم گريان، دل بريان،
پڻ جگر ٿيو ڪباب - واءِ واءِ، افسوس!
ري عزيزن ۽ قريبن،
جيئڻ آهي عذاب، - واءِ واءِ افسوس!

(پردو ڪري ٿو.)

❖

[1] راڳ 'پيروي' طرز: "ڏکيا ستم هي، ڪه هر سي....".

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

سنڌي ادبي بورڊ پاران ڇپايل ناول جا ڪجھ ڪتاب

سون ورنيون ڏليون	لالچند امرڏنو مل جڳتياڻي	30/=
دنيا دورنگي	آغا غلام نبي خان	30/=
نئي گهر	ن. و. فرار / ميرزا قليچ بيگ	50/=
زينت	ميرزا قليچ بيگ	50/=
گلن جي ٽوڪري	ميرزا قليچ بيگ	50/=
خوش خصلت خاتون	بيگم بادام ناتوان	25/=
ڪئنڊيڊ	والٽيئر / شمشير الحيدري	30/=
	محمد ابراهيم جويو	
نيٺ ڇا ڪجي؟	ليو ٽالسٽاءِ/نورالدين سرڪي	100/=
جهان آرا	عبدالرزاق عبدالسلام	55/=
ڪنوار جو آئينو	نذير احمد	70/=
غازي صلاح الدين	ساڌو هيرانند شوقيرام آڏواڻي	30/=
	۽ پيرومل مهر چند آڏواڻي	
بدنصيب ٽري	محمد اسماعيل عرساڻي	50/=
انڪوائري آفيسر	ميرزا قليچ بيگ	20/=
ڪرامازوف ڀائر (حصو پهريون)	دوستو وسڪي / احسان بدوي	225/=
ڪرامازوف ڀائر (حصو ٻيو)	دوستو وسڪي / احسان بدوي	275/=
جوئاري	دوستووسڪي/قاضي خادم	110/=
فيروز دل افروز	ميرزا قليچ بيگ	65/=
پرديسي پادري	آليور گولڊ سمٿ	175/=
	مترجم: احمد خان محمود خان ميمڻ	

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com Scanned with CamScanner

سنڌ سلامت

www.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت جو مشن ۽ مقصد سنڌي ٻوليءَ جي ڊجيٽلائيزيشن ۽ پکيڙ کي وسيع ڪرڻ آهي ۽ پڻ دنيا سان گڏ سنڌس رفتار سان هلڻ جو سانباهو آهي، ڇو ته تاريخ هميشه انهن قومن جو احترام ڪيو آهي جن پنهنجي علمي سرمائي جي حفاظت ڪئي آهي. سنڌ سلامت پڻ پنهنجي ٻوليءَ جي بقاء خاطر سنڌي ٻوليءَ ۾ لکيل قيمتي ۽ ناياب ورثي کي ضايع ٿيڻ کان بچائڻ ۽ ان کي نه رڳو محفوظ رکڻ پر پنهنجي اديبن، ليکڪن، محققن ۽ شاعرن جي علم، هنر ۽ تخليقن کي ڊيجيٽلائيز ڪندي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود سنڌين تائين مفت ۾ آسانيءَ سان پهچائڻ جو عزم ڪيو آهي.

اسان جي خواهش هئي ته سنڌي مواد تي مشتمل هڪ اهڙو ڪتاب گهر قائم ڪجي جتي هر موضوع تي مشتمل ڪتاب موجود هجن. ڪتابن کي ڳولڻ ۽ ڊائونلوڊ ڪرڻ آسان هجي ۽ اينڊرائيڊ سميت آئي فون يا ونڊوز آپريٽنگ سسٽم سميت هر قسم جي ڊوائيس تي آسانيءَ سان آن لائين پڻ پڙهي سگهجي.

۽ اهو سڀ ”سنڌ سلامت ڪتاب گهر“ ذريعي ئي ممڪن ٿي سگهيو. اميد ته سنڌ سلامت ڪتاب گهر ذريعي سموري دنيا ۾ موجود سنڌي نه صرف ڀرپور لاڀ حاصل ڪندا پر سنڌ سلامت ڪتاب گهر کي وڌيڪ فائديمند بنائڻ لاءِ پنهنجو ڀرپور ساٿ نڀائيندا.

books.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت ڪتاب گهر جي اينڊرائيڊ اپليڪيشن پلي اسٽور جي هن لنڪ تان ڊائونلوڊ ڪريو:

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.sindhsalamat.book